

Sigrid Boo

Heldig ung dame

bokselskap.no
Oslo 2024

bokselskap.no, Oslo 2024

Sigrid Boo: *Heldig ung dame*

Teksten i bokselskap.no følger 1. utgave, 1940 (Oslo/Aschehoug). Digitaliseringen er basert på fil mottatt fra Nasjonalbiblioteket (nb.no).

ISBN: 978-82-8319-804-1 (bokselskap.no),

978-82-8319-805-8 (epub), 978-82-8319-806-5 (mobi)

Filen er lastet ned fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no

I

Det var en morgen i november jeg fikk brevet.

Jeg fikk det av postbudet på vei til kontoret. Hadde jeg hatt litt bedre tid vilde jeg vel lest det med en gang, men akkurat den dagen var jeg sent ute. Dessuten var det så surt og guffent at det gjaldt å komme i hus. Herresand ligger ved kysten og er ingen novemberby. Den er en sommerby, det sier alle, noe som imidlertid ikke forhindrer at de som bor der må bo der i november også. Jeg stakk brevet i vesken, og der lå det uten å si et kvekk til klokken var halv ett.

Da gikk skibsreder Hagel ut. Han gikk gjennom kontoret hvor frøken Soleng og jeg har våre plasser, og det fløi et aldri så lite blick mellom oss. Når en mann har sorte øine og grå tinninger og dertil er ens sjef blir det noe eget foruroligende ved ham som ikke er så lett å forklare. Men blikket var yrende lite som sagt, og det hindret mig ikke på noen måte fra å synes det var helt vidunderlig at han forsvant lite grand.

– Nu er han bo-o-rte! sang frøken Soleng med operaskjelv og kastet sig tilbake i stolen.

– mannen med de øine so-oo-rte, sang jeg videre og gikk etter smørbrødpakken. Dermed fant [6] jeg brevet også, og så blev det ikke mere opera foreløbig.

Brevet var fra advokat G. Steinarson, Oslo. Alt ved første linje var min mistenksomhet vakt. Denne «advokat» meddelte mig på vegne av en advokat i Chicago ved navn Arthur Bryant at min onkel, August Loft, død da og da og der og der, hadde efterlatt mig verdipapirer for en samlet sum av 250 000 dollar. Jeg leste det og tenkte at på den limpinnen skulde Hasse Holden i hvert fall ikke få mig.

Hasse Holden er en ung mann med rødt hår og forkjærlighet for nøkkelostmat og spillopper, forøvrig svoger av Hagel. Hvis noen på vårt kontor kilte en med et penneskift i nakken så var det Holden. Hvis noen stod ute i den mørke gangen og fikk en til å hoppe himmelhøit ved plutselig å rope bøøø! så var det også Holden. Og når noen moret sig med å sende et fingert brev, ja så måtte det være Holden.

Men som prestasjon betraktet lå dette forsøket på å spille et puss betydelig under det man vanligvis kunde vente fra den kant. 250 000 dollar! Bare det å angi en rund sum istedenfor en sum med komma og brøk var så usigelig lite fikst. At han benyttet sågar et dødsfall som så nylig hadde funnet sted, fant jeg mildest talt litt plumpt, men det forundret mig ikke. Det var bare frøken Soleng som et øieblikk stusset ved det.

For kvinner over tredve er øiensynlig rødhårete menn det farligste av alt. Rødt hår – især den gulerotfarvede nyansen – inngir dem blind tillit. De vegrer sig simpelthen for å tro at vår alles [7] moder natur vilde tillate barn å komme gulerotfarvet til verden hvis dette ikke fullt ut kunde opveies av andre egenskaper. Foruten håret hadde Hasse Holden også noe visst vatret over neseroten, et eget gripende uttrykk av lett maveknip, som moderlig anlagte kvinner ikke kunde stå for. Men jeg tør si om mig selv at jeg forlengst hadde gjennomskuet ham. Ikke hadde han maveknip og ikke var han gripende. Og jeg var på ingen måte villig til å gå med på frøken Solengs forslag om at vi skulde late som om vi trodde brevet var ekte.

På den annen side kunde det ha en viss interesse å undersøke om noen i det hele tatt var så godtroende at det gikk an å få innbilt dem at jeg hadde arvet en million. Noe skal en gjøre i formiddagspausen og psykologiske eksperimenter var ikke det dummeste en kunde ta sig til. Uken før hadde vi stengt Hasse Holden inne i hvelvet for å finne ut hvor lenge et menneske kunde være der uten å krepere. Men det eneste vi ved den anledning klarte å få *helt* uteksperimentert var at frøken Soleng blev hysterisk efter fem minutters forløp ved å befinne sig utenfor. Hvad angikk meddelelsen om Amerikaarven tror jeg jeg tør si at man hadde sine ben plantet trygt på jorden hos Hagel & Co.

Først var det volontøren Willy. Han bemerket nedlatende at man fikk komme igen første april så skulde han se.

Kontorsjef Blekens lyse øine glimtet ironisk bak lorgnettene: – Det er det jeg alltid har sagt, en stenografpost hos Hagel er en fremtidsstilling.

[8] Kasserer Mortensen regnet straks ut i hodet de skatter og avgifter som vilde falle på arvingen til 250 000 dollar og sa at jeg kunde være glad som slapp, eftersom det nutildags var fullstendig ruinerende å være rik.

Sluttelig var det vaskekonen, fru Halvorsen, som tilfeldigvis var innom for å hente månedslønningen. Hun vinket mig av med begge hendene. – Sånt hender ikke her hos

vårs! Den må dere møte lenger på landet med!

Beriket med disse erfaringer banket jeg på hos Holden. Jeg sa det smertet mig å måtte meddele ham at ikke noen hadde bitt på. Jeg sa jeg forstod fullt ut hans personlige skuffelse. På den annen side var det noe gledelig ved det også. Hvad vi enn var vi nordmenn, godtroende var vi ikke.

Selvsagt valgte han å spille uforstående. Det hørte likesom med til spillereglene det. Først blånekte – så var det den annens dyktighet som avgjorde hvor langt eller kort tid det vilde ta før tilståelsensⁿⁱ lille, undselige smil begynte å krype frem.

Med en viss verdighet spurte han om det var mulig å lese brevet.

Jeg sa at jeg på ingen måte vilde hindre ham fra at nyte sitt eget produkt, som han da også leste med et uttrykk av koncentrert oppmerksomhet som var egnet til å bløffe den beste.

Men jeg hadde ikke tid lenger. Jeg sa bare at han burde blitt skuespiller. Og så fortalte jeg at onkel August stakkars ikke hadde hatt mere enn at han såvidt kunde klare sig. Derfor hadde vi også tatt meldingen om dødsfallet meget anstendig, sånn som folk gjør når ikke tanken på mammon [9] grumser sinnet. Tante Esther hadde snakket om at hun vilde få noen venner i San Fransisco til ved leilighet å legge roser på graven i Chicago. For øvrig, sa jeg, kjente jeg av virkelig tøvete mannspersoner så få at hvis ikke en viss herr Hasse Holden hadde skrevet brevet, hvem hadde så gjort det?

– Det er da nokså klart! sa Holden langsomt.

– De skulde vel ikke tilfeldigvis hentyde til G. Steinarson, høiesterettsadvokat, M. N. S.? spurte jeg.

– Jo, nettop! Mig er det i et hvert fall ikke, sa han. – Det er virkelig ganske pussig at De er så redd for å være naiv at det simpelthen ikke er mulig å få bibragt Dem den behagelige meddelelsen at De har arvet en bråte penger.

– Nå går jeg, sa jeg.

– De kunde ikke gjøre mig den tjenesten å sitte ned i to minutter først vel?

Han roterte så inntrengende med sine nøttebrune øine at jeg vaklet. Han har nemlig brune øine. Det er nokså egenartet til rødt hår.

– Hva tenker De å gjøre?

– Det skal De få se.

Jeg satte meg, og Holden gikk igang med å sveive telelonskiven. – Jeg skjønner jeg har forspilt min troverdighet ved et spøkefullt ungdomsliv, så han dystert mens han sveivet. – Fra nå av akter jeg å bli en alvorlig mann.

*

Siden kunde jeg jo ikke forstå at jeg så absolutt hadde utelukket alle andre muligheter enn den at noen forsøkte å spille meg et puss.

[10] Det kunde bare forklares ved at i mitt liv inntil da hadde de store begivenheter glimret ved sitt fravær. Tilværelsen hadde nærmest artet seg som en kjede av små, sannsynlige hendelser. Man tok en eksamen, man blev litt eldre, man reiste litt i feriene, man forelsket seg, man fikk en ny post – alt sånt var ting som passelig kunde hende i Herresand og som nok forandret dagene, men gjorde det helt umerkelig.

Jeg satt altså i stolen og lot Hasse Holden jonglere med telefonapparat og telefondamer. Det er ikke bare moro å høre på mannfolk når de skal fort frem i rikstelefonen. Holden hørte ikke til dem som maste og stod i, nei, stemmebåndet fikk bare en egen klang som om han hadde besmurt det, først med et lag sirup, så med et lag smør – meieri – og så drysset sukker over. Men med den stemmen kunde han også opna Amerika på to minutter. Og før et halvt var gått hadde han advokat G. Steinarson i den andre enden av tråden. Da han var kommet så langt, rakte han uten videre mikrofonen til meg. Jeg, stakkar, stotret og stammet verre, men fikk da til slutt spurt om det var så at jeg hadde fått et brev fra ham den dagen. Til det svarte en elskverdig, litt overbærende stemme at det iallfall var blitt *sendt* et brev til meg dagen før, men om frøken Loft hadde fått det, visste frøken Loft sikkert best selv. Etterpå husket jeg også fjernt at stemmen hadde foreholdt meg at Amerika tross alt lå på den andre siden dammen, og at det nok kunde ta tid før formalia var i orden. Men andre enkeltheter husket jeg i grunnen ikke. Derimot hadde jeg et sterkt helhetsinntrykk av samtalen, [11] og det var at for en advokat Steinarson var det betydelig mere dagligdags og forståelig at folk arvet penger enn at folk skrev opdiktede brev til hverandre for moro. Så synsvinklene var forskjellige for de forskjellige, det var sikkert nok.

Jeg sprang hjemover med nyheten som en slags sprengladning i brystet. I trappen traff jeg tante Esther, og øinene hennes blev et øieblikk fullstendig hjelpeløse. Arvet? Onkel August? En million? Jeg forstod henne så vel. En ting var hvad som kunde hende fremmede mennesker ute i den store verden, en annen ting hvad som kunde hende i Herresand i ens nærmeste omgivelser. Når hun midt i beretningen avbrøt mig med at hun hadde en blomkålomelett i ovnen, var det antagelig bare fordi hun trengte å holde sig i en av de barduner som fortøiet et menneske til hverdagslivet. I blomkålomeletten hadde hun et slags Cartesiansk bevis: Jeg lager blomkålomelett, ergo eksisterer jeg.

Mamma åpnet døren og spurte hvad som var på ferde og blev i tur og orden lammet av overraskelse. – Ja *jeg* er paralyisert! sa tante som om det var enda litt verre. – Men la oss gå inn og forsøke å samle oss.

Vi gikk inn, jeg hele tiden med en nummen følelse av at det var noe jeg gikk og glemte, noe jeg absolutt skulde gjøre, men ikke kunde komme på. Mamma sa at det hele var uvirkelig, tante at det var som i et eventyr, og jeg at jeg måtte klype mig i armen. Så sa tante at hun også måtte klype sig i armen, mamma sa det var som i en drøm og jeg at det hele var fullstendig uvirkelig. Så begynte ^[12] det selvfølgelig å lukte svidd fra kjøkkenet, og den paralyserte fikk fart på sig. Det er pussig at det aldri skal kunne hende noe i et hjem uten at det begynner å lukte svidd fra kjøkkenet. Det er for så vidt både en sorgens og gledens lukt. Jeg kom plutselig på hvad det var jeg måtte huske på. Jeg måtte absolutt ikke glemme å være glad. Min stilsans forlangte det. Min stilsans forlangte at jeg gjennom opførsel og vesen skulde gi et passende uttrykk for mine følelser.

– Ta det med ro, det er det *eneste* riktige! forsikret tante Esther ute fra kjøkkenet og slapp i ophisselsen en sausenebb i gulvet. Bare den som er opflasket med respekt for servise i hollandsk svibelmønster kan forstå det inntrykk det gjorde, før vi altså husket at jeg om en stund kunde fornye så mange sausenebber jeg vilde, selv om de var i hollandsk svibelmønster.

Personlig hadde jeg en dump fornemmelse av at det å stå på hodet, slå kollbytter, jodle, brøle, ja, hvad som helst, vilde være mere i samsvar med situasjonen enn akkurat å ta det med ro.

– Ja, men da skal du gjøre det, Ellen, sa mamma som har kjøpt adskillige radikale opdragelsesbøker i sin tid og er litt inne på det at det innestengte må ut.

– Gud, hvad vilde de nedenunder tro? sa tante.

Siden tenkte vi på skatten og alt det der. Og på arveavgiften. Og på hvad en skulde sette pengene i i sånne tider. Og på om vi kanskje måtte flytte til en kommune med lavere skatteprosent. [13] Og på om dollaren skulde falle. Og på hvad Herresand vilde si. Faktisk satt vi nedsyltet i bekymringer for fremtiden gjennom hele middagsmåltidet, helt til det ringte på entréklukken.

Utenfor entrédøren stod to pent bukkende unge menn. Den bakerste hadde et apparat i hånden med diverse ledninger og greier. Jeg sa at vi hadde støvsuger. Den forreste unge mannen overhørte taktfullt bemerkningen.

– Undskyld, er det ikke her det er hendt en gledelig begivenhet?

– Nei, det er i første etasje, sa tante Esther. – De er gått feil!

Den unge mannen så tvilende ut. – Jamen er ikke De frøken Ellen Loft da? sa han henvendt til mig.

Det kunde jeg ikke nekte.

– Ja da skulde det være her.

– Nei vet De hvad, her må det foreligge en misforståelse, sa tante Esther med fast stemme. – Fru Postmester Benum fikk en liten arving iforgårs, så det er nok i første etasje De må henvende Dem.

– Ja men det er ikke noen *liten* arving det gjelder.

– Nei fjorten merker er kanskje nokså stort det, innrømmet tante Esther, litt trett av å stå der i døren. – Hører De til familien?

Den unge mannen bukket høflig. – Nei vi er fra Herresands Dagblad. Herresands Dagblad er nemlig av den mening at det å få en Amerikaarv på en million kroner må henregnes til de mere [14] gledelige begivenheter i livet og vil gjerne ha et intervju. Dette går jo allerede strålende!

Han nikket til den andre unge mannen at han skulde komme med, og under et sterkt inntrykk av pressens makt til å ophøie eller fornede, fulgte tante Esther og jeg redselsslagne efter.

II

Herresand ligger ved kysten og er en by på ni tusen sjeler. Måkeskrik og dampskibsul er våre spesielle lyder.

Vi har to brygger som vi gjør en masse ting på. Fins ikke den unge som ikke har plumpet i sjøen der, ikke den unggutt som ikke har hoppet bukk over fortøiningspålene, ikke den unge pike som ikke har vrikket sine høie heler i plankesprekkene i forvirring over de sterke blick som plutselig kunde bli henne til del fra hurtigrutens promenadedekk.

Langs bryggene går husmødrene og ser med myndig vurderende blick ned i fiskeskøiter og rekeetrålere. På dem går byens bedagede borgere aftentur, og åh! hvor det kunde bli ryddet op i verden fra våre brygger hvis bare noen vilde høre. Og i le av lagerhuset sitter gamlingene og ser utover sjøen, som selvfølgelig ikke er hvad den var da de var unge, men allikevel er noe av det som minst har forandret sig. Fra bryggene er det også vi nyter solopgangen, et naturfenomen som kunde være bra nok hvis det falt på en mere passende tid og ikke blev påduttet oss av et dampskibsselskap som lar vestgående hurtigrute anløpe Herresand ved femtiden om morgenen.

[16] Så har vi et par kanaler med noen broer over. Det er det som gjør at Herresand heter Nordens Venedig i selskapstaler og ved varemessen i august. Videre har vi nytt elektrisitetsverk med derav følgende skatteprosent, ordfører som eksellerer i fine fremmedord på gale steder, bautasten av veldedig konsul med tulipaner foran og politikonstabler som blir tykke i tjenesten.

Finest i Herresand er de gamle, innfødte konsulfamiliene. Etter det de gamle skipperfamiliene. Etter det de gamle losfamiliene. Etter det de innfødte av alle andre yrker. Etter det innflytterne som er lavest på stigen, da selvfølgelig ikke medregnet de ugifte mannspersoner som visstnok danner en særklasse over alt i verden og ikke behøver spise en søndagsmiddag på egen bekostning om de ikke vil.

Pappa var innflytter, mammas familie er ren Herresand. Hos mig ruller altså en blanding i årene og tro mig, jeg merker det. Jeg er ikke som den ekte Herresanding

villig til å like blodpølse med hvit saus for tradisjonens skyld eller til å gjøre juleaftener verre enn andre aftener ved å gjennemlide risengrøt og lutefisk. Og i dystre høstaftener når gatene er kjellermørke og buelamper svinger i stormen lyder Loftenes stemme i mitt indre og ber mig fly fra denne sivilisasjonens utpost.

Men Herresandblodet? Joda, jeg merker det også. Når jeg kommer ut og folk sier «De som er fra provinsen» og «hvordan er det med sånt i provinsen?» så synes jeg straks det er noe rørende ved Herresand, og før jeg vet ordet av det brauter ^[17] jeg løs på Herresands vegne. Da er det Amdahlene som går igjen i mig. Jeg sier det er landets dyreste by om jeg skjønner at det imponerer, og jeg sier det er landets billigste by om jeg skjønner at det imponerer, og jeg sier at Herresand har landets beste fotballspiller, og det imponerer bestandig.

*

Men bo i Herresand og arve en million – det var uvirkelig.

I en by som Herresand vilde det for så vidt vært meget enklere å arve noe sånt som femti tusen eller der omkring.

Det vilde vært betydelig enklere.

For det første vilde jeg da straks trodd det selv. Femti tusen var en pyntelig, men ikke usannsynlig sum.

For det annet vilde andre også straks akseptert det som en hendelig lykke. Femti tusen var hvad et menneske i Herresand passelig kunde arve hvis det tilhørte en pen, vindskibelig familie.

For det tredje vilde jeg sloppet den der rare, svevende følelsen av å være en person i en farse. Og sist, men ikke minst – avisene vilde ikke hatt noen interesse av en arving til femti tusen, men rolig overlatt byttet til ligningsvesenet alene.

Men å arve en million i dølgsmål, det gikk ikke. Og forresten vilde jeg på forhånd heller ikke innsett fordelene ved det. Sånt må det erfaring til, og jeg hadde faktisk ikke arvet noen million før.

Pressen var altså først på pletten. Så kom handelens menn. Allerede før jeg var gått til kontoret neste morgen hadde to stykker gjort mig sin opvartning.

^[18] Radioagenten kom ikke lenger enn til entrédøren, men agenten for Ultra-

magasinkomfyren kom på en eller annen måte helt ut i kjøkkenet og fikk som et første ledd i sin kampagne gjennomheglet komfyren vår. Han lovte å komme igjen.

Da jeg kom hjem til middagen, var det på ny to riktig pene, unge menn der, hvorav den ene lå under sofaen og lette etter kontakten. Denne gang var det representanter fra Fylkesavisen. Mamma satt og var helt bortkommen i sitt eget hjem, som alt delvis var ommøblert etter fotografens behov. Fremdeles under inntrykk av pressens makt gikk hun med på å la sig fotografere i selvbrodert korsstingsstol med mig på stolarmen. Siden blev jeg knipset i kjøkkenet med en stekepanne og i stuen under onkel Augusts billede, foruten at jeg måtte svare på en rekke spørsmål som kunde fått oraklet i Delfi til å vri sig.

Hvad jeg tenkte gjøre med alle pengene? Om jeg vilde fortsette på kontoret? Hvad jeg mente om den unge pike av idag? Om jeg havde vært min onkels yndlingsniese? Om jeg havde noen hobby? Om jeg likte røde tånegler? Om jeg ikke havde en liten historie å fortelle om mig og onkel August? Den kunde gjerne være morsom. Hvad jeg syntes om ekteskapet? Hvad jeg følte i det øieblikk jeg fikk vite at jeg var blitt millionøse?

– Er De nødt til å bruke uttrykket millionøse? spurte mamma, men så varsomt, så varsomt.

Hun fikk da også et vennlig svar, rett skal være rett. Den unge, pene journalisten forklarte henne at egentlig nødt var han ikke. – Men det er ^[19] da bare humoristisk og morsomt, fru Loft. Det er godt stoff dette her, skal jeg si Dem. Denne udrømmen, vet De. Askepottlegenden og alt det der. Gjør sig glimrende i et søndagsnummer. Folk elsker å lese om den hvem lykken tilsmiler –.

– Også når de kjenner den lykkelige personlig? spurte mamma, lett tvilende.

– Ja, selvfølgelig.

Det var oplagt at et begrep som misunnelse ikke kunde anerkjennes av et søndagsnummer. Først da det hele var over, og vi var alene igjen, kom vi på hvad som var den dypeste årsaken til de ulystfornemmelser som martret oss. Å komme i avisen uten at det var tale om prestasjon av noe slag – gikk det an? Hvad vilde folk si? Vilde ikke hele byen trekke på nesen? Kanskje le?

Intervjuet kom i Fylkesavisens søndagsnummer under overskriften «Penger alene gjør ingen lykkelig, sier heldig ung dame.»

Gikk det ikke an å få vite sånt på forhånd så en kunde rettet på det? Et par av onklene ringte op og lo ubehersket i telefonen. Jeg fikk den første anelse om hvad det vilde si å slepe på familien Amdahl gjennom tykt og tynt. Hadde vi ringt op til onkel Henrik da han i et intervju uttalte at det var stor arbeidsløshet, blandt sykepleiersker på grunn av lav sykdomsprosent, men at han håpet det vilde bedre sig? Hadde vi det?

Selve intervjuet vilde slett ikke vært så verst om det hadde handlet om mennesker vi ikke kjente i en by vi ikke kjente. Vi kunde så inderlig godt se for oss «den vennlige, hvitmalte villaen [20] med blek novembersol over takets røde tegl», men postmester Benums spissgavlede, lett malingslitte hus i Løkkeveien, Herresand, var det ikke nei. Hverken mamma eller jeg var overhodet i stand til å opdage at noe i intervjuet var identisk med noe i virkeligheten. På bildet av oss begge var mine ben kommet for nær kameraet og minnet ikke så lite om to tømmerstokker. Forhåpentlig skjønnte folk hvordan det hang sammen, men for mig var det faktisk et øieblikk da jeg ikke riktig visste om et sånt ulykkestilfelle kunde opveies av allverdens gods og gull.

Flere venninner ringte op og sa de vilde ramme inn bildet.

Da jeg kom på kontoret den lørdagen hadde Fylkesavisen samlet en hel tilskuerskare om sig.

– Av noe vakkert kan en aldri få for meget, uttalte Hasse Holden og skulte i retning av det mindre heldige benparti.

Selv kontorsjef Bleken kom ut og strakte hals for å se.

– Deres mor tar sig fremdeles godt ut, konstaterte han.

Tok sig godt ut? Mamma? Jeg blev ordentlig paff. Jeg hadde virkelig aldri vurdert mammas utseende, men sannsynligvis bare gått ut fra at den som var hele en og tyve år eldre enn en selv ikke egentlig hadde noe utseende.

– Er det redwood de heter de kjempetrærne i Kalifornia? spurte Holden fromt.

Så hadde vi hørt Hagels stemme utenfor, og jeg hadde snappet Fylkesavisen og kastet den i ovnen. Hasse Holdens halvhøie vits om at det var så [21] varmt der fordi en brente stor kubb, hadde han selvfølgelig ikke forstått, og skibssreder Fredrik Hagel var ikke den mann som strevet for å opfatte sine underordnedes morsomheter, selv om den underordnede tilfeldigvis var hans svoger.

At tingene skulde forandre sig synderlig før dollarne var der, hadde ikke falt meg inn. Men det viste seg at penger virker selv på avstand. Frierbrev kom fra distriktets mere eller mindre tullinger og tiggerbrev fra noen hver. Folk snudde seg etter meg på gaten til jeg ble svak i knærne, og til fremmede ble jeg vist frem som en severdighet. Sånt får en til å tenke på hvordan en virker på folk, og det blir en igjen nervøs av. Folk har så høist forskjellig smak. Mens noen for enhver pris vil ha folk beskjedne, synes andre beskjedne folk er kjedelige. Og mens noen synes det er flott å bruke penger, synes andre det fornemste en kan gjøre er å gå i sine gamle filler.

Det var dette med gammel kultur da, som familien hadde det så travelt med. Å arve i dølgsmål var betydelig mere nobelt enn å bli offentlig utskreket som dollarprinsesse, men det var det nå altså ikke noe å gjøre ved. Nu fikk en heller se å bøte på ulykken ved ikke på noe sett og vis å opptre som den nyrike. Tante Mie, som er gift med onkel Nils, kunde ikke bli trett av å fortelle om en styrtrik dame hun hadde vært passasjer sammen med på tur til Nordkapp. Hatten kunde etter sigende feire femogtyveårsjubileum og så heller ikke en dag yngre ut, og kåpen hadde tre [22] sikkerhetsnåler foran. Men hun skulde ha verdens største samling av rosafarvede briljanter, og det var da også en professor ombord som hadde sagt at «ekscentrisitet er bouqueten av vellagret rikdom».

Med denne lille og sikkert vellagrede historie mente tante Mie sikkert ikke at jeg skulde gi meg til å kjøpe ting bare de var unyttige og usynlige. Antagelig mente hun bare å antyde at ingen ting vilde virke mere vulgært enn om jeg f. eks. dukket opp i ny skinnkåpe en måned etter at jeg hadde arvet. I løpet av praktisk talt ingen tid visste nemlig hele byen at jeg hadde vært inne hos buntmaker Müller og prøvet den gråverkskåpen som stod i vinduet og sagt at jeg vilde tenke på den.

Opinionen i Herresand var avgjort imot kjøpet av gråverkskåpen. Man var kommet så langt på året alt at det kunde ikke være nødvendig. Og den som hadde gått i stoffskåpe hele sitt liv, kunde vel alltid greie det et par måneder til. Kjøpet av ny hatt skjedde derimot så plutselig at opinionen ikke fikk høve til å ta standpunkt før etterpå. Til gjengjeld klarte den snart å få meg til å ønske at jeg ikke hadde kjøpt noen hatt. Det var så sin sak å bli stanset for hver tiende meter med et utrop om at det var lett å se jeg hadde arvet –.

Enda jeg var fullt på det rene med at dette i grunnen var kostelig var jeg plutselig ikke i stand til å more meg over det. Plutselig fant jeg det utålelig. En bagatell som gjentok seg hundre ganger var ikke noen bagatell. Holdningen overfor den nye

hatten fremkalte faktisk et anfall av forfølgelsesvanvidd [23] hos mig, heldigvis av rent forbigående natur.

Nei da hadde forretningsstanden i Herresand en ganske anderledes rummelig oppfatning av hvad som anstod sig en arving.

– Jeg skulde være bra dum hvis jeg skulde vente med å fikse mig til jeg blev hundre år, sa frøken Smilemo, innehaversken av Undertøimagasinet, i en fortrolig tone som antydet at hun her gav mig kremen av sin livserfaring. – Var jeg som Dem vilde jeg kjøpe mig noe riktig lekkert.

– Jeg eier ikke penger, frøken Smilemo.

– Psss, penger! blåste frøken Smilemo, og det var som om hun knapt vilde ta ordet i sin munn så usselt var det. – Det er ingen som snakker om penger her. Jeg sier det til kundene jeg: Dansa min docka når du är ung, när du blir gammal blir du för tung!

Agenten for Ultra-magasinkomfyren hvislet også foraktfullt da jeg spurte om prisen.

– Vi kommer jo til å regne det som reklame at vi har solgt en magasinkomfyr til Dem så prisen skal De ikke bry Dem med. Om De betaler om en måned eller to eller om et år eller to spiller ingen trille, sa agenten. – Det absolutt eneste som betyr noe for oss er at De liker komfyren. Etter fire måneders forløp kunde jeg skrevet en hel bok om følgene av å arve en million i en by som Herresand.

III

Men da det kom til stykket innskrenket jeg mig til å drøfte saken med Hasse Holden en formiddag i frokostpausen da han gratulerte mig med nytt skjerf. Skjerfet var ikke nytt, bare iøinefallende av farve.

– Jeg tror jeg blir nødt til å klæ meg i beskyttelsesfarve herefter.

– Tja, i denne overgangstiden kan vel det bli vanskelig nok.

– Hvilken årstid er det egentlig?

– Våren.

– Våren?

– I mammons favn eksisterer kanskje ikke årstider?

Holden sa for øvrig at han forstod mig bedre enn de fleste. – Jeg har nemlig engang vunnet tyve kroner på traverbanen.

– Og så blev De kanskje servil av frykt for at folk skulde tro det var gått til hodet på Dem? spurte jeg, oplivet av å finne forståelse.

– Akkurat! Og siden blev jeg hovmodig av frykt for å være servil.

– Og så?

– Så begynte jeg å ta mig selv høitidelig. Det finnes ikke noe som i den grad tørrer ut gemyttet ^[25] som den plutselige opplevelse av hell. Det er derfor alle mennesker, som oplever suksess i en eller annen form, blir så gravalvorlige en stund fremefter.

– Det stemmer fabelaktig! sa jeg.

– Bortsett fra beløpet, minnet han.

Jeg sa at jeg syntes den rare, svevende fornemmelsen av å være løsrevet fra virkeligheten allikevel var det verste av alt.

– Ja. Jo. Skjønt hvad er virkeligheten? De aller fleste mennesker føler tilværelsen uvirkelig når evnen til å dikte den om av en eller annen grunn blir lammet.

Det der var så fint sagt at jeg visste ikke hvad jeg skulde svare. – Paradoks! sa jeg endelig, helt utmattet av å lete etter noe å si som var enda finere.

*

Alt i juli det året kom jeg til klarhet over at jeg hadde greid å skaffe mig en pyntelig liten gjeld.

Det var forbausende hvor fort det var gjort.

Og enda rarere – det var ikke mange ting jeg hadde kjøpt som jeg sånn i en fart kunde ramse op.

Ultramagasinkomfyren hadde jeg f. eks. ikke kjøpt, enda den unektelig vilde forlent gjelden med et skjær av aktverdighet og soliditet.

Agenten hadde vært iherdig nok stakkar. En gang var det nesten kommet til en avtale også. Men så fikk jeg skrupler.

Det fikk jeg fordi opdaget at mamma og tante Esther hadde gått hen og mistet litt av sine skrupler.

[26] Tante Esther kom over et av frøken Smilemos luksus-sett i sort silke med blonder, enda det lå på bunnen av en skuff under en masse annet. Men blev hun forbauset? Spurte hun etter prisen? Gav hun sig for det tynne stoffet? Langtifra.

Hun bare holdt det op for sig og sa: – Det der må da være alt for lite?

Og mamma? Hun, den typiske førkrigsungdom, nu nervekrigsmiddelaldrende, som i sin barndom hadde fått sin samvittighet tvangsforet av åttiårene og århundreskiftet, sa bare lett henslengt: – De bruker det visst sånn nå! Mere var det ikke med det. Ingen spurte hvad det hadde kostet.

Var de blitt sløvet? Så de ikke hvilken vei det kunde bære?

Deilig å slippe bråk selvfølgelig, men besynderlig utrygt. Hvem skulde ha ansvaret når eldre folk også blev ufornuftige? Det blev bare å puffe skruplene over på de yngre det, for noen i et hus måtte jo ha dem.

Efter denne episoden ringte jeg til agenten for Ultra-magasinkomfyren og sa det kunde ikke bli noe likevel.

– Det er en stemning hos Dem, frøken, sa agenten, og det var det første fra hans munn som ikke forekom mig å være ren svada.

Kontoen hos frøken Smilemo hadde en tilbøielighet til å vokse, til tross for at frøken Smilemo ikke lenger utstøtte fullt så mange likegyldige hvislelyder når det var tale om penger. Og de løpende utgifter øket jevnt og sikkert. Familien var [27] stor og fødselsdager forekom fort vekk, nu nær sagt mere enn noensinne. Og en utbasunert dollarprinsesse kunde ikke godt komme med en tromme av papp eller et blikkspann til femti øre eller et par grytekluter eller noen omviklede hengere. Selv ikke tante Esther syntes det var mulig for mig å gå under tieren. Det var ikke bare adel som forpliktet, nei.

Så hadde man også begynt å ta mig i betraktning som en eventuell bidragsyder til byens veldedige formål. Min unge alder kunde i dette tilfelle øiensynlig ikke tas som formildende omstendighet. På basarer og tilstelninger gikk det faktisk et forventningens brus gjennom salen når jeg viste mig, det samme bruset som møtte en fru direktør Hagel eller en annen av byens anerkjente støtter. Og et sånt brus kunde ikke besvares med mindre enn to á tre rundganger, hvilket i basarsproget vilde si at man tok to eller tre nummer på alle gjenstandene. På Sanitetsforeningens årlige marked tok jeg i et anfall av overmot fire rundganger og hadde i det minste den tilfredsstillelsen at jeg fra det øieblikk for en rekke damer ophørte å være «hun som har arvet» for isteden å bli «hun som tok fire rundganger».

Men undertiden kunde en usigelig beklemthet komme over mig og jeg kunde rutsje nedover på stemningenes berg- og dalbane.

Sett at –

Jeg sa til Hasse Holden at neste gang han nevnte ordet million eller millionøse, vilde jeg komme til å skrike høit.

– Det der er nerver det, oplyste han. – For å [28] skåne nervene kan vi jo finne på lyder som markerer nevnte ord hvis vi blir nødt til å bruke dem.

Frokostpausen den dagen gikk med til forsøksvis utstøting av lyder og ord. Vi blev stående ved «diddelidei» for million og «diddelideie» for millionøse. Hr. Hasse sa

at hellet gjorde et menneske nervøst fordi det ikke kunde fri sig fra den tro at motgang like naturnødvendig fulgte på medgang som vinter på sommer.

– Kan *De* fri Dem fra det da? spurte jeg.

– Nei jeg tror det er sånn jeg, sa han. – I mere eller mindre grad. En tilsynelatende enkel naturlov med et uendelig komplisert årsaksforhold.

Trøsterikt må jeg si.

Nei, da var det mere beroligende å ta frem korrespondansen i saken og granske den. Steinarson var en kjent advokat, nu jeg kjente navnet støtte jeg på det ofte. Mr. Arthur Bryant var hans Amerikaforbindelse gjennom mange år. August Loft hadde hatt sine penger plasert i leiegårder i en bydel i Chicago med det stolte navn Cicero. Mr. Bryant hadde rådet til å realisere dem. Sånt tok tid. Man skulde jo helst vente til et særlig gunstig øieblikk var inne. Men all sannsynlighet talte for at saken vilde være avviklet i løpet av sommeren eller høsten.

Enkelt, klart og liketil. Ikke noe å henge sig i noe sted. Jeg blev like filosofisk jeg som Holden og tumlet med en liten, hjemmelaget teori om at nervøsitet var noe som kom når menneskene blev enda mere skeptiske enn tilværet gav grunn til.

[29] Så hendte det forresten noe som tydelig viste mig hvor overflødige mine bange anelser hadde vært.

Jeg blev godtatt som kausjonist av Herresands Handelsbank efter at rette vedkommende hadde satt sig inn i saken.

Selvfølgelig kunde man se tingen på to måter. Mamma var tilbøielig til å se det på den andre måten, men for mig var det et indirekte bevis i en periode da jeg trengte et eller annet i den retning.

Onkel Johnny, som var disponent for Såpefabrikken, kom op en aften, betydelig spakere enn han pleide være. Så uskyldige var vi fremdeles at vi ikke tenkte annet enn at det var da hyggelig at han var blitt så hyggelig.

– Jeg skal si dere har det koselig i denne leiligheten, sa han og så sig rundt med et anerkjennende blikk. Tante Esther blev rent ophisset av takknemlighet. Hun er den eldste, han den yngste av søsknene Amdahl.

– Hvad kan vi by dig, Johnny? Har du spist aftens? Kan du huske du syntes stekte poteter med speilegg på var det beste du visste? Jeg stikker ut i kjøkkenet. Det er

gjort på en blunk.

Onkel Johnny holdt henne skrekkslagen tilbake.

– Livet farer hårdt med en mann. Når man blir gammel får man noe som heter fordøielse. Har dere et glass farris eller noe sånt er jeg fornøid –.

Tante Esther gikk etter «noe sånt». I mellemtiden hadde onkel vendt sig mot mig med et anerkjennende blick.

– Skal si du har klart å holde hodet kaldt, Ellen! Det er ikke mange som kunde gjøre dig det [30] efter i en sånn situasjon. Jeg for min del mener det hadde vært forståelig om man hadde slått litt til skaglène, men jeg synes det er beundringsverdig når man kan la være. Det er fott! Flott pike, den datteren din, Fanny –.

Tante Esther kom med et klirrende brett.

– Du har ikke forsøkt almindelig natron da?

– Hvad?

– Jeg mener for fordøielsen?

– Å den. Onkel løftet glasset sitt, tilgjort skrekkslagen. – Du har ikke lurt noe nedi vel? Du skulde vært dyrlæge du, Esther.

Vi lo hjertelig, og tante Esther sa oplivet at onkel Johnny var akkurat den samme som før. Hun prøvde gjenoplive noen barndomserindringer, noe med et kanelfarvet skjørt som blev omsydd til bukser til Johnny. Onkel Johnny hadde vært storartet hyggelig, men han var nok allikevel ikke game for barndomserindringer den aftenen. Han blev mere fåmælt efter hvert, og så kom det et øieblikks stillhet. Og den der svangre stillheten umiddelbart før en kommer til pointet, den hadde vi så smått begynt å lære å kjenne. Det var jo kommet flere til oss med bønn om hjelp.

Onkel Johnny sa at tidene var vanskelige. Forretningen arbeidet tyngre enn før. De urolige forholdene ute i Europa gjorde sig gjeldende på alle områder. Dessuten hadde han hatt megen sykdom i familien. Herdis var ikke sterk.

Psykologisk sett gjorde han der en feil, men sånt forstår ikke ektemenn. Tante Herdis's flagring mellem badesteder og høijfjellssanatorier hadde [31] nærmest vært

et irritasjonsmoment i familien. – Der må være penger som gress, hadde tante Esther mere enn en gang bemerket med gjensnurpet munn.

Det er ikke noe moro sånt.

Mamma sa: – Det er det skjønner du at Ellen har ikke fått noen penger enda. Du vet hvor lang tid slike ting tar. Hadde hun hatt dem, kunde det nok tenkes at hun vilde –

Jeg sa at det vilde jeg selvfølgelig gjort.

Onkel Johnny sa at banken var villig til å godta underskriften min under den forutsetning at den fikk sig overlevert til gjennemsyn papirer som kunde dokumentere at det virkelig forholdt sig som av avisene omskrevet.

Vi snakket frem og tilbake en lang stund. Alle følte vi oss slitt mellom hensyn og følelser av forskjellig art. Tallet tyve tusen som onkel Johnny først hadde nevnt blev blankt avvist av tante Esther som spurte om han hadde henvendt sig til Henrik og Nils som jo satt ganske godt i det.

Henrik og Nils? Onkel Johnny så op fra papirene jeg nettop hadde hentet til ham og deklamerte:

Min bror er min bror til han får sig en viv,
min søster er min søster hele sitt liv.

– Men Ellen er jo ikke egentlig din søster, innvendte mamma, litt tørt. Det lignet henne ikke å si sånt og alt i neste sekund prøvde hun bedre på det. – Det vilde være naturligere at Esther og jeg gjorde noe for dig, iallfall inntil videre. Vi har jo ikke stort, men –.

Onkel avbrøt henne med en irritert ^[32] latter: – Nei, det er det som er vitsen. Det er din datter som har pengene og om hun ikke har dem her i dette momang, så er de der jo, det er sikkert nok. Rike folk har aldri et øre i kontanter, det er først og fremst det som kjennetegner dem.

Overlegningene endte med at jeg skulde gå god for ti tusen. Siden fikk vi se. Onkel Johnny lot til å være fornøid med utfallet tross alt. – Flott pike! gjentok han til avskjed og kløp mig i kinnet på onkelmanér, lett vulgarisert av annen, mindre onkelaktig klyping som måtte forefinnes i en forretningsmanns liv. – Og jeg er ikke

alene om å synes det. Fredrik sa det her i klubben forleden. Forbasket pene øier på bikkja, sa han.

– Fredrik? sa mamma. – Hvilken Fredrik?

– Og hvilken bikkje? spurte tante Esther harmfull.

Onkel Johnny bråket noe om en Fredrik Lian som vi bare såvidt kjente. Han teftet vel at en gjorde best i å være forsiktig.

– Og den bikkjen?

– Du må finne dig i litt jargong, kjære Esther.

Tante syntes det var en høist uverdigg jargong. – Vi kvinner! sa hun.

Det var fullmåne ute og jeg blev stående på trappen. Månen hadde den gjennemsiktige rosatonen som den bare har når nettene er blonde, og en rik og varm duft seg mot mig fra Løkkeveiens mørke tyngder av løv. Det var første gang på lenge at jeg hadde festet mig ved noe i naturen. Jeg hadde ferdedes i den litt åndsfraværende det siste året. Men nu kalte den og jeg svarte. Eller [33] var det jeg som kalte og den som svarte? Eller var det jeg som både kalte og svarte?

Skibsreder Fredrik Hagel hadde altså sagt: – Forbasket pene øier på bikkja! Og bikkja det var mig. Og jeg hadde altså pene øine. Skibsreder Hagel syntes det! Og månen var rund, rund var den, to øine, nese og munn –.

Da jeg kom op igjen stod tante Esther og vasket glassene mens mamma tørket op. Hun snakket om kvinnen. Det stod i en kvinnes makt å høine eller senke sin manns nivå og standard. Herdis var ganske søt, men det hadde aldri vært hoder i den familien. Hvad Johnny kunde blitt med en annen kvinne ved sin side, det visste man ikke, men tanken var tollfri. Die Weiber zieh'n uns empor, hadde Goethe sagt. Mennene trengte heisekraner på hans tid også, det var tydelig nok.

Mamma sa bekymret at det var et dårlig tegn at onkel var i knipe for et så lite beløp. Hadde det vært større vilde hun ikke festet sig ved det.

Jeg prøvde ta håndklæet fra mamma da jeg visste det var håpløst å ta noe fra tante Esther. Så falt selvfølgelig et glass i gulvet. Bare den som er opflasket med respekt for glass med à la grecquebord i kanten vet hvad vi følte.

Tante Esther hevet sine hender i ve.

Heldigvis kom jeg på at jeg snart kunde kjøpe så mange glass med à la grecquebord i kanten som jeg vilde. I grunnen skjønte jeg ikke der jeg stod, hvordan de mennesker klarte sig som ikke hadde en million i vente.

Så var det ikke akkurat glasset som sådant tante ^[34] Esther tenkte på. Å slå glass i stykker betydde ulykke.

Jeg innvendte at da vilde hushjelper og husmødre være verdens ulykkeligste mennesker.

– For ikke å snakke om folk som er ansatt i glassmagasin, sa mamma.

– Ja, det er sant det, sa tante Esther og var for en gangs skyld ikke uimottagelig for logikk. – Det er godt vi ikke er overtroiske dere. Syv, ni, tretten, salt og pepper!

IV

Frøken Soleng måtte ta blindtarmen i august. Av den grunn fikk jeg ikke ferie før i september. Planen var å reise på fjellet først og siden ta hjemturen om Oslo for *endelig* engang å treffe advokat Steinarson personlig. Korrespondansen mellom oss hadde nå snart vart i ett år. I det siste brevet hadde han påny forsikret mig om at det ikke var noe som helst påfallende ved at en arveaffære tok så lang tid. Det var vanligere det enn det motsatte.

Men når jeg nå allikevel skulde reise, vilde det være dumt ikke å opsøke ham. Mange hadde sagt til mig at de vilde gjort det for lenge siden.

Jeg rakk såvidt å bli uvenner med Hasse Holden før jeg reiste. En kan føle sig nokså skuffet over en mann som blir sint fordi en er uheldig. Uheld opfordrer da først og fremst til medfølelse.

– Medfølelse! freste han.

– Men motgangen er på den annen side det sandpapir karakteren skal slipes på, sa jeg.

Sånn ser det iallfall ut for et stakkars menneske. Trenger vi sol får vi regn. Ønsker vi regn får vi sol. Våkner vi riktig tidlig en morgen, vær forvisset ^[36] om at det er en søndag. Osv. osv. Og glir du på et nybonet gulv sånn at du må gripe fatt i den løse klaffen i et skrivebord, og den løse klaffen gir etter sånn at du tar overhaling og sjefen som sitter ved skrivebordet må tre støttende til for at du ikke skal falle, – ja i det øieblikk triner selvfølgelig sjefens kone og svoger inn gjennom døren.

Det var så kjedelig så.

Ordentlig pinlig var det. Ja, for det måtte jo se ut som en regulær omfavelse.

– Forstyrrer jeg? sa fru Hagel fjærlett. – Det er kanskje galt av mig å komme hit op midt i travleste kontortiden?

– Nei, men gå forsiktig er du snild, sa hennes mann og prøvde lett og lekende å ta bort enhver mulighet for misforståelse. – Og så må du aldri lene dig mot den løse klaffen der, Annie! Husk på det! Den er lumsk! Frøken Loft holdt nettop på å gå på hodet her. Hadde ikke jeg tatt imot kunde hun brukket både armer og ben.

Forklaringen blev mindre lett og lekende efter hvert.

– Det så riktig stygt ut –.

– Ja det så ordentlig stygt ut, istemte fru Hagel med en kjølig liten latter. – Det vil si, jeg kan tenke mig det.

Efterpå opsøkte jeg Hasse Holden for å gi forklaring og hente trøst. Jeg forklarte med hånden på hjertet at det var et niognitti og en halv prosents uheld. For den resterende halve prosents vedkommende vilde jeg henvise til det som stod i fysikken om adhesjon eller vedheng.

[37] – Jeg kan godt tegne op et vannglass for Dem og illustrere hvad jeg mener, sa jeg.

– Nei, De kan skjønne jeg uten videre godtar forklaringen om et behagelig uheld – nei hvad sier jeg – et beklagelig uheld, mener jeg, ha ha –.

Når brune øine først er kalde er de kaldere enn de kaldeste blå.

Jeg sa jeg trodde det bare var teatermisforståelser som ikke kunde opklares. Hvis den ene parten på ære og samvittighet forsikret den andre parten at –

– Ja så kommer det an på hvordan æren og samvittigheten er selvfølgelig, brøt han av. – Om den er velpleiet eller frynset i kanten –.

– Ja, sa jeg.

– Ja, sa han.

– Jamen da er vi jo enige da, sa jeg.

– Så langt ja, sa han.

Jeg stirret stivt på håret hans og sa jeg så rødt.

– Jeg tror det er høfligst av mig ikke å la Dem være alene om banalitetene, frøken kjeller! sa han.

Neste dag begynte ferien.

En uke fartet jeg med en solskinnsbuss i regnvær. Den neste lå jeg stille i et fjellpensjonat.

I solskinnsbussen var det ikke så verst, tross alt. Den gikk bestandig. På fjellpensjonatet blev det langdrygt. Det var likesom en slags indre utålmodighet jeg ikke kunde bli kvitt, så gjerne jeg vilde. Pengesorger forfulgte mig. Kanskje var jeg litt for flott. I Herresand var jeg det av simpel plikt, og slikt blir en vane. Når folk fikk drikkepenger og skulte ned i hånden, sa de alltid tusen [38] takk en gang til. Jeg syntes likesom ikke det var hyggelig uten den gjentakelsen.

Den morgenen jeg våknet på hotellet i Oslo regnet jeg ut, nesten før jeg var våken, at jeg bare såvidt hadde til reisepenger hjem, hvis altså ikke noe var forandret til da. Men det var det forhåpentlig. Trikkene klemtet og gikk, og folk beveget sig lett og fritt i klar høstluft. Kanskje vilde det beste være å flytte fra Herresand. Exhaustgass bølget op til mig, og jeg syntes lukten var god. Mulighetene var flere her enn hjemme, og jeg slapp å stå til regnskap for en hel by. Jeg slapp å bli behandlet ovenfra og nedad av skittviktige, rødhårete unge menn, som syntes at bare en tilhørte en gammel familie i Herresand, kunde en tillate sig alt. Når jeg gikk på gaten visste jeg ikke noe om dem jeg møtte, og de visste ikke noe om mig. Med et stikk av ubehag husket jeg riktignok at jeg den nestsiste dagen i fjellpensjonatet hadde latt visse opplysninger sive ut gjennom værelsepiken. Hadde det ikke vært så utrolig, kunde jeg mistenkt mig selv for å være blitt lei av å se folk sitte der uten anelse om at de befant sig i nærheten av en millionarving.

Hotellværelset bugnet av fløielsbrokade i mørk rosa og fikk mig til å tenke på forretningsmenn. Slike værelser kom de hjem til når de hadde fått vite at stillingen var fortvilet. Der stod det tykke askebeget de slengte asken i. Der telefonen de kanskje enda håpet på. Jeg kunde typen. Menn hvis liv var tall. Tall gjorde nervøs. Jeg la femogtyve kroner og femti øre i en konvolutt. Det var hvad en billett med hurtigruten Oslo-Herresand [39] kostet. Jeg klebet konvolutten igjen, en handling som vel måtte sies å være av mere symbolsk enn reell art.

Underlig beklemt gikk jeg op trappene til advokat Steinarson. Jeg satt på kontor selv, men var ikke vant til å gå på andre folks kontorer. Kontordamen så op med et fort gjenkjennende smil da jeg nevnte navnet. Jeg kom inn med en gang. Steinarson viste sig å være en lavvokst, gråhåret herre med skarptskårne trekk, ikke av de smilende. Selv en sånn setning som: – Ja De kom da i avisen *De!* blev uttalt med største alvor. Der jeg skjevet over gulvet for å nå stolen ved

skrivebordet, falt det mig inn at sånn vilde tross alt ingen sett på mig i Herresand. Ikke med *det* blikket vilde de sett på mig.

Han lente sig tilbake og stemte fingertoppene alvorlig mot hverandre. Jeg rakk bare såvidt å håpe at han var sånn av naturen og ikke på grunn av omstendighetene, da han sa:

– Det var merkelig at De skulde komme her akkurat idag? Et høist merkelig treff!

Plutselig kunde jeg ikke snakke for tungbrystethet.

Han sa: – Jeg er redd De må forberede Dem på noe meget ubehagelig. Jeg fikk selv først vite det idag.

Jeg hørte en hysterisk stemme si: – Jeg har visst det hele tiden! Det var *min* stemme, og den var komisk og skrikende.

– Hva har De visst hele tiden?

– At alt var opspinn og tøis! Løgn! Sånt hender jo ikke. Onkel August – August Loft – [40] hadde ingen penger. Innerst inne har jeg visst alt sammen hele tiden. Hele familien har –

– De tar feil, De tar feil! ropte advokat Steinarson og holdt på med å rope helt til jeg gav mig. – August Loft efterlot sig en efter våre forhold anselig formue, beløpet kjenner De jo. Og han efterlot det til *Dem*. Det er nok hendt senere det som –

– Krakk! hikstet jeg. – Krakk på eiendomsmarkedet! Jeg har visst det bestandig! Eller er det krigen som har gjort det? Dollarkursen som –

Fra papirbunken på skrivebordet hadde advokat Steinarson tatt frem et avisutklipp. Han sa han hadde fått avisen samme morgen, et norsk-amerikansk blad.

Jeg leste, første gang uten å forstå noe, videre. Annen gang fikk jeg mere med.

Overskriften var tydelignok: «Kjent Chicago-advokat underslår 600 000 dollar.»

Og så:

«Tapte sin egen formue og tok siden av klientenes penger.»

Videre:

Chicago 21. juli.

Forleden meldte en av Chicagos mest kjente advokater, mr. Arthur Bryant, sig selv til kriminalpolitiet og tilstod at han hadde underslått ca. 600 000 dollar. Det dreier sig om betrodde midler.

Undersøkelsene har vist at advokaten i årene inntil 1936 av uopklarte årsaker tapte hele sin ikke ubetydelige formue. For å holde forretningen gående har han systematisk underslått midler som klientene har betrodd ham.

[41] Av det underslåtte beløpet er 250 000 dollar en arv som han hadde fått i oppdrag å ordne med. Denne arven stammet fra en norsk-amerikaner og skulde overføres til en arving i Norge. Videre har han underslått 300 000 dollar som han hadde til forvaltning for en enke.

Mr. Arthur Bryant var ansett for hederligheten selv og avsløringen har vakt voldsom opsikt.

*

Steinarson stemte påny fingertoppene mot hverandre. – Jeg kjente ham personlig. Men det er jo ikke det *slag* som det må være for Dem, og jeg vil gjerne få uttrykke min inderlige medfølelse. De fleste av oss er jo nødt til å klare oss uten noen million bevars, men en annen ting er det å ha eid en og så mistet den.

Han sa det så pent og hyggelig. Midt i virvaret av tanker og følelser hørte jeg *det*. Jeg spurte om han trodde jeg kom i avisen en gang til.

– Ikke med mindre dette telegrammet skulde tas op og settes i forbindelse med Dem. Det tror jeg neppe. Det skal det uheld til!

– Ja, og det forekommer ikke her!

Da jeg først hadde prestert denne antydning til spøk, virket den tilbake på mig og stivet mig op. Hjertet dunket ikke lenger som en stortromme. Strengt tatt hadde jeg ikke mere på advokat Steinarsons kontor å gjøre. Da jeg reiste mig merket jeg ennå en gang det vurderende blikket som hadde virket støtende på mig da jeg kom inn. Det omfattet i ganske særlig grad klærne. De tålte å sees på, og det var vel nettop det han hadde festet sig ved.

Han fulgte til døren.

[42] – Jeg håper ikke dette setter Dem i noen særlig vanskelig situasjon utover den voldsomme skuffelse det naturligvis må være, sa han.

Der kom det.

Jeg sa jeg var fremdeles ansatt hos Hagel & Co.

Han bukket lett: – Meget fornuftig.

Så uttalte vi et par gjensidige ønsker og håp og blev enige om at fikk noen av oss høre noe som kunde interessere den annen part hadde vi jo postvesenet. Han skulde selvsagt selv anstille undersøkelser i saken.

Jeg rakte hånden ut til adjø og Steinarsons gravalvorlige grå øine falt takserende på armbåndsuret med briljantene. Det var det siste.

*

På veien til hotellet blev jeg påkjørt av en syklist som plukket mig op igjen og børstet mig.

Jeg vet ikke hvor lenge jeg kunde stått der og latt mig børste om ikke syklisten hadde sagt at nu trodde han det var bra.

Jeg gikk op på hotellværelset. Da jeg så på klokken var den ett og siden var den plutselig tre, og da følte jeg det som om jeg var ferdig med mørk mahogni og rosa fløielsbrokade for levetiden.

Og så var det noe med mellemgulvet, et sugende ubehag som jeg ikke kunde fatte før det til slutt gikk op for mig at det var almindelig simpel sult.

Nettop å ha mistet en million og så bli sulten – min stilsans forbød mig det. Finansene også for den saks skyld. Klokken halv fire gikk jeg ned i et konditori i [43] nærheten og kjøpte fire hveteboller efter omhyggelig å ha forhørt mig om prisen. Klokken halv fem var jeg på veien nedover bryggen enda båten til Herresand først gikk klokken seks.

Ett var sikkert: Aldri tilbake til *det* hotellværelset.

Jeg lunket avgårde med en koffert i hver hånd og et hjerte så tungt som bly. Følgene av å arve en million i en by som Herresand kjente jeg jo. Nå skulde jeg

altså også lære å kjenne følgene av å miste en million i en by som Herresand. Det forekom mig å være litt av et tiltak.

Et forferdelig tiltak i grunnen. Nå skulde jeg påny bli en av byens severdigheter. Folk vilde dunke armene av ledd: Du, du, der går hun som arvet en million og mistet den igjen før hun så meget som fikk luktet på den! Det hele var som en slags forsert anskuelsesundervisning i livets skole. Jeg så mig selv likesom sitte på en skolepult mens læreren stod med pekepinnen foran en vegg full av plancher. På noen av planchene stod det «før», på noen «etter». «Se her, her har dere misunnelsen». «Her er skadefryden». «Det er meget instruktivt dette her, et skoleeksempel kan en si.» «Ser dere alle disse bukkende og skrapende figurene? Det er forretningsstanden *før* katastrofen. Her sitter de og skriver regninger så pennen spruter. Se på de uttrykkene! Nå er de redde nå!» «Og her, vet dere hvad dette er? Nei, det vet dere nok ikke det, for det er det vanskeligste faget vi har her på skolen. Det er dere selv før, under og etter. Ser dere disse små forandringene her? Nesten umerkelige i begynnelsen, ^[44] hva'? Men her merker man alt at en kraftig utvidelse av selvbevisstheten har funnet sted. Denne skyggen her markerer en økende rastløshet og utålmodighet sammen med en nedsatt evne til å dvele ved dagliglivets små gleder. Dette her viser reaksjonen overfor en liten gjeldsstiftelse den første måneden. Et veldig utslag, som dere ser. Dette er samme utslaget i syvende måned, kom hit og bruk lupen! Beskjedenheten og selvkritikken begynner å tørre litt i kanten, ser dere det? Det er i det hele tatt et umåtelig rikholdig materiale dette her. Det er meget mulig at De, frøken Loft, snart vil kunne ta doktorgraden i livserfaring.»

– De må være så snild å se Dem for, frøken! sa en brysk mannsstemme. – Det går ikke an å gå sovende på gaten her inne! Da først opdaget jeg at jeg ikke satt i noe klasseværelse, men gikk på et fortau, hvor en sint mann stod dobbelt og plukket op epler som var trillet ut av en pose. Læreren med pekestokken derimot var ingensteds å se.

Jeg satte koffertene fra mig for å hvile litt og for å se efter om den gjenklebede konvolutten fremdeles lå i vesken. Den lå der – som et symbol på den reddende fornuft, kan man si.

Foreløpig hastet det ikke så svært med å høste flere erfaringer. Kanskje gikk det an få en utsettelse. Det fikk heller bero med doktorgraden en stund.

V

Det er mitt håp at det finnes en fin og dyp psykologisk forklaring på det som nå hendte. Noe i retning av at et menneskes fortvilelse slår over i sin motsetning.

En sånn forklaring kaster et mildt, forsonende skjær selv over kjøpet av den røde hatten. Jeg burde kanskje ikke lagt merke til at jeg passerte en hattebutikk. På en dag da en har mistet en formue, nesten sultet ihjel og såvidt undgått å sette livet til under en sykkel, vilde det tatt sig bedre ut å være blind for noe sånt som en hattebutikk. Men det det kvinnelige øie ser, det ser det, og når det først har fått øie på alle tiders hatt er det ikke noe å gjøre ved det.

Den var som sagt rød og bitte, bitte liten. Og så hadde den to små fugler foran. Bitte, bitte små. Og et lite fuglerede. Ellers var den ganske enkel. Den hang på et stativ i et vindu i en liten sjappeⁿ² i en mørk tverrgate, dit jeg aldri vilde kommet om jeg hadde hatt penger til bil. Ja, der hang den, og til tross for at den var etter siste mote, var det som om den hadde hengt der fra evigheters evighet og ventet på at Ellen Loft, Løkkeveien 13, Herresand, skulde komme forbi. Ellen Loft, med eller uten [46] million. Sånt lar sig ikke forklare. Det må oppleves.

Først gikk jeg forbi. Minst tre skritt forbi.

Så kom det over mig et dypt vemod ved tanken på alle de muligheter som gikk tapt her i verden, all den glede som forblev ufødt, så å si. Jeg hadde jo lest om torskeroggen i havet og alt det der, om blomsterstøvet i luften og litt av hvert sånt, men det hadde ikke falt mig inn at gleden også inngikk i dette naturens store svinn. Nu kom jeg til å tenke på det og gikk tilbake for å se den en gang til.

– Vær hilset, Ellen Loft! Det er Dem jeg har ventet på! Hva betyr en million mere eller mindre når *jeg* sitter på hodet i den dristige vinkel som fremhever Deres kinns pikante bue? Hva betyr en smule motgang når *jeg* sitter på håret og låner det litt av *min* farve, varmens og livsgledens farve? Her er jeg!

Det som siden hendte har jeg dessverre bare en tåket erindring om. Jeg husker at jeg kom inn i en liten, mørk butikk med et grønnaktig forheng i bakgrunnen og at

en ubestemmelig dame med fiolett hår dukket frem bak dette forhenget og lyste op i overdådig forståelse da jeg pekte på praktstykket i vinduet. Siden var det en del manøvrering foran et speil i gullramme. Og så var det noe med en konvolutt som blev spjæret. Men som sagt, jeg husker det bare fjernt. Først da jeg kom ut i luften begynte det å klarne for mig. Og siden blev det klarere og klarere. Skjønt helt klart kan det aldri bli at noe som fortoner sig som selve den uutsigelige lykke når det henger [47] på et stativ i et vindu, føles som en ulykke når en har det i hånden i en pappeske.

En ulykke var det jo nesten også – å stå der i en fremmed by med akkurat nok i lommen til å komme sig hjem og så gå inn og omsette det i en hatt. Fremdeles halvt i transe trinet jeg over stenbroleggingen hen til båten. «Dronningen» stod det i baugen med sorte bokstaver på hvitt. En klokke ringte et eller annet sted. En dyreskrott i strie blev heist ombord med raslende kjettinger. En snusket fyrbøter i trikotrøie heldte en bøtte over rekken. En trise gikk over dekket med klirrende kaffebrett. Vi tørnet halvveis sammen.

Så hyggelig det kunde vært alt sammen om bare alt hadde vært litt anderledes.

En steil trapp førte ned til en underverden full av lyder og lukter som var kjære og kjente for oss fra Herresand. Bleke bølgerreflekser sitret over hvit lakkmalning og rød ulldamask, og i atmosfæren lå reminisenser av evigkokende kaffe, fuktige lakener og gammel sjøsyke. Like under trappen stod et bord, og på bordet lå en firkantet plysjuduk, og på plysjuduken lå en hvit brikke, og på den hvite brikken lå passasjerlisten. Jeg satte koffertene fra mig og så i den. En bølge av lettelse gikk gjennom mig. Skibsreder Hagel var ombord og hadde lugar nr. 6. Ikke at det var videre morsomt å måtte be om hjelp, men tross alt bedre enn å tilbringe natten under presenningen i en av livbåtene.

Jeg banket på, og han sa: kom inn. Han stod over en åpen koffert som var nettopp så lite oppløftende innvendig som herrekofferter pleier være, [48] – høitidelig forbauset først, mere elskverdig siden. Litt etter litt kavet jeg mig gjennom det alt sammen, undskyldningene, forklaringene, anmodningene, takksigelsene og undskyldningene igjen. Jeg sa jeg hadde mistet vesken. – Håper ikke De hadde hele millionen i den? spøkte han nådig og talte op sedler av en brun lommebok. – Ikke riktig hele! sa jeg brydd, og syntes det var pinlig å motta sedlene, til tross for at det var fra samme manns lomme jeg fikk penger året rundt. Og da styrmannen i det samme kom med billettvesken mistet jeg dem i befippelsen, og der lå vi og kavet på kahyttgulvet alle tre.

– Er De frøken Ellen Loft? sa styrmannen med bløt sørlandsstemme. – Ja jeg har lest om Dere i avisen, la han forklarende til. – Og så fikk vi sånt gjildt et telegram fra Dere! Han så på skibsreder Hagel også for å ta ham med i moroen. – Reserver plass førsteklasses dame, stod det.

– Det var godt frøken Loft ikke skulde ha annen klasse da! bemerket Hagel.

Så befant jeg mig i korridoren igjen og hadde både billett, hatteeske og koffertersamt en følelse av at bak skyene var himmelen alltid blå. Borte ved trappen stod fremdeles bordet, og på bordet lå den firkantete plysj duken, og på plysj duken lå den hvite brikken, og på den hvite brikken lå passasjerlisten og i passasjerlisten bladet en lang mann i lys regnfrakk som jeg syntes jeg skulde dra kjensel på.

– Goddag! sa jeg.

– Goddag! sa han.

– Er De her? sa jeg.

[49] – Hvis De håper på det motsatte er jeg redd jeg må skuffe Dem, sa han.

Så lo vi larmende.

– Gratulerer med ny hatt, sa han.

– T-takk, sa jeg.

– Og d-den har vært dyr også, sa han og hermet stammingen.

– Hvor har De Deres opplysninger fra?

– Fra den enkle psykologiske kjensgjerning at De bærer en lett hatteske i høire hånd og to kofferters i venstre. Hatten tynger mest.

– Jeg kan være kjevhendt.

– Det *kan* De være, men det har jo ingenting å si når De ikke *er* det.

Vi lo enda mere larmende enn første gang. Det følte befriende å snakke med noen, det følte vidunderlig. Det at jeg ikke hadde hatt noen å snakke med hele dagen, hadde gjort all ting så meget verre.

Jeg spurte hvordan han fikk hypotesen om at hatten tynget til å stemme med min nåværende situasjon. Det var en utfordring til mig selv å si noe sånt, men jeg kunde

ikke la være.

– Det får jeg til å stemme ved å citere det gamle ordet om at hvad man i ungdommen nemmer, man ei i alderdommen glemmer, sa Hasse Holden og vippet på hælene. – Jeg er sikker på det tar tid å undertrykke de økonomiske hemninger en har levet med i tyve år.

– Det går forbausende fort allikevel, oplyste jeg.

– Så? Han tok koffertene mine for å hjelpe mig inn i lugaren med dem. Egentlig var vi jo [50] ikke venner, men når ikke han gad holde på uvennskapet, var det heller ikke mig noe spesielt om å gjøre. Snarere tvertimot. Jeg syntes ikke det så så mørkt ut lenger. Muligens gikk det an å leve som ikkemillionøse også.

Vi passerte kapteinen, en røsslig kar, litt for røsslig kanskje for smale skibskorridorer. Jeg holdt pusten for at han skulde komme forbi og nyttet høvet til å investere et smil eller to. Vi som trafikerte hurtigruten var vant til det. Sett at en dumpet bort i en firemannslugar – erfaringen hadde lært at det alltid *fantas* enkeltlugarer, bare en gjorde noe for å få dem.

Det var en enkeltlugar jeg hadde fått, så det blev ikke nødvendig å trekke renter av den investerte kapital akkurat med det samme. Hasse Holden parkerte koffertene med stor omhu. Det dovne, sølvgrå vannet utenfor køiet spilte i rødt og lilla fra solnedgangen. Sånn husket jeg det hadde vært før også når jeg reiste tilbake til Herresand. Så forjettende og skjønt. Men jeg kunde ikke huske at det hadde gjort mig beklemt før. Et blaff av dagens stemning kom tilbake igjen.

– Ikke melankolsk vel?

Jeg opdaget at han kunde se mig i speilet.

– Hvem?

– De.

– Jeg?

– Ja.

– Nei.

Jeg vilde ryste det av mig, og spurte om han hadde lyst til å se alle tiders hatt.

– Jeg?

[51] – Ja.

– Jotakk. Takk som byr.

Når det kom til stykket var jeg litt ivrig selv etter å gjense den. Kanskje kunde jeg da finne årsaken til det uforståelige.

Jeg holdt den op.

– De er sikker på det er en hatt da?

– Hva?

– Jeg mener De er sikker på det er på hodet De skal ha den?

– Hvor skulde jeg ellers ha den, om jeg tør spørre?

– Nei jeg vet ikke jeg. Hvis De er sikker så –.

– Ja, *jeg* er aldeles sikker.

– Jamen så er det all right da.

Jeg var på bunnen. Jeg kunde grått, jeg kunde skreket. Først alt det andre, så dette. Hatten var ikke pen engang, den var et monstrum.

– Synes De den er direkte stygg? spurte jeg.

– Nei jeg synes den er liddeli søt jeg –.

Hvad gikk det av Hasse Holden?

– Nå får De gi Dem!

– Æresord! Hvis *De* er sikker på det er på hodet De skal ha den, så er *jeg* sikker på alt annet. Han tok hatten som jeg hadde kylt fra mig og rettet klosset på fuglene. – Jeg kunde en gang ha lyst til å skrive en dyp og fin artikkel om «Kvinnen og hatten».

– Ja gjør det! sa jeg utmattet og lente mig mot plysjen. – Den blir allikevel ikke dyp nok.

– Det er noe gåtefullt ved en damenatt, sa Holden og stirret fuglene etter tur dypt inn i [52] øinene. – Noe symbolsk! Gjennom et langt livs studium av vittighets sider og «lune hjørner» er jeg kommet til at det finnes tre hovedgressganger hvor den menneskelige humor til evige tider kan gå på beite. Først den søte gru, fortrinsvis representert ved mannen som uten å vite det går rett på en åpen kloakk-kum. Så selvopholdelsesdriften, representert ved en eller flere skibbrudne på en flåte. Og så kvinnens absurde forfengelighet, representert ved hatten. Har De lagt merke til at den ene fuglen skjeler?

Holden hadde nevnt ordet skibbrudd, og jeg kom til å tenke på at hvis «Dronningen» led skidbrudd og vi reddet oss i land på en øde ø og måtte bo der et par år før vi blev opdaget, vilde det ha sine fordeler. Jeg vilde slippe å forklare alt dette om millionarven som uteblev og når vi så kom tilbake til Herresand vilde alle ha glemt den. Det var noe lokkende ved å være skibbrudd den på en øde ø bare det drev nok av kasser i land med fyrstikker og sånt som ikke vokste på øen.

– Den skjelende fugl! sa Hasse Holden prøvende. – Det er ikke noe i veien for at en bok kunde hete det, er det vel?

– Hva skulle den handle om?

– Selvfølgelig om to som er glad i hverandre. Alle bøker handler om det, enten de heter «Den skjelende fugl» eller noe annet, det trodde jeg muligens De hadde bemerket.

– Men den skjelende fuglen må jo være med allikevel?

– Selvsagt. Den sitter i heltinnens hatt den –.

– Javel ja.

[53] – Der sitter den og teller minuttene.

– Teller minuttene?

– Ja. Hvor lenge de kan holde fred. Og den dagen det lykkes å telle til ti minutter uten at de er røket i klammeri, den dagen –.

Det raslet i portiereringene og jeg rakk ikke å få vite hva som skulle skje den dagen. Det var styrmannen med sin billettveske igjen.

Hasse Holden løste billett. – Nytter ikke å gjemme sig bort, skjønner jeg.

Styrmannen smilte. Det var en usedvanlig livfull styrmann. Nesten litt for livfull. – Nei *det* nytter ikke! Jeg vet alltid hvor har mine pappenheimere!

Han vendte sig til mig: – Jeg skulde forresten spørre fra skibsreder Hagel om De ikke hadde mistet en femmer på gulvet der inne? Han trodde den måtte være Deres.

Holden så op.

– Er min svoger med?

Hans forundring forundret mig. Jeg hadde trodd de reiste sammen. Han sa han visste ikke annet enn at hans svoger var reist på jakt for en uke siden. Styrmannen talte vekslepengene langsomt op for at vi skulde bli ferdig med vårt, så han kunde komme til med sitt. Det viste sig at han hadde det snurrige telegrammet med for at jeg skulde se det med mine egne øine.

– Ha ha –.

Holden blev også tvunget til å lese det.

– Av de bedre.

– Ja det var godt det ikke var annen klasse som skibsrederen sa. Det hadde vært verre.

[54] – Ja. Ha ha. Det hadde vært verre. Styrmannen begynte endelig å bakke ut igjen.

– Ha ha.

– Meget verre.

– Pussig.

– Av de bedre, sa Holden stivt.

Så fortalte jeg om vesken jeg hadde glemt. Nå trodde jeg det nesten selv. Leit bare at den falt på gulvet da vi reiste oss for å gå og spise aftens.

VI

Jeg sa farven het «rystende rød» og var lansert av Schiaparelli. Jeg forklarte at den var helt ny, men at neste år vilde alle mennesker i Herresand gå i rystende rødt fra isse til fotsåle.

– Ja men kan du ikke vente med den til da da? sa tante Esther med håp i stemmen.

Snakker om rystende lyseblått.

Mamma, som har lest moderne opdragelsesbøker og vet at de unges pågangsmot ikke må knekkes ved unødige kritikk, sa hun syntes den var søt, men at det var modig av mig å ville gå med den.

– Der kan du høre! sa tante Esther.

– Høre? Mot er da en beundringsverdig egenskap.

Klokken var halv syv om morgenen og jeg var nettop kommet fra bryggen. Å gyve rett inn i småbymentaliteten på den måten kostet på. Jeg tok meg sammen med en kraftanstrengelse og lot meg dirigere til vinduet for å se på liljene som var sprunget ut siden jeg reiste. De var vidunderlige forresten, svære, flammerøde. Og siden kom mamma med kaffen. Og siden måtte jeg høre om de to nye tennene den lille hos Benums i første [56] etasje hadde fått, og om veldet av kranser i begravelsen til kaptein Mørland og om alle tilfellene av omgangssyke. Det meldte sig med øresus og frysninger i ryggen. Tante Mie hadde ligget i tre dager.

Og så hadde agenten for Ultra magasinkomfyren vært der to ganger i anledning av en ny type i pastellfarver, rødt, grønt og blått, med thermostat og varmeskap.

Og så var det kommet et vindusbrev fra Undertøimagasinet. Urmaker Gunvaldsen hadde ringt op og spurt når jeg kom tilbake. Turnforeningen ventet at –.

– Men vi glemmer jo rent å spørre hvordan det gikk hos advokat Steinarson, ropte mamma. – Hvordan var han? Var han av den elskverdige sorten?

– Jeg har alltid innbilt meg at det var noe islandsk ved ham. Var det det? spurte tante Esther. Og når trodde han pengene blev disponible.

Her burde jeg mannet meg opp.

Her kunne jeg gjort det. Med noen få ord kunne jeg fått sagt det.

Sannheten måtte jo frem før eller siden. Jeg kunne ikke fortsette å spille den rike arving i det uendelige. Det forbød seg selv.

Men av en eller annen grunn lot jeg leiligheten gå fra meg. Jeg hatet å skuffe. Sannheten måtte tilflytte dem litt etter litt. Den påkjenning som skjedde suksessivt var ingen påkjenning.

Jeg visste jo nå med sikkerhet hva som hadde vært i veien med min måte å bli rik på. Den hadde skjedd for plutselig. Det var det som [57] skilte meg ut og satte meg i en særstilling. Når det nå gjaldt å ta skrittet tilbake til den store hop av små lønsmottagere, var det om å gjøre å undgå sensasjonen. Mine nærmeste omgivelser såvel som Herresands befolkning måtte få det inn med skjeer. Helst teskjeer. Eller aller helst morkaskjeer.

Med små doser vilde det kanskje ta måneder før sannheten var nede, men da vilde det skjedd smertefritt, og ingen vilde finne noe synderlig rart ved det at en person som hadde arvet en million blev svindlet og ikke fikk en øre. Sånt hendte både ute i den store verden og i Herresand. En kunde ikke vente annet slik som livet nå engang var, og menneskene.

Riktignok krevdes det en enestående beherskelse av den som skulle forestå en hel bys tilvenning, det skjønnte jeg alt ved de første ordene jeg sa. Det var bare så vidt jeg ikke skalv i munnvikene da jeg opplyste mamma og tante Esther om at det nok kunde ta et par måneder enda.

Så kom de til å huske på sølvrevene.

En mann var kommet opp med fire sølvrevere. Han sa jeg hadde bestilt dem sist vinter en gang.

Jeg hadde helt og holdent glemt mannens eksistens. Nå demret det for meg. En mann med en revefarm var kommet opp på kontoret og hadde tatt opp bestillinger, og hva kan en ikke våge seg på av avtaler bare det de gjelder ligger tilstrekkelig langt ute i fremtiden? Jeg hadde våget meg på fire. Vilde ha jakke. Hasse Holden hadde

på forskudd kalt mig Alaskakongens datter og sagt at det kunde vært titelen på en bok da han var gutt.

[58] Tante Esther kom med armene fulle av lubne, silkebløte, gnistrende vakre dyreskinn. Hvite halespisser sopte om henne alle vegne. Styrte jeg opp og favnet dem? Nei, jeg gjorde ikke. Jeg tylltet fort i mig to kopper kaffe til. Mamma slengte en om halsen. Amdahlene hørte til de morgenoplagte, i mig hadde Loftene like ofte overtaket. Mamma slengte en til om sig og blev borte i skinn. Mamma var vokset opp i rekkebarnas tid, den gang da familiefaren satt myndig ved bordenden og guffet i sig biffen på sin grøtspisende families vegne. Det blev man liten av. Jeg var vokset opp i en tid da barn blev stappet med tomater og bananer av foreldre på slankekur. Det blev man stor av. Men det fikk så være at en datter var større enn sin mor, forfengeligere enn datteren måtte moren iallfall ikke være. På ny kom den der latterlige følelsen over mig at bare ikke de eldre forsumpet, fikk det bli det samme med en selv.

Med der gjorde jeg mig iallfall unødige bekymringer.

– Jeg nekter å ha samvittighetsnag på dine vegne, Ellen, sa mamma og så utfordrende, ikke på mig, men på tante Esther. – Personlig kan jeg ikke komme utenom min oppdragelse, det skjønner jeg mere og mere. *Min* samvittighet er avstemt for noe i retning av en pen liten mårboa til søndagsbruk og vilde aldri tåle en belastning på fire sølvrever. Men jeg har med velberådd hu forsøkt å opdra dig anderledes, Ellen. Forsøkt å gjøre dig robust og unervøs.

Var det robust og unervøs hun sa? Moderne [59] oppdragelse var det mest enerverende som tenkes kunde. I sin tid var jeg nesten blitt et nervøst vrak av å gå og vente på at mamma skulde sette sig ned med mig i tiltalende omgivelser og på en vakker måte sette mig inn i livets mysterier. Jeg skjønner fremdeles ikke hvordan det skulde gått om ikke jeg hadde hjulpet henne over de verste uttrykkene. Antagelig hadde vi sittet der og snakket om amøber og infusjonsdyr den dag i dag. Robust og unervøs? Jeg var så det titret i mig. Oppdradd til å tåle en belastning på fire *ubetalte* sølvrever var jeg i hvert fall ikke.

Jeg drakk en kopp kaffe til og sa jeg var lei av sølvrever. De hang på alle mennesker. Jeg vilde forsøke å selge dem og kjøpe rødrever i stedet. Tante sa det ikke fantes mere kaffe. Mamma sa plutselig at hun syntes jeg så trett og blek ut.

Blek, sa hun. Der kom det altså endelig. Som den røde og hvite piken jeg var hadde jeg hele mitt liv fablet om at noen skulde si til mig: – De er så blek, frøken, hvad er

det som er hendt? Med det burde alle røde-og-hvite piker vite at når det så endelig skjer, ja så er det en grunn til at en blir blek, en grunn som sannsynligvis også gjør at en ikke kan nyte det spørsmålet en har fablet om før innsovningen hver aften i sit liv.

Hele den dagen holdt jeg meg hjemme. Det var den siste dag av ferien.

Jeg hadde før erfart at en kunde lules inn i en egen trygghet ved å holde seg uberørt av inntrykk utenfra. Lules inn i kjedsommelighet også selvfølgelig, men det var en ting for sig.

Jeg higet etter hverdagslig ro og trygghet. [60] Etter ganske almindelige dager uten sinnsbevegelser. En visste jo ikke hvor herlige de var før en hadde mistet dem.

Fire sølvrever! Det begynte å gå over skaftene! Det skulde se nydelig ut om en måtte trekke rundt med en fast parkeringsplass for sjelekvaler.

Jeg gjorde hvad jeg kunde for å lulle meg inn i den trygghet som fulgte med å holde seg innen hjemmets lune vegger, det hjem som heldigvis ennå hadde sine gamle møbler og ikke var blitt de moderne, lyse, likesom svevende fatamorganastuene jeg hadde sett for meg i tankene. Innimellem prøvde jeg også å tenke litt. Problemene krevde sin løsning, og jeg trodde å ha lagt merke til at det hjalp å tenke så sant en kunde få det til.

Spare og spinke.

Spinke og spare.

Det var ikke så meget annet jeg kunde gjøre. En angivelig millionøse var på mange måter hindret i å utnytte de muligheter for fortjeneste som fantes. Ikke kunde hun synge for dørene. Ikke ta jobber som opvarningspike. Ikke måke sne, ikke sope gaten. Ikke selge konvaller i konvalltiden, ikke blåveis i blåveistiden.

Nei spinke og spare. Det var det eneste. Så vilde jeg være gjeldfri om en ti år kanskje. Etter den dag skulde tall være bannlyst fra mitt liv. Da vilde jeg kjøpe en tønne og leke Diogenes. Iallfall om sommeren.

VII

Jeg hadde tatt på meg kåpe og hatt og skulde nettop gå da jeg kom til å huske på en beskjed jeg hadde glemte å gi kontorsjefen.

Han var ikke på kontoret sitt. Men yttertøiet hang der fremdeles. Jeg satte meg til å vente på stolen ved vinduet.

Det var en blå marsdag. Asfaltfortauet nedenfor var tørt og hvitt, de bare trærne sprikte med knoppene sine. Jeg hadde gledet meg så til de lyse dagene. Det måtte være et alderstegn. Eller det var smitte. I den mørke årstiden gikk det ikke en dag uten at mamma og tante Esther utbredte seg om hvor meget lettere all ting falt når dagene blev lengere.

Bare en nå ikke narret seg selv med denne idelige ventingen på våren. Så kom våren og så gikk våren. Så kom neste vår og så gikk neste vår. Så gikk ti vårer, så gikk hundre vårer, så gikk tusen vårer. Når en tenkte sånn mistet en rent lysten på dem. Tall tok poesien av ting. Tall tok duften fra dagene.

Jeg hadde ikke lukket døren helt og hørte kasserer Mortensen spørre frøken Soleng etter millionøsen.

[62] – Hun er nettop gått, sa frøken Soleng. – Men uff, Mortensen, ikke kall henne det da, når hun så nødig vil det.

Kanskje var det bare for *mine* ører latteren skurret litt.

– Neimen om De får meg til å si stakkar om en millionøse, sa Mortensen.

– De er helt sikker på hun er det da? spurte frøken Soleng.

– Hvad behager? Mortensens stemme var skarp som en kniv. Men jeg hørte han tok seg i det. En måtte ikke ødelegge den naturlige meddelelsestrang hos folk. I en mere fortrolig tone spurte han: – Mener De det er noe fuffens der, frøken Soleng? Jeg har hørt andre være inne på det samme. La meg se – hvor lenge er det egentlig siden vi første gang hørte om den arven?

– Nesten halvannet år. Iforfjor i november fikk hun det første brevet. Ja, De var jo også til stede, Mortensen. Kan De ikke huske at hun selv holdt på at det hele bare var tøis da?

– Bevars.

– Men siden kom hun og sa det var alvor. Og senere stod det i avisen. Og alle syntes det var veldig flott av henne å fortsette på kontoret. Jeg innrømmer villig at jeg var en av dem som trodde på eventyret.

– Men var det ikke så at Holden hørte henne telefonere med advokaten?

I kasserer Mortensens røst kjempet ærligheten med lysten til en smule medmenneskelig katastrofe. Det var ikke videre opløftende å sitte der jeg satt. Men når jeg ikke hadde reist mig med [63] en gang, syntes jeg ikke jeg kunde gjøre det så langt ute i samtalen. Det som rystet mig mest var den viten om og interesse for min person som en sånn samtale røpet. En ting var å føle sig som verdens midtpunkt, en annen ting å høre at en virkelig eksisterte.

– Jo, Holden hørte at hun telefonerte, det stemmer det, innrømmet frøken Soleng. – Men han kunde nå bare høre *hennes* del av samtalen. Men derfor vil jo ikke *jeg* ha sagt at ikke alt har sin riktighet. Vi er de beste venner, frøken Loft og jeg. Synes De hun er pen, Mortensen?

– Nja –.

– Det klær henne iallfall ikke å være så radmager som hun er nå. Hennes type må ha en viss frodighet over sig. Og så nervøs som hun er blitt da. Bare vi mister et trekkpapir på gulvet hopper hun himmelhøit. Jeg sa det til henne forleden jeg. – Hvis jeg satt sånn i det som Dem, vilde jeg reise bort og komme mig, sa jeg. Vet De hvad hun svarte? Sett at jeg i grunnen ikke satt noe videre i det, frøken Soleng! Men etterpå lo hun for at det likesom skulde være spøk. Og akkurat på den måten har hun vært overfor andre også. Det hele er så rart så. Nifst nesten. Ja, for det går jo ikke an å holde en hel by for narr på den måten, gjør det vel?

– Tja, Mortensen lo. – Å være eier av en million uten å si fra går ikke an, men hvordan det stiller sig med det motsatte vet jeg sandelig ikke. Hvilke motiver skulde en ung pike egentlig ha for å si at hun hadde arvet en formue når det ikke var sant? Ønsket om å opnå en større kreditt? [64] Det blir i så fall en forholdsvis kortvarig fornøielse –.

– Gid, det er mange som sier at unge piker kan gjøre hvad det skal være for å komme i avisen. Frøken Soleng anvendte sin lyseste sopran.

– Jamen kan det egentlig tenkes om Ellen Loft? sa kasserer Mortensen. – Jeg har vondt for å tro det.

Jeg tenkte at det der vilde jeg aldri glemme Mortensen.

Kontorsjef Bleken kom heldigvis ikke inn igjen før etter at de var gått. Vi var vant til å måtte vente lenge på Bleken. Ofte to sigaretter.

Akk, akk. De små daglige dryppene som teoretisk sett skulde kunne uthule hvad som helst hadde i praksis bare uthult en eneste ting: mit renommé.

*

Jeg vet ikke om andre har det på den måten at de ikke orker å ha noen bak sig som går i presis samme tempo som de selv. Men sån har jeg det.

Enten må jeg selv gå fortere. Eller jeg må gå langsomt så vedkommende kan komme forbi. Jeg stanset op foran et av bokhandelvinduene. Det kan man nemlig også gjøre.

Så var det Hasse Holden.

– Goddag! sa han.

– Goddag! sa jeg.

– Står De her? sa han.

– Håper De på det motsatte er jeg redd jeg må skuffe Dem, sa jeg.

– Tvertimot, tvertimot, sa han. – Ingenting [65] er som å treffe gamle arvefiender. Så meget mere som jeg har funnet ut at godt, gammelt fiendskap igrunnen er et slags herdet vennskap.

– Det kunde stått på en avrivningskalender, sa jeg.

Han gikk over til noe annet.

– Enig med Dem forresten. Bedre rute å speile sig i fins ikke i hele byen.

– De kan visst ikke engang tenke Dem at noen har litterære interesser?

- Jo bevars. Jeg synes også den motejournalen der ser veldig god ut –.
- Holden!
- Ropte De på mig?
- Vet De at De er en aldeles gyselig person?
- De har antydnet noe lignende før, men jeg vegrer mig i det lengste for å tro at De mener noe med det.

Vi gikk videre. Vi gikk forbi Grand Hotell hvor han spiste. Han sa han skulde på sykebesøk til en venn. Jeg spurte om vennen hadde omgangssyke med øresus og frysninger over ryggen. Holden sa at han også hadde bemerket at omgangssyke var karakteristisk for Herresand. Det var rart å være enig om noe.

- Ja, og det er ganske hyggelig til en avveksling, slo Hasse fast.

Vi var enige om mere. Vi var enige om at det var et vidunderlig vær. Men vi var ikke enige om hvilken av årets måneder vi likte best.

- Gudskjelov, så blir det ikke en vane, sa Hasse.

Han syntes mai.

[66] Jeg syntes det var ordinært å synes det.

Jeg syntes oktober.

Han syntes det var affektert å synes det.

Jeg sa jeg forutsatte at det var en pen oktober med blå himmel hver dag –.

Han løftet øienbrynene.

- Javel ja, og skiføre i høiden og +20 grader i vannet og syriner i blomst.

Dermed var vi alt ved trappen til Løkkeveien 13. Hasse Holden spurte hvad det var med den trappen. Den dukket alltid op før han hadde rukket å si det han egentlig hadde tenkt å si. Var det han som var sen av sig eller trappen som var forhekset?

Barnet til Benums var der. Det hadde alt lært å hilse. En stemme bak kjøkkengardinet sufflerte: – Den pene hånden, Bjørg Karin! Hasse Holden spurte mellem tennene hvordan en fikk en onge til å skrike. Jeg sa han kunde bare være

sig selv. Det stemte bedre enn jeg hadde ant. Bjørg Karin satte i å hyle og blev sopt inn av sitt mødrene ophav som bare så vidt gav sig tid til å forsikre at Bjørg Karin aldri skrek. Jeg gikk i rette med Holden for den sadisme det var å ville ha et barn til å skrike. Han sa han kanskje vilde foretrukket et annet middel til å få tilhøreren bak kjøkkengardinene vekk, men han hadde ikke funnet noe bedre.

– Den forheksede trapp, sa han prøvende og vilde tilbake til der vi slapp. – Det kunde også være titelen på en bok. Er De veldig sulten eller har De tid til å høre innholdet?

Jeg sa jeg antok den skulde handle om to som var glad i hverandre.

[67] Han sa det var ikke så verst gjettet, bare at den handlet om fire og at pointet var at man ikke visste hvem som var glad i hvem. Personene bestod av en gift kvinne, en gift mann, en ugift kvinne og en ugift mann –.

– Den ugifte mannen er et prektig menneske, tenker jeg –.

– De har teft, frøken Loft. Intuisjon. Det er nettop prektig han er.

– Var bare de andre like prektige!

– De kan så si. Men han håper jo at under *hans* påvirkning –.

Det kunde simpelthen være noe søtt ved Hasse Holden når han stod sånn og vippt nedentfor en trapp med brune roterende øine. Det slo mig at det faktisk ikke vilde være helt ubehagelig å legge hodet inn til det sobert vatterte skulderpartiet der og hvile litt ut fra avbetalinger og gjeld og hemmelighetskremeri og trøbbel. Men det var bare et ørlite øieblikk jeg følte det sånn. Allerede de neste ordene han sa gjorde det klart for mig at jeg like godt kunde snakke om det fortryllede skulderparti som han om den forheksede trapp.

– Den ugifte, unge damen, skjønner De, – henne er det noe mystisk ved.

Det sa han. *Han* også.

Det er sånn med oss som blir purpurfarvet for et godt ord, at vi alltid håper at vi i virkeligheten ikke ser så røde ut som vi kjenner oss. I Benums speil så jeg imidlertid at jeg ingenting hadde å håpe i så måte, ikke den dagen i hvert fall.

Den suksessive metode hadde slått feil. Det var like godt å innrømme det. Men hvad så?

[68] Det fantes et annet alternativ.

Når jeg hadde betalt hvad jeg skyldte kunde jeg reise fra byen. Reise fra Herresand for alltid. Loftene og Amdahlene kjempet i mig om overtaket.

Fra gangvinduet så jeg Hasse Holden stime opover igjen samme vei som vi var kommet. Det er mulig jeg hadde vært litt brå da jeg sa jeg var sulten og heller fikk høre om de andre personene en annen gang. Men han, han hadde da selv så få anfektelser i retning av hvad det gikk an å si og gjøre, så det skulde ikke være nødvendig for andre å ha noen.

Hvem stod i entrédøren andre enn agenten for Ultramagasinkomfyren. Faktisk kunde en være glad så lenge agentstanden holdt fast ved en.

Jeg sa det helt åpent: – Noen bestilling kan De ikke få idag heller. Men jeg vil gi Dem en komplimang. Det er rart med de trofaste.

– Ja det er rent så jeg er blitt glad i denne trappen, forsikret agenten med et flir og vilde ikke stå tilbake i behagelighet, men var glad til da han kunde komme over på saklig grunn. Til takk for hans trofasthet gjennom årene blev jeg stående i ti minutter tross karbonadelukt som sivet ut og koldluft som sivet inn og rop av ymse slag fra leilighetens indre. Sånt virker forstryrende allikevel, og det var først da jeg siden satt ved middagsbordet at det gikk op for mig at det hverken var thermostat eller varmeskap eller pastellfarver han denne gangen hadde talt følt og inntrengende om – men om fordelene ved avbetaling i små rater.

VIII

Like før påske var jeg ferdig med frøken Smilemo, og hun begynte å ta den gamle melodien igjen, den som var blitt vekkt. Den om at det var leit at folk var så hissig på å betale, – så godt som det var å ha noe til gode.

Med hensyn til påsketuren hadde jeg store betenkeligheter. Det gjaldt ikke å slappe av, og jeg hadde jo også nok å bruke dagene til. Gjennom en kusine som var ansatt i et forlag hadde jeg fått noen engelske barnebøker til oversettelse. Arbeidet gikk i familien under navn av «hobby» og «interesse for sprog».

Så blev jeg med allikevel. Og hadde jeg bare reist uten å gå på gebursdagsvisitt til tante Mie dagen i forveien, tror jeg det vilde blitt en vellykket tur tross alt.

Men tante Mie er av dem som regner fødselsdagen for en mønstring. Så og så mange blomsterbuketter, så og så mange visitter – det er av betydning. Og familien kommer også. Med ny appetitt kaster den sig på hodet ut i nye familievidervedigheter. Familiekjærligheten er et batteri som oplades ved fravær.

[70] Hos tante Mie er det sånn at vi andre roser og tante Mie blir rost. Hvad det er som gir henne denne særstilling vet vi ikke. Det er sånt som hører til livets gåter. Til gåtene hører det også at vi ikke kan la være å glede oss litt til tross for at vi har et tydelig erindringsbillede av besøkene, festnet gjennom års gjentakelser. I stuen sier vi: Du verden så koselig det er her! Du har en egen evne, Mie, til å gjøre det lunt. Ved kaffebordet: Den kaken skal jeg si du har ære av, Mie, jeg vet ikke jeg har smakt noe så godt på lenge! Under fortrolig samtale et eller annet sted: Nei for en nydelig kjole, Mie. Sånn som det stoffet fører sig. I barneværelset: Du min, du min, for noen deilige onger, og så velopdragne da! På hjemveien: Jeg er helt utslitt! Og hvad gir dere mig for julekake med rårand –.

Det gikk så omtrent etter programmet denne gangen også. Vi kom og vi roste og vi drakk sjokolade med krem og samtalen beveget sig ledig fra omgangssyke over påskeutrustning til politikk, og tante Herdis rystet på sine blekete krøller og sa at «de er jo så umulige ute i Europa nå at jeg orker ikke lenger, jeg har faktisk gitt dem op». I det samme veltet lille Duddi sjokoladekoppen, og måtte geleides på

badet til avvasking. Om en stund kom tante Mie etter. – Ja, hvad gir du mig for Herdis, Ellen? Hun eier ikke en interesse utenfor klær. Ny kjole idag igjen, og nettop nå som det står på vippen med Johnny. Andre vilde kviet sig.

– På vippen med onkel Johnny?

– Vet du ikke det da? Ja ja, så ikke si det [71] til din mor og Esther foreløbig. Forhåpentlig får han akkord. Ja, Nils har skrevet på for fem tusen han, og de vil jo i tilfelle gå tapt. Så du skjønner hvad jeg mener med at det er latterlig av Herdis å troppe op i ny kjole her hos oss. Jeg har så ofte forsøkt å få sagt henne hvad jeg mener på en litt indirekte måte. Jeg har snakket om dig f. eks., sagt hvor beundringsverdig jeg synes det er at en ung pike på din alder går så enkelt og beskjedent klædd når hun har den beste anledning av verden til å flotte sig. Men du vet, det er enkelte som må ha det direkte skal de fatte noe. Hvad synes du forresten om forandringen i badeværelset, Ellen?

Osv. osv.

Neste dag dro vi på påsketur.

Det tante Mie hadde sagt om onkel Johnny fulgte med som en annen nisse.

Det er jo sånn på påsketurer at om formiddagene er det deilig. Vi går på ski og blir brune og fyller skogensomheten med glam og skogbunnen med appelsinskall. Så kommer vi hjem, og det er middag og da gjelder det å sno sig.

Vi var på en gård hvor folkene hadde bygget to store tilbygg for å ta mot påskegjester. Vi laget middagen selv.

Jeg hadde vært på påsketur før og visste så inderlig godt hvordan det skulde gjøres det å lage middag på hyttemanér.

Så lenge de forberedende arbeider pågikk skulde en holde sig borte, gjerne ligge på rygg og samle krefter i en ikke altfor synlig seng. Når så ved og vann var hentet, potetene skrellet, boksene [72] åpnet, veden kommet godt i fyr, bordet dekket og pannen blitt rykende, var tiden inne til å vise sig på skueplassen. Da tok en en kjøkkengaffel i hånden og albuete sig myndig frem til komfyren med ordene: Nå vil jeg få komme til! Derefter kjente en på potetene, heldte torskerognboksen i pannen, hev en smørklatt op i erteboksen og ropte glad: Nå folkens! Siden fulgte opvasken, og da var alle enige om at den som hadde laget middagen kunde ikke ta opvasken også, og en kunde trygt gå inn, og legge sig på lossningsteppene igjen.

Lossningstepper var en slags hjemmevevde, blytunge tepper som den gården var full av. Selv om en hadde tyve av dem over sig blev en ikke varm, men til gjengjeld blev en presset flat. På lossingsteppene kunde en trygt ligge helt til aftens, for *det* var jo klart at det kunde ikke være én og samme som laget både middag og aftens. Det fikk da være rettferdighet selv på påsketur.

Litt vanskelig blev det når alle var smarte. Umåtelig smart var det å antyde at en millionøse vel ikke kjente noe til opvaskens edle kunst. Fort vekk blev jeg tvunget til å bevise det motsatte. Hasse Holden måtte også av en eller annen grunn komme til kort, iallfall drev han støtt rundt på gulvet med rutet håndklæ og sot på nesen. Det hendte det gikk en hel opvask uten at vi røk uklar, så det kunde jo vært så hyggelig på mange måter, hadde jeg bare ikke hatt det å tenke på at hvis onkel Johnny gikk konkurs hadde jeg en gjeld til Herresands sparebank på ti tusen kroner.

Om aftnene skulde hytteromantikken dyrkes. Den bestod i at man satt par etter par rundt peisen [73] mens bålet flammet og grammofonen gneldret. Og de mannlige hadde armen rundt livet på de kvinnelige, og det forlangtes av en at en i det minste skulde late som om en var i den syvende. Skuldernettet på Hasse Holdens sportsdress var aldeles nydelig, men den som bare tenkte på tall kunde like godt hvile sitt hode på lossningstepper.

Asbjørn Koll blev alltid krakilsk når det led utpå og da sa han åpenhjertigheter på primitiv hyttemanér. – Fins det ikke ro i kroppen på dig, jente? Når ikke pengene er gått til hue på dig er det vel fordi de er gått i beina isteden.

Det var siste aftenen dette. Jeg gikk utenfor på trappen for å svale kinnene. TUNET var bart, men mellom de svarte trestammene i skogbrynet lyste sneen hvit. Luften var kjølig, nesten ram, vinter, vår, jord, sne og nåletrær i sterk blanding.

Ingen kom etter mig.

Asbjørn blev jeg fine venner med igjen på toget nedover.

– Jeg var visst litt amper, sa han da vi hang i vinduet i den overfylte korridoren. – Men du vet Hasse er min venn.

– Hasse? sa jeg. – Har ikke Hasse Holden og jeg vasket op i beste forståelse hele tiden?

– Den var lei! sa Asbjørn. – Men all right – det kan være greit nok for oss andre.

Det var annen påskedag dette. Vi kom hjem ved tolvtiden, flere timer forsinket. Hasse – vi var blitt dus på turen – fulgte mig hjem til den forheksede trapp. Det var kolossalt stjerneklart og isskorper knaste under sportsstøvlene for hvert skritt. I mørket lyste røde og grønne bluss på havnen.

[74] Hasse sa det var noe han vilde spørre om.

Melde fra sånn! En kunde bli nervøs for mindre. Jeg plystret. Men ingen trapp kom løpende for å redde mig. Så det var en fiasko.

– Fiasko! sa Hasse kjølig. – Du vet like godt som jeg at mens du manøvrerer på forskjellig vis så kommer vi til trappen. Og så er fiaskoen min!

Faktisk tuklet han selv så lenge med å gi spørsmålet en forståelig form at vi var ved trappen før han hadde fått det til.

Hvor herlig det er å ta feil engang iblandt. Jeg hadde selvsagt trodd det var millionen det gjaldt, – når hadde noen spurt mig om noe annet enn millionen? Hvem kunde også drømt om at Hasse Holden fremdeles gikk der og spekulerte på noen nærmest småpussige tilfeldigheter mange måneder tilbake i tiden. Eller var det på vegne av søsteren han gjorde det? Jeg forsikret ham at mellom hans svoger og mig hadde det aldri vært annet enn –

– En smule adhesjon kanskje.

Det hadde han altså heftet sig i. Sånt var jo sykelig, han burde søke læge. Mens han låste op døren for mig – det skulde et knep til – stilte jeg en foreløbig diagnose: Humoristisk sans i siste stadium av svinnsot, mistenksomheten angrepet av elefantiasis.

Jeg hadde en bestemt følelse av at jeg syntes dette var morsommere sagt enn han syntes det var. Iallfall var det bare jeg som lo. Jeg lo både fordi jeg syntes det var ganske kvikt og fordi det var så deilig at ikke hele kontoret gikk der og [75] grublet over hvordan det hang sammen med min amerikaarv.

– De – du – er helt sikker på at det du sier er sant da?

– *Helt* sikker!

Først da jeg hadde låst døren innenfra gikk det op for mig at jeg hadde glemt å bli støtt enda jeg sjelden hadde hatt bedre grunn. Om jeg var sikker på at jeg sa sant? Spørsmålet var jo direkte fornærmelig. Jeg rev gangvinduet op, bedre sent enn

aldri, og kom akkurat tidsnok til å se ham ta tilsprang til sklien under lampen borte i svingen som enda ikke var tint helt op. Og så stolt som han seilte bort over den. Stolt som en gud. Eller som en treåring. Jeg ropte bravo istedenfor det jeg hadde tenkt å rope. Men jeg aner ikke om det var det uventede bifallet som bragte ham så sørgelig ut av balanse. Det kunde like gjerne være gresstusten i enden av sklien.

Ingen av de hjemmевærende hadde lagt sig.

De fortalte etterpå at de var blitt enige om ikke å si noe for neste dag. Men deres forserte munterhet narret mig ikke, og før ti minutter var gått visste jeg at vi hadde en fallitt i familien.

IX

Jeg vet ikke om andre har det som jeg: Av alle utveier velger jeg alltid den minst nærliggende – og mest kronglete.

Kanskje er det spesielt kvinnelig, kanskje helt individuelt. Jeg vet ikke.

Det mest naturlige vilde vært at jeg endelig hadde fortalt mamma og tante Esther hvordan det hang sammen. Men jeg kunde faktisk ikke. Tungen nektet. Jeg orket ikke dyngje ulykke på ulykke foran dem. Jeg hadde forsåvidt alt tenkt ut hvad jeg vilde si. Jeg sa at jeg bare kunde ordne med et foreløbig lån i banken.

Jeg hadde tenkt ut hvad jeg skulde si, men ikke hvad jeg skulde gjøre. Jeg kjente nok velstående folk og også folk som sikkert vilde hjelpe mig. Men jeg kjente ingen som vilde holde tett. Tanken på onkel Nils' og onkel Henriks forskrekkete ansikter – og på deres koners enda mere forskrekkete sådanne – var nok til at jeg opgav dem.

Hele uken gikk og lørdagen kom og jeg var nødt til å fatte en beslutning. Lørdag ettermiddag var onkel Henrik den jeg hullet mest til. Som læge var han i hvert fall vant til taushetsplikt. Han knep øinene sammen på en litt spydig måte [77] når jeg fortalte ham noe, men det fikk jeg prøve å tåle. Jeg tok på mig og sa jeg vilde gå en tur. Opper Storgaten hadde jeg skibsreder Hagel foran mig helt til bokhandelen. Der skrådde han over gaten i retning av Hagel & Co.s kontorer. I døren så han sig tilbake og strøk hatten smilende av. Jeg tror det var det som satte mig på tanken. Smilet altså, det vennlige, ikke helt uinteresserte smilet.

Hagel kunde kanskje hjelpe. Hagel var litt av en verdensmann og vilde forstå at det gikk an å dumpe op i situasjoner som ikke kunde ropes ut for en hel by.

Jeg grudde som en gal da jeg gikk op den velkjente trappen efter en passelig ventetid utenfor bokhandelvinduet. Han satt i telefonen da jeg kom inn, for åpen dør som han pleide når han var alene i kontorene. Jeg gikk bort til plassen min og rotet litt i skuffen. Om litt hørte jeg han la røret på. Jeg stod og samlet mot til å gå

inn, da han selv kom ut. Han hadde en sigarett vippende i munnviken og smil i øiekroken – oplagt lørdagseftermiddagskosstemning.

– Jeg tipper De har glemt vesken, frøken Loft.

Jeg sa det hendte at jeg hadde det, men at dette var en av de få gangene jeg kom i annet ærend.

Og så, ja så plumset jeg uti og la på svøm. Det om onkel Johnny visste han selvsagt. At arven ikke var kommet enda visste han derimot ikke, og opplysningen forbauset ham litt, men ikke meget. At onkel Nils også kom i ansvar visste han gjennom sin kone som var venninde av tante [78] Mie. At jeg grudde for onkel Henriks sammenknepne øine lot han til å forstå.

Det gikk i det hele tatt meget lettere enn jeg hadde tenkt. Ti tusen kroner var i og for sig ikke så mange penger for en skibsreder Hagel, men for ethvert menneske er det mange penger å låne bort og det var helt fortryllende av ham å vise så få betenkeligheter. Mitt ry som millionøse måtte ennå eie litt av sin magiske kraft.

– Jeg har jo sikkerhet i Dem, sa han og klappet mig på armen – om ikke jeg tok meget feil var lørdagseftermiddagsstemningen der fremdeles. – Om arven ikke skulde komme er jeg på denne måten sikret en trenet stenograf for år fremover. Det er faktisk det beste kup jeg har gjort på lenge.

Han tok nøkkelknippet op av lommen og søkte sig ut nøkkelen til det ildfaste hvelvet.

– Det er ikke den første pengeaffære vi har hatt mellom oss, frøken Loft. Hagel satte nøkkelen i den ytterste døren og åpnet skåtene for den indre hvelvdøren. – De husker da vi reiste med «Dronningen». Min svoger likte visst forresten ikke at De gikk rundt og drysset femmere ned på skumle, fremmede herrers kahyttgulv. Å, han kan være streng, den gode Hasse! Ungdommen er streng. Vil De ta lampen og lyse, så skal vi se hvad det finnes av penger her inne. Jeg er redd De må ta check –.

Jeg tok lampen som hang i en krok ved hvelvdøren med en opkveilet ledning, som var tre–fire meter lang for å nå helt inn til skapet for enden av det langsmale rummet. I nøkkelknippet måtte en ny nøkkel søkes frem. Hagel så på mig [79] over lampen. Han hadde grå tinner og sorte bryn, grå hud, sorte øine og fiolette, brede leber. Jeg aner ikke hvordan jeg så ut i det samme lyset, men jeg følte mig nokså varm. Plutselig hendte et eller annet, jeg vet ikke riktig hvad. Men det kunde jo ikke være adhesjon eller vedheng det også, det kunde det virkelig ikke, når en

stod en fot fra hverandre. Men et eller annet hendte i et hvert fall som gjorde mig forvirret, og i forvirringen slapp jeg lampen. Den falt på murgulvet, det singlet av glass, og der stod vi i mørket. Bare en svak lysstripe falt inn gjennom døren.

Vi holdt uvilkarlig pusten et øieblikk eller to. Uten det hadde vi vel heller ikke hørt stemmene utenfor i trappen. Men nå både opfanget vi dem og kjente dem. Hasse sa noe, og fru Hagel lo av det. Vi i hvelvet var begge øieblikkelig på det rene med det uheldige i vår stilling og handlet ut fra det. Jeg vet ikke om det blev sagt noe mellom oss, men jeg mener å ha en fjern erindring om at Hagel mumlet noe. I hvert fall sprang jeg ut som på befaling og lukket begge ståldørene, både den innerste tynne som måtte settes slåer for og den ytterste tykke som måtte låses, og jeg tror ikke jeg hadde gjort dette så fort og presist hvis jeg ikke hadde hatt en ordre å holde mig til. Det eneste jeg hadde litt plunder med var lampeledningen som måtte hales ut før dørene kunde komme igjen. Men jeg rakk det. Lampen var i stykker så den kunde ikke henges op mere, men ovnen stod jo like ved og ved siden av ovnen en vedkasse, og op i den kylte jeg hele greia. Siden rev jeg telefonrøret fra telefonapparatet – alt gikk [80] likesom av sig selv, ja, som om jeg ikke hadde gjort annet hele mitt liv enn å redde mig ut av kompromitterende situasjoner.

Telefonsamtalen var det vanskeligste, den telefonsamtale som jeg stod fordypet i da fru Hagel og Hasse Holden kom inn, – heldigvis gjennom kontoret til Hasse, *det* hadde gitt mig tid. Jeg sa: – Javel! Og så sa jeg: – Jaså! Og så sa jeg: – Ja, aksjene er jo steget! og så leende: – Synes De det? – men skuespillerteknisk sett var det for liten pause mellom de to setningene. Efter nok et «jaså» og et «takk skal De ha» hengte jeg røret op.

– Overtidsarbeide? spurte Hasse. Det er mulig det var innbilning, men jeg syntes stemmen havde en spottende klang.

– Jeg skal si De henger i, frøken Loft, konverserte fru Hagel. Det er mulig det var innbilning, men jeg syntes hun så gjennemtregende på mig med sine brune øine. Hun hadde brune øine hun også. – Det er rent utrolig at De som så å si – ja hvad skal jeg si – tilhører høifinansen i Herresand –.

– Annie! sa Hasse. – Alle snakker til frøken Loft om den amerikaarven. Jeg tror hun synes det blir nokså plagsomt i lengden.

– Ja, det kan jeg jo i grunnen godt forstå, tilstod fru Hagel, og overrasket mig plutselig med et søtt og undskyldende smil som jeg akkurat da ikke syntes jeg var

verdige til. På terskelen til innerste kontoret ble hun stående. – Si meg, er ikke min mann her?

Her sviktet min koldblodighet et øieblikk. [81] Jeg sa ikke klart og avgjort at han ikke var der, jeg nølte litt og gav fra meg et usikkert nei. Fru Hagel festet seg ikke ved det, men det gjorde hennes bror.

– Han har kanskje nettop vært her? sa han og så på meg med et eiendommelig gjennemtregende blikk.

Hvad skulde jeg velge? At han nettop hadde vært der eller at han over hodet ikke hadde vært der? Ulykken inntraff for annen gang. Jeg sa n- nei en gang til.

Fru Hagel så på klokken. – Vi avtalte at jeg skulde være her halv seks, og nå er den kvart på.

– Du ser så varm ut, Ellen, konstaterte Hasse. – Jeg tror det er meget uheldig å gå med yttertøi inne –.

Fru Hagel lo sånn som en ler av yngre søsken når de ypper seg. – Der hadde du en tone som en gammel ektemann. Korrigerende! Det skal ikke være heldig –. Jeg tror ikke det er verdt at –. Jeg tror ikke du bør –.

På grunn av omstendighetene var jeg ikke i stand til å slutte opp om fru Hagels spitzige betraktninger med den rette glød. Problemene stablet seg på hverandre: Hvor lenge kunde han der inne greie det? Hvor lenge vilde de bli sittende? Hvor lenge kunde jeg finne påskudd til selv å bli?

Skjønt påskudd! Med eller uten påskudd måtte jeg bli hvor lenge det skulde være. Det var nok snarere en annen som ikke kunde bli der han var så lenge det skulde være.

[82] Jeg så på klokken og følte meg tungbrystet på den innestengtes vegne.

Fru Hagel sa plutselig hysj og la ørene bakover, eller det virket iallfall på meg som om hun gjorde det.

– Hvad er det?

– Syntes jeg hørte noe –.

– Ja skulde du ikke høre noe?

– En som ropte om hjelp.

Hasse kom slentrende tilbake fra en utflukt til vinduet. – Det var bare to gutter som sloss om en sykkel.

Minuttene snek sig hen.

For mig var det ikke annet å gjøre enn å sette mig på plassen min og bla igjennem noen ark som lå der med en mine som det var et høist presserende arbeide jeg der foretok mig. Fru Hagel begynte igjen å undre sig. Forslag var fremme om å ringe opp denne og hin.

– Fredrik er i grunnen så presis! Ikke for det – hun lo litt – han syntes halv syv var en skrekkelig tid å be folk til. Du må ha hørt feil, sa han. Men fru Koll har det med å be folk tidlig hun –

Halv syv! Da måtte de jo gå snart. Kolls bodde i Løkkeveien, tre hus nedenfor oss. Et stenscred løsnet fra mitt bryst. Hasse så ut som om han hørte det. Hvorom allting var, det løsnet for tidlig. Fru Hagel kom tilbake efter en titt i det lille speilet bak døren og spurte:

– Har du nøkkel til hvelvet, Hasse?

– Ja, hvad med den?

– Du forstår, jeg har noen smykker og greier der inne. Fredrik la dem i skapet for mig før vi [83] reiste bort i påsken. Men nå når jeg først er her, kunde jeg ha lyst på det brede armbåndet du vet, det med graveringene – nei, kanskje ikke du vet det forresten –.

– Forsoningsarmbåndet jo?

Fru Hagel så på sin uvørne bror med et illevarlsende glimt.

Jeg følte det som en tvingende nødvendighet å finne på et eller annet som kunde hindre Hasse Holden fra å gå til hvelvdøren. Jeg kunde bare ikke. Hjernen var tom. Jeg visste⁴³ bare at Hagel måtte jeg knapt veksle et ord med mere. Vi to sammen lot til å uteske skjebnen i en påfallende grad.

Hasse snudde og kom tilbake.

– Pussig! Akkurat den nøkkel må jeg ha glemt i den brune dressen. Nå husker jeg det. Jeg la den i vestelommen igår middag da jeg skulde skynde mig. Nå ser frøken

Loft på klokken for oss, Annie –.

Klokken var fem på halv syv, og skibsreder Hagel hadde stått innpå tre kvarter i det ildfaste hvelvet. Den aller svakeste innlevelse i tanken kunde gi en panikk. Strengt tatt hadde jeg hele tiden nok å gjøre med å holde unda ting jeg ikke måtte tenke på – mørket, de trange veggene, de tykke dørene, lungene som krevde luft, luft, *luft!* Hvem hadde også kunnet tenke sig tre kvarter.

Så fikk Hasse på fallrepet den ulykksalige idé at jeg skulde slå følge.

Og nyttet det at jeg sa nei?

Nyttet det at hans søster sa han maste?

Nyttet det at jeg sa jeg ikke var ferdig?

[84] Nyttet det at hans søster blev utålmodig?

Det var det jeg alltid hadde hatt følelsen av at Hasse rent privat var noe av det stedigste og strieste som fantes. Bare det irriterende smilet kunde drive et menneske til fortvilelse på rekordtid.

Imens gikk minuttene. Klokken blev ti over halv. Kunde en ikke fristes til å rope ut veklager over de hensynsløse personasjer som aldri gad passe på at de kom tidsnok til et selskap? De fortjente ikke at noen bad dem, de burde bannlyses fra det gode selskap.

Fru Hagel gikk mot døren. Ingen skjønnte hennes følelser bedre enn jeg. Det var de samme følelser som besjelet samtlige medlemmer av familien Amdahl når tante Herdis gjorde sig kostbar og onkel Johnny gav hensynene til andre på båten.

– Når nå frøken Loft har mere å gjøre her –, foreholdt fru Hagel ham.

– Ja hadde hun det så. Men det har hun ikke. Og det er en solnedgang ute jeg kunde ha lyst til å vise frem –.

– Du snakker som om den var av eget fabrikat.

Hvert minutt var kostbart. Det gikk ikke an å stå der og lalle om solnedganger. Jeg gav efter, det var den eneste måten å få frie hender på – siden. Når jeg hadde slått følge et kvartal vilde jeg si at jeg hadde glemte noe, snu og stikke på igjen. Da Hasse Holden låste ytterdøren kjentes det allikevel nokså vondt å tenke på at nå var kontorets sjef og eier stengt inne bak tre låser.

– Hysj, vær stille dere!

[85] Hasse beskyldte sin søster for å lide av hørselshallusinasjoner.

– Ja, men det var da virkelig en som ropte!

Vi stod stille et øieblikk alle tre. Jeg var på nippet til å løpe tilbake og gi en god dag i alt annet enn å få skibsreder Hagel ut. Skulde en først krepere burde det iallfall helst være en rimelig grunn til det.

Ropet gjentok sig og viste sig å stamme fra vaktmesterens radio.

Hvad angikk solnedgangen hadde visstnok Hasse rett. Vi blev stående på fortauets øieblikk. Da var det en som nevnte navnet mitt. I det røde flomlyset fra solnedgangen måtte jeg rent lete for å finne ham. Han stod på den andre siden av gaten. Og siden måtte jeg lete i hukommelsen for å finne ut hvor jeg hadde sett den tette, skarptskårne, lille mannen før. Med ett hadde jeg det: Advokat Steinarson –.

I full fart løp jeg over gaten. Det er mulig jeg ikke så mig for. Jeg tror ikke jeg gjorde det. Skulde nå det også være nødvendig i en by som Herresand? Halveis over møttes jeg av noe overrumplende, noe uundgåelig og gigantisk. Noe strømmet mig til hodet. Noe bruste for ørene. En vindmølle svinget foran øinene. Jeg hørte et langtrukket skrik av bremses og en stemme som ropte. Og så følte jeg at nå var det like før.

X

En følelse av gjennomgripende ukoselighet møtte mig på bevissthetens terskel.

Om pannen kunde jeg forsverget at det satt et diadem av bly, og i den ene skulderen trådte et sagblad i virksomhet bare jeg rørte på mig. Jeg befant mig i en hvit, smal jernseng under en hvit dyne. Sengen stod langsmed en vannblå murvegg.

Det var noen i værelset som hvasket til hverandre. Like etter så jeg inn i to øine som jeg visste jeg kjente ganske godt. Men det blå var lysere enn det pleide og det hvite var rødere.

Vannglasset irriterte nesten ved sin litenhet. Jeg tenkte mig en stor innsjø og en ledning fra den, og å tørrelegge innsjøen forekom mig min minste kunst.

Jeg tenkte at jeg ofte hadde lest om sånne opvåkninger i romaner. Jeg hadde sett det på film også. To ganger åpnet en gluggene på prøve, tredje gang lyktes det helt, og da spurte en med svak stemme hvor en var henne.

Ikke for å skryte. – men jeg skjønnte at jeg var på et sykehus.

Mamma sa: – Ellen! Og jeg sa: – Mamma!

[87] Etter det pusset mamma nesen, fulgt av et trompetlignende ekko som sa mig at tante Esther også befant sig i nærheten og at jeg nå endelig fikk min part av den rørelse som ellers bare tilfalt bruder med slør og langt slep.

Jeg skjønnte det var aften, kanskje natt. Da jeg spurte hvad klokken var fikk jeg vite at den var over tolv.

Over tolv? Hvor lenge hadde jeg da ligget der? Plutselig fikk jeg likesom tak i hempen på hukommelsens glidelås, og det var bare å trrr-ikke ned –

Min første impuls var å trekke op igjen, dytte til, ikke mere tukle uforsvarlig med lukkede glidelåser. Jeg prøvde listig å late som om det var en drøm. Jeg hadde drømt at skibsreder Hagel var låst inne i sitt ildfaste hvelv og at den som hadde gjort det var gått fra ham og siden latt sig kjøre ned av en lastebil. Det var en

avskyelig drøm, og jeg vilde ikke tenke på den lenger. Det var nemlig ikke nok med at Hagel var låst inne i et praktisk talt lufttett rum, det var en lørdag det var skjedd og det vilde gå to netter og en dag før det igjen kom folk på kontoret.

Egentlig visste jeg hele tiden at det ikke var noen drøm. Men det finnes grader av visshet. Da vissheten hadde nådd et visst punkt blev den påtrengende, uimottagelig for overtalelser om å holde sig borte, døv for bønner og besvergelses. Den gjorde kort prosess og sprenget seg inn, og mot den eksplosjonen som da fulgte var diademmet av bly og sagbladet i skulderen og lengselen etter å tørre verdens største innsjø ingenting.

[88] Det var ingen drøm. Skipsreder Hagel måtte være i hvelvet enda. Og det var natt til søndag. Og det var ikke lenger noen vanskelighet for meg å regne ut hvor lenge han hadde vært der. Han hadde vært der i over seks timer, og nå var han kanskje død. Kvalt. Og jeg hadde gjort det!

Under sterk motstand fra sagbladet i venstre skulder reiste jeg meg i sengen og sa jeg måtte opp straks. Det var noe på kontoret jeg måtte ha gjort. Mamma la meg ned igjen, og tante Esthers stemme oplyste at det var ikke vanlig å gå på kontor midt på natten. Trodde vel det rådet en smule usikkerhet med hensyn til kontortiden i det grenseland hvor jeg befant meg. Tungen lystret ikke alltid, men jeg prøvde å forklare så godt jeg kunne at det var nødvendig for meg å komme på kontoret fordi det var søndag neste dag. Mamma sa mildt det var ikke søndag neste dag. Det var mandag.

Mandag?

Det virket som et komplett knockout-slag og fikk meg til å deise bort igjen.

*

Jeg sa til dem som var i værelset – det var en sykepleierske der også nå – at jeg måtte opp fordi jeg var kommet i skade for å stenge en mann inne i et ildfast hvelv. Nu hadde han stått der i tre timer og jeg kunne ikke tenke meg annet enn at han var død. Sursstoffet måtte ha sloppet opp for lenge siden.

Jeg uttalte ordet «død» klart og tydelig for å få dem til å reagere. Men til ingen nytte. De satt der med miner som om jeg nettopp hadde fortalt dem [89] en rørende solskinsfortelling. Ja ja, sa de. Du skal nok få komme opp bare du ikke vil snakke så meget. Og tante Esther sa, du skal nok få komme opp, barnet mitt, bare du vil legge dig ned.

– Det er skibsreder Hagel som er i hvelvet! sa jeg.

– Ja, ja, sa de føielig.

– Og nå må altså skibsreder Hagel omkomme bare fordi dere ikke vil tro mig! sa jeg.

– Vi tror dig jo, vi tror dig jo alle sammen, bare du vil legge dig rolig ned.

Sykepleiersken rystet puten bak mig og prøvde å berolige mig på sakkyndig vis, nemlig ved å snakke til mig som om jeg var et lite barn. – Nå skal vi sove, ikke sant? Sove deilig i sengen vår, og så skal vi våkne imorgen og være helt frisk, og da skal vi nok komme på kontoret, skal vi se. Men først må vi sove godt i bysse – i sengen vår. –

Det hadde boblet i mig flere sekunder alt. All den stund jeg ikke *var* tre år, men treogtvve, og dertil ganske klar – kanskje hadde jeg aldri vært så klar før – var det nokså pussig å være gjenstand for en sånn harang som den sykepleiersken lirt av sig med sirkelrunde alvorlige øine boret i mine. Og da hun var på nippet til å si bysselalla blev boblingen uimotståelig. Jeg lo høit enda det hørte ingensteds hjemme, hverken å le rett op i ansiktet på en fremmed sykepleierske eller i det hele tatt å *kunne* le i et så fortvilet øieblikk.

Latter reagerte de på. Mamma spurte om det ikke gikk an å vekke reservelægen. Sykepleiersken sa hun syntes ikke det var tilstrekkelig grunn [90] til å gjøre det. Pulsen var slett ikke verst. Tante Esther sa stramt at det var vel på dette sykehuset som på alle andre at patientene var til for lægene og ikke omvendt. Mamma prøvde å dempe henne litt.

Jeg spurte hvor mange klokken var. Tante Esther dyttet dynen kjærlig om mig og sa den var halvfjerde kvarter i halvtredje par benklær og at hvis jeg ikke nå sov, kom jeg ikke op imorgen tidlig og så kunde jeg ha det så godt. Men så kom mamma til og sa i den rolige, saklige tonen som hun anvendte når hun optrådte i bevisst overensstemmelse med opdragelsesbøkene sine, at klokken var akkurat sytten minutter over ett.

En og tredve timer –.

– Vil dere at skibsreder Hagel skal omkomme da? Dere blir medskyldige!

Mamma strøk mig over hendene uten å gi svar.

– Han *er* forresten alt død! *Må* jo være det!

– Ånei, han ligger nok i sin gode seng på denne tiden, han du –.

Jeg kunde ledd igjen. Alle lå vi i våre gode senger. I våre gode bysselaller. Folk i Herresand kunde øiensynlig ikke tenke sig muligheten av annet.

Jeg sa: – Nøklen til hvelvet ligger i kåpelommen min. Hvis dere ser etter kan dere i hvert fall se at *det* er sant.

– Vi har ikke kåpen din her, sa tante Esther med tilkjempet ro. – Og vi kan ikke vekke noen midt på natten for å få fatt i en kåpe. Tidlig imorgen tidlig skal vi se etter, det lover vi dig.

– Men det er jo ikke *kåpen* det gjelder. Det er ^[91] skibsreder Hagel, som er innestengt i det ildfaste hvelvet på kontoret sitt. Nøklen til det ligger i min kåpelomme. Forstår dere ikke at det er mord hvis vi ikke gjør noe –.

Enda jeg ropte det ut med mine lungers fulle kraft gjorde ikke ordet «mord» mere inntrykk på dem enn om jeg hadde sagt kake. Det var som om mord var det mest dagligdagse som tenkes kunde. Jeg bad mamma kjenne på pannen min.

– Vet du hvad det¹⁴ er? sa jeg og la hele min sjel i ordene. – Det er fortvilelsens koldsved!

– Du er syk, skjønner du, det er derfor du har det så vondt, forklarte mamma med øinene dørgfulle av vann. – Men imorgen føler du dig sikkert bedre. Du er alt nu meget bedre enn du var igår.

Det nyttet ikke. Ingenting nyttet. Jeg hadde ledd før, men nu syntes jeg jeg måtte gråte. Jeg var bare så utmattet og et sprukket ulvetut var alt jeg kunde få til.

Tante Esther marsjerte mot døren: – Skjønner dere ikke at den nøklen må vi skaffe barnet? Nu har hun ropt etter den et helt døgn. Bare hun får den roer hun sig, det er det som er saken!

Sykepleiersken svarte med å spørre om hun ikke vilde legge sig ned på divanen inne på vaktstuen. – Jeg synes De skulde gjøre det, frøken Amdahl. Deres niese blir ikke bedre av at De sliter Dem ut.

Tante Esther forsikret at hennes krefter strakk til like godt som noen annens og at hun nu vilde få fatt i den nøklen om hun så egenhendig skulde rote gjennom hver

lomme på hele sykehuset. Det [92] var skandaløst av et sykehus å henge patientenes yttertøi op på et loft, de som kom inn måtte jo tro at det ikke var meningen de skulde komme ut igjen. Hun sa en masse andre ophissede ting også og stanset først da jeg ropte på henne. Tante Esthers handlekraft var våknet, og det forekom mig at nu hadde jeg bare den å klynge mig til.

– Tante –

– Ja Ellen.

– *Du* tror mig når jeg sier at skibsreder Hagel er stengt inne i det ildfaste hvelvet –.

– Ja, Ellen min, det gjør jeg.

– Men vi må jo gjøre noe ved det! Kan vi ikke ringe til politiet? På politistasjonen må det da være noen som ikke sover i sin gode seng –

Jeg så mamma og tante Esther veksle et fort blick.

– Ja nu går iallfall jeg efter nøklen, sa tante Esther.

Hvorfor hadde de sett på hverandre på den forte, rare måten, mamma og hun? Visste de noe alt som jeg skulde skånes for så lenge jeg var syk? Hadde de kanskje allerede funnet ham? Var det fordi det grufulle alt var skjedd at de ikke vilde høre på mig, men bare prøvde å snakke det bort?

I den stillheten som fulgte efter at tante Esther hadde lukket døren kom hendelsene tilbake i erindringen i tur og orden, slik som de gjør under stor konsentrasjon. Jeg hadde mistet lampen på gulvet, og vi stod i mørke. Så hadde vi hørt stemmene utenfor og en og samme følelse av uvilje hadde slått ned i begge. For ham som for mig hadde det vært forbundet med et visst tiltak å [93] møte den situasjon som var under utvikling, enda så pussig det var at sånt skulde hende to ganger for de samme to menneskene. Han hadde iallfall foretrukket å slippe det, selv om det måtte skje på en drastisk måte. Kanskje hadde skibsreder Hagel i sin egenskap av ektemann måttet forklare – og bortforklare – nokså meget i sitt liv.

Fantes det noen mulighet for at han siden var blitt låst ut?

Rop og banking nådde knapt ut til kontoret utenfor, og slett ikke op til vaktmesterens leilighet. Hasse var gått i selskap. Kontorsjef Bleken var reist til Lillesand i barnedåp. Frøken Soleng skulde på week-end til sin bror som hadde gård ute i Vallerviken. Willy Lockert, yngstemannen, hadde hverken nøkkel eller

tid til å avse fra kameratsamværet på fotballplassen. Så var det bare kasserer Mortensen igjen. Hva *han* hadde tenkt å bruke lørdagen til, visste jeg ikke, men han var iallfall forlovet.

Hvorfor hadde det vært Hasse Holden om å gjøre at jeg skulde gå sammen med dem? Fiks idé? Eller simpelthen lyst til å få folk til å danse etter sin pipe? At han vilde vise frem solnedgangen virket mildest talt som et påskudd, selv om det ikke var så ulikt Hasse å synes at man på død og liv måtte se en pen solnedgang når den først fantes i nærheten.

Jeg hadde vært utsatt for et ulykkestilfelle – det var litt solnedgangens skyld. Ovenpå alle sinnsbevegelser var jeg blitt forvirret av det underlige, drømmeaktige lyset som hadde gjort Storgaten i Herresand til en gate som svømte i evigheten. [94] Hvem kunde tenkt sig at lastebiler med dårlige bremses skulde fare grassat rundt i lilla og rosenrøde gater i evigheten. Men det hadde vært noe annet også. Ikke bare solnedgangen og Hasse Holden og fru Hagel og Hagel oppe i hvelvet. Hva det andre var kunde jeg ikke riktig ta, men jeg kjente at det var ikke langt borte. Det var som når en hadde et ord på tungen. Med en til visshet grensende sannsynlighet kunde en angi tidspunktet for dets komme.

Det nærmet sig. Nå var det enda nærmere. Et øieblikk til og jeg vilde kunne – Steinarson hadde stått der.

*

Kanskje var det ikke hel knockout denne gangen. Men ingen hadde talt til ti for mig.

Mamma snakket lavt med sykepleiersken.

- Følger det alltid fantasier med hjernerystelse?
- Ikke alltid. Men svært ofte.
- En skjønner jo at den syke lider forferdelig under det selv. Tror jo hele tiden det er virkelighet.
- I forrige uke måtte jeg bokstavelig talt slåss med en lungebetendelsespatient som vilde ut for å lagre ved.

– Det er selvfølgelig inntrykkene fra tiden like før som fantasien arbeider med. Min datter er ansatt hos skibsreder Hagel. At han går igjen er bare naturlig pliktfølelse. Kanskje har hun om formiddagen vært inne i det ildfaste hvelvet. Kanskje gyst litt da hun tok i den tunge døren. Jeg skjønner det så vel. Men De synes vel ikke hun er verre, søster Sofie?

[95] – Nei, oplagt bedre. Jeg sier det ikke for å trøste Dem. Jeg kjenner doktor Godal. Det uttrykket han hadde da han var her sist, det har han når noe går bedre enn han har ventet.

Mamma sa: – Det rare var – ja, nå har hun jo snakket og ropt om denne innestengte mannen i halvannet døgn, stakkars liten – men det rare var at jeg syntes hun var fullstendig klar i øinene hele tiden jeg satt der borte nå sist. Hadde jeg ikke hørt henne tale i villelse mange timer i trekk – jeg forsikrer Dem, søster Sofie – jeg kunde sverget på at hun var *helt* klar –

Søster Sofies stemme var full av erfaring og sakkunnskap.

– Jada. Det er så livaktig så. Og det er en veldig nervepåkjenning. Vi kjenner til det vi. Men jeg spår at det gir sig imorgen, fru Loft.

– Jamen hørte De hun sa: Alle i Herresand ligger da ikke i sin gode seng! Det var likesom så ironisk. Min søster la også merke til det, så jeg. Kan man være ironisk når en ikke er ved sin fulle bevissthet?

– Man kan være alt mulig, sa søster Sofie kategorisk. – Syke kan være så utspekulerte at det er kanskje ikke noen som er så utspekulerte. Se, nå har hun jo f. eks. fått deres søster til å gå etter nøklen. *Nå* ligger hun rolig. Hun har fått sin vilje. Tro mig, fru Loft, *litt* erfaring får man når man har vært sykepleierske i femten år.

– Jamen hun er ikke sånn i virkeligheten, sa mamma. – Ja, det er ikke for at det er min egen datter, men hun er en elskverdige natur. Det har aldri vært henne om å gjøre å få sin vilje. Jeg forstår [96] andre når de hører litt skeptisk på en mors lovtaler, men Ellen er et godt og sant lite menneske, søster Sofie. Litt tøvet og vimset, det hører ungdommen til. Men for alvor kunde hun ikke si et usant ord –.

Jeg hadde hørt på samtalen halvt i dvale, kanskje gradvis mere opmerksom. Dette siste gjorde det iallfall av med mig. Fra hver øiekrik piplet en varm perle nedover kinnene, fortvilelsens og sorgens perler. Den ene rant raskt ned i håret, for den andre var kinnbenet et slags vannskille, hvor den opløstes og blev til to buktende bekker.

– Hun gråter jo, sa mamma med plutselig oppløst stemme. – Det går da ikke an å gråte når en ikke er ved bevissthet, søster.

Jeg vilde åpnet øinene hvis det ikke hadde vært for det at de da hadde vært helt blendet. Ikke et usant ord, hadde mamma sagt. Og skibsreder Hagel, han hadde vel også tenkt han kjente mig så pass at han visste jeg vilde komme.

– Det er ikke den ting de ikke kan gjøre, sa søster Sofie.

XI

Jeg spurte på ny hvor mange klokken var.

Den var ti på halv tre.

– Du ser vel at jeg er klar? sa jeg til mamma i en så kjølig og saklig tone som jeg kunde prestere. – Og De, søster Sofie, De skjønner vel også at jeg er klar?

– Ja du er klar! sa mamma bevende og sank ned på stolen ved siden av sengen. – Du er så klar, så klar –.

Det boblet i brystet igjen, men jeg betvang mig. Forresten vilde latteren ikke vært latter, men noe annet som det ikke fantes navn på.

– Jeg er helt klar, fortsatte jeg, men hvad skal jeg gjøre for å overbevise dere om at jeg er det?

– Vi tror det, sa mamma enkelt.

– Hvis De er klar vil De forstå hvor viktig det er for Dem å hvile, sa søster Sofie like enkelt og rystet puten på ny. Hun hadde et eget lag med å ryste puter, og armen var kvinnelig bløt og varm.

– Men hvis jeg sier at skibsreder Hagel er stengt inne i det ildfaste hvelvet sitt bak to ståldører så vil dere ikke lenger tro jeg er klar? sa jeg. – Da vil dere tro jeg fantaserer.

[98] Før mamma hadde funnet noe å svare, gikk døren op og tante Esther kom inn igjen. Hun så sint ut, på samme måten som når hun snakket om at patientene var til for lægenes skyld, ikke omvendt. Men hun prøvde å mildne sine trekk i overensstemmelse med et sykeværelses krav.

– Her Ellen! sa hun og prøvde å mildne stemmen også. – Her har du nøklen din!

Det var en stor, klumpet tingest. Riktig en god og gammeldags nøkkel. Tante Esther hadde nok ikke minste anelse om hvordan en nøkkel til en ståldør så ut.

Hun hadde vel tenkt at det viktigste for mig var å få noe ordentlig å holde i, noe jeg kunde kjenne.

– Nå må du legge dig pent og sove!

For en som kjente henne var det ikke vanskelig å skjønne at hun hadde hatt et ordentlig basketak, med en eller flere. I det loftsrum hvor yttertøiet var, hadde det iallfall ikke lyktes henne å trenge inn. Tante Esther hadde måttet gi tapt overfor sykehusets reglement, orden og døgnrytme. Og når tante Esther hadde måttet gi op, hun som kunde gå opreist på to og struttet av sundhet og handlekraft, hvad skulde da jeg kunne gjøre med et hode som en kampesten på skuldrene?

Men det vilde bli den frykteligste tragedie Herresand hadde oplevd. Imorgen vilde de komme på kontoret som vanlig. Le og spøke som vanlig, Laila Soleng, Bleken, Mortensen, lille Willy og Hasse Holden. Hasse Holden vilde gi førstehånds opplysninger om overkjørselen, bruke krasse, overdrevne uttrykk og få frøken Soleng til å le: [99] – Gid De er altså det frykteligste jeg vet, Holden! Så vilde kontorsjef Bleken si: – Nei, dette giver ikke brød, mine damer og herrer! og Mortensen vilde si: – Til arbeide, liv eller død! Det sa de nemlig hver dag og det var det avgjørende bevis på at kontortiden for alvor var begynt. Så måtte frøken Soleng inn i hvelvet etter bøkene sine. Den istykkerslåtte lampen vilde gi dem et første sjokk, en forsmak så å si. Den vilde få Bleken til å utlade sig om hvordan folk for frem med andres ting. Frøken Soleng vilde åpne dørene og gå inn, og i neste øieblikk vilde kontoret gjenlyde av et redselsskrik. – Mus! vilde Hasse Holden lakonisk bemerke, og lille Willy Lockert vilde knise og se på ham med et beundrende blikk. Men knisingen vilde ikke vare lenge.

Jeg satte mig op i sengen igjen. Følte det som noe av et savn at ikke en eller annen hadde funnet op et enkelt lite stativ til å støtte hodet på. Jeg bad om at noen i hvert fall vilde gjøre mig den tjenesten å ringe til Hans Holden og be ham komme til sykehuset i anledning en viktig beskjed. Han bodde hos enkefru Sagengen, telefon 2516. Mamma så på klokken og sa at hun skulde gjøre det om to og en halv time. Syv var det tidligste en kunde ringe til folk.

Efter det forekom det mig at det var ingen annen utvei enn å forsøke å stå op selv. Men tre mot en! Tre friske mot en syk. Hadde de ingen anstendighet i livet? Før jeg visste av det lå jeg nede igjen.

Jeg åpnet øinene og sa at nå kunde jeg forstå hvordan de mennesker hadde det som blev regnet [100] for sinnssyke, men ikke var det. Det hjalp ikke mig at tiden

vilde gi mig rett, når det var ensbetydende med at et menneske måtte dø. Han var forresten allerede død. Skibsreder Hagel kunde ikke være i live lenger.

– Kan De ikke hente reservelægen, søster? bad mamma med en ynkelig, liten stemme. Henvendt til mig: – Vi skal spørre ham, og høre hvad *han* sier –.

– Hvis ikke det lar sig gjøre ringer jeg op min bror, doktor Henrik Amdahl! truet tante Esther. – Man står da gudskjelov ikke uten enhver –.

Søster Sofie var alt på vei ut.

Klokken var blitt kvart over fire.

– Hvis det er som du sier at du har låst Hagel inne i det der hvelvet, hvorfor gjorde du det? spurte mamma som om en fjern tvil var blitt vakt. – Var det om eftermiddagen?

– Lørdag eftermiddag, gikk op dit for å låne ti tusen kroner av ham. De ti tusen som jeg stod ansvarlig for i onkel Johnnys konkursbo.

For første gang merket jeg at det jeg sa gjorde inntrykk, vakte angst.

– Det var under uriktige forutsetninger, forresten. Jeg får aldri onkel Augusts penger, skjønner dere. Advokaten i Chicago har svindlet dem bort for mig. Jeg har visst det i over et halvt år nå, men bare ikke orket si det.

Nå var det sagt. Tilståelsen var kommet av sig selv og var en frukt av likegyldighet som igjen var en frukt av utmattelse. Men selv om en midlertidig ulfølsomhet på en måte gjorde det til et gunstig øieblikk for avsløring, var det i andre henseender [101] så ugunstig som vel mulig. Et øieblikk hadde skrekk grepet mamma og tante Esther ved tanken på at det kanskje allikevel var noe sant i alt det jeg hadde fablet om det siste døgnet, men nu blev de sikre i sin sak igjen. Jeg fantaserte fremdeles. Det jeg fortalte om pengene var bevis nok.

Doktor Godal kom inn, litt tufset i det tynne håret, hoven i øienlokkene. – Nå? sa han og tok mig med et øvet grep rundt handleddet. – Synes De vi er så slemme mot Dem da? De vil ikke roe Dem her hos oss, hører jeg.

– Jo, nå kan jeg godt bli her til dommedag! Da jeg hadde sagt det snudde jeg ansiktet mot veggen og lot ham gjøre som han vilde. Det var selvfølgelig noe med en sprøite. Jeg sovnet inn under et visst inntrykk av at mamma og tante Esther

syntes at det selv under fantasier måtte kunne gå an å svare den elskverdige doktor Godal på en mere imøtekommende og behagelig måte.

XII

Det var dag da jeg våknet. Vinduet satt i veggen bak mig så jeg kunde ikke se ut, men en egen tindring over murflatene gav mig inntrykk av sol og vind.

Bortsett fra mig selv var ingen av personene fra nattens drama i værelset. En liten, mørk sykepleierske med bredt ansikt presenterte sig som søster Odlaug og gikk straks igang med forberedelser til vask og pleie.

– De føler Dem bedre idag?

Det gjorde ikke fullt så vondt lenger i hodet og skulderen, og jeg sa jatakk. Et øieblikk tenkte jeg å si at med det andre var det derimot akkurat ved det samme, men en følelse av såret stolthet fikk mig til å la være.

Klokken var kvart på åtte.

– Og mandag altså?

– Ja, idag begynner vi på'n igjen, sa søster Odlaug med påtatt lystighet og kom med vannfatet.

Ja. Nå begynte de på den igjen noe hvert sted rundt i Herresand. I de følgende tolv timer vilde respekten for dem som lå i sine gode senger kanskje ikke være det mest avgjørende i byens liv og ^[103]levnet, men så vilde den stige igjen og bli til en bøig, bøigen i Herresand.

Hvilke forholdsregler hadde fru Hagel tatt i anledning mannens forsvinning?

Jeg spurte søster Odlaug om det var noe nytt i byen. Søster Odlaug visste ikke om noe. Ikke om annet enn at det skulde være lite raffinade i byen. Men søster Odlaug var av dem som trodde folk hadde godt av å mangle litt, og for henne blev det det samme, for hun brukte ikke sukker til kaffen.

Klokken?

– Dagen blir lenger når De følger hvert minutt, sa søster Odlaug. – Vet De hvad jeg vilde gjøre hvis jeg var Dem? Jeg vilde tenke på alle som ikke har noen god seng å ligge i, folk som er i krigen og på nøitralitetsvakt og sånt –.

Jeg spurte om mamma og tante Esther lå i sine gode senger. Hun så halvt undskyldende på mig.

– Dessverre er det en fjær i stykker i den divanen Deres mor ligger på. Men hun sover visst godt allikevel. Deres tante gikk hjem. Doktor Godal sa hun kunde trygt gjøre det nu.

Kvart på ni.

Nå gikk folk til sine kontorer.

Så herlig i og for sig å gå til kontoret en morgen i mars med lett hode og helt skjelett. Gå bort og titte litt på det nye kinoprogrammet, se på de nye stoffene i Jensens Manufaktur, bli tatt igjen av Hasse Holdens lange skritt. Si: – Goddag! – Goddag. – Er det dig? – Hvis du håper på det motsatte beklager jeg å måtte skuffe dig –.

Søster Odlaug kom med frokostbrettet.

[104] – Tenk på dem som sulter og ingen mat har, frøken Loft. Sånt hjelper mig så veldig. Jeg blev røff, rett og slett. Jeg sa jeg tenkte på en mann som lå på et gulv og var død, men at jeg ikke syntes det hjalp det spor på appetitten. Doktor Godal kom.

– Synes De vi er like hjerterå? Det er ikke lite De forlanger av folk om natten, skjønner De. Vet De egentlig hvad De vilde ha oss til?

Jeg sa at det visste jeg meget godt. I det samme jog sirener støt på støt av skrekk gjennom kroppen. En sykebil nærmet sig i rasende fart. Klokken var ti på halv ti. Den ville fart stanset utenfor med en lang, summende sluttakkord.

– Dette er som bekjent et sykehus, oplyste doktor Godal overbærende. – Det er hit sykebilene skal, så det må De ikke bli forskrekket for.

Han studerte temperaturkurven i taushet. En ny søster kom i døren. Et eget uttrykk av triumf lå over ansiktet.

– Direktør Hagel er her.

– Jeg er ferdig på blunken, sa doktor Godal. – Jeg vil bare ha litt ros her først. Det fortjener jeg nemlig. Klokkeren åtte idag morges ringte jeg nemlig til avdøde, som da var midt i barberingen, og sa at vi hadde en liten patient her som ikke hadde fått sove for tanken på ham. – Synes De ikke hun fortjener at De kommer og dysser henne i søvn, sa jeg.

Jeg var stum. Mere enn stum. Overveldet av en usigelig lettelse, men også forvirret av tusen ting. Et øieblikk seg det innpå mig en mistanke om at alle andre hadde rett og jeg urett, og at det [105] hele bare var noe som hadde hendt i min syke hjerne. Men så var jeg sikker igjen, og før doktor Godal hadde døren var det gudskjelov kommet lyd i stemmebåndet:

– Like fullt var det *ikke* fantasier.

Han sendte mig et blikk, først overgitt, siden resignert.

– De er det strieste jeg til dags dato har vært ute for, og det vil ikke si så lite. Men all right – nå skal jeg be liket skrangle inn.

*

Skibsreder Hagel fylte værelset med kold vårmorgen.

Hjernerystelse eller ikke hjernerystelse, hvelv eller ikke hvelv, vi kjente hverandre nesten for lite til at han skulde komme på sykebesøk. Men det var jo heller ikke jeg som hadde bedt ham komme. Det var ikke det jeg hadde bønnfalt om. Doktor Godal smilte imidlertid tilfreds. Og nu da Hagel stod der, lyslevende og morgenfrisk, svant den likegyldighet for omgivelsenes dom som hadde vært min styrke. Alt som blev tilbake av nattens strid var et beskjedent ønske om å få kjennelse i saken, og den kunde bare Hagel gi.

– Hvordan står det til? En pakke med alle konfekteskens kjennetegn kom op av mappen. – Det gleder mig at De ser så godt ut.

– Og det gleder *mig* at *De* gjør det.

– Ja, jeg. – Han gned hendene og så fra den ene til den annen uten egentlig å feste blikket på noen av oss. – Skulde ikke jeg se godt ut som var på Kleppekollen igår formiddag? Solen tar ganske kraftig alt. Min kone blev helt brun hun. Hun [106] har nå særlig lett for det. Hagel skiftet grasiøst over til sykeværelsestenen igjen. – Men det var da sørgelig dette, frøken Loft. Ja, De var aftenens sensasjon hos Kolls, hvis

det kan trøste Dem. Vi var noen stykker der. Og min kone og svoger var jo øienvidner. Min kone var helt opskaket, stakkar.

– De var altså hos rektor Kolls lørdag aften, De, skibsreder? slo doktor Godal fast med armene overkors og et lett smil på lebene. – Ja, det er ikke av nysgjerrighet jeg spør, men fordi denne unge damen her har gjort sig slike sorger for Dem at De kan ikke tro det. Og etter det selskapelige samvær hos Kolls gikk De hjem til Deres gode seng, ikke sant?

– Det stemmer det. De vilde gjort Dem glimrende som advokat ved skranken, doktor, særlig da i den engelske parykken.

– Ja, ikke sant?

Herrene lo.

– Nu er det Deres tur, frøken aktor.

Det lot ikke til at skibsreder Hagel av egen drift vilde gi sig inn på tindene.

Godal moret sig over situasjonen, han. – Bare spør! Det var betydelig mere futt i Dem i natt.

Jeg spurte skibsreder hvor han hadde vært *før* han gikk til Kolls.

Han smilte ut i luften. – Hos tannlægen. Jeg blev litt sent ferdig, dessverre, og fikk skjenn av min kone fordi jeg var upresis.

– Ja, da husker man iallfall *den* ting! sa doktor Godal. – Men jeg synes ikke De skal se så molefunken ut av den grunn, frøken Loft. Hovedsaken [107] er da ikke at ikke De fikk Deres vilje med hensyn til det å vekke op hele Herresand midt på natten. Hovedsaken er vel at Deres sjef lever og ånder i beste velgående?

– Det er også litt hovedsak at ikke jeg er helt gal! sa jeg.

– Skal vi snakke om hovedsak, sa Godal, – så må det være det at De har hatt en alvorlig hjernerystelse. Men gudskjelov, av og til går det godt her i livet, selvom det ikke er så svært ofte. Hagel lever og De lever og Herresandboerne har fått beholde sin gode søvn ubeskåret, og i grunnen burde vi hoppe og danse. *Jeg* har bare ikke tid på grunn av en operasjon, og frøken Loft har ikke riktig godt av det ennå og –.

– Og jeg må dessverre i en konferanse, fullførte Hagel og reiste sig. – Ellers føler jeg mig beroliget med hensyn til kontorets fremtid. Litt rødere roser i kinnene og

De er som De pleier. Kravebenet har jeg brukket selv engang, så der blir det ingen anledning til å briske sig. Og rystelser er vi jo utsatt for daglig noen hver, S/S «Edna» gikk på en mine igår. Alle blev reddet, heldigvis.

Et fast håndtrykk. Ennå et par spøkefulle bemerkninger og litt snakk om tidene. Ennå noen gode ønsker borte ved døren – og Hagels visitt var endt. Mamma traff ham ute i korridoren, en viss opspilthet over elskverdighetene han hadde sagt preget henne minutter etterpå. Det forekom mig at jeg nå hadde ligget i en sykeseng i hundre år og sett folk komme i en dør.

Mamma forsikret glad at det var noe helt annet [108] over mig nå. En kunde se på lang avstand at sykdommens demoner hadde sloppet taket. Øinene! Det var især øinene. Et slør var trukket til side. Og med hjernerystelse var det gudskjelov sånn at var det over så var det over.

– Vet du egentlig at du snakket i villesse i over halvannet døgn? spurte hun. – Om du visste hvor hjerteskjærende det var å høre på uten å kunne hjelpe.

– I over *ett* døgn, korrigerer jeg, kunde ikke la være å gjøre det. – Inatt var jeg jo hele tiden ved full bevissthet. Undres hvilket gammelt uthus tante Esther tok den nøkkel fra?

Mamma så bestyrtet på mig. – Inatt? Kjære barn, skibsreder Hagel har jo nettop vært her lys levende –.

– Hvilket ikke forhindrer at han lørdag aften på den tid jeg blev overkjørt stod innelåst i sikkerhetshvelvet. Noen må ha hjulpet ham ut.

– Ja, hvad sa han selv?

Spørsmålet blev fremsatt i en tone som gjorde det klart at for henne var Hagels svar det avgjørende og ugjenkallelige bevis i saken.

Selv ikke da Hagel så overraskende sviktet mig, havde jeg vaklet i troen på at jeg havde rett. Nå først meldte tvilen sig. Var det allikevel allsammen hjernespinne og ikke noe som havde hendt i virkeligheten? Jeg husket jo fra før hvor livaktig det kunde stå for en det en havde drømt. Men ikke som dette allikevel. Her husket jeg hver detalj, ingenting var springende og usannsynlig, og hvor lenge jeg så tenkte på det beholdt det sin virkelighetskarakter.

[109] Jo mer jeg kom i tvil, jo mer blev jeg besatt av tanken på å få visshet. Men mellom mamma og mig blev det ikke snakket mere om det. Tante Esther kom og lette efter nøklen, og gav meget omstendelig hele historien til beste med den begrunnelse at jeg sikkert ikke ante at det noen sinne hadde vært snakk om noen nøkkel. Ingen på sykehuset visste heller at tante Esther hadde tatt noen nøkkel, og tante Esther visste heller ikke hvad det var i det rummet hun hadde tatt den fra, men hadde tilfeldigvis på sin vei gjennom gangen hørt veklager over at det under morgens rengjøring hadde vært umulig å komme inn til sinkbøttene og langkostene. – Får håpe sinkbøttene har tålt fangenskapet like godt som Hagel! sa hun. Riktig taktfullt var det ikke, selv om tilstanden var i rask bedring. Nøklen blev funnet under madrassen, og tante Esther snek sig skyldbepisst avgårde med den. Det er enkelte mennesker som aldri er større og mer synlig enn nettop når de skal snike sig, og tante Esther blev simpelthen kolossal.

Den første hjertelige latter efter ulykkeshendelsen fikk jeg altså tilskjenks av tante Esther. Den styrket mig sånn at jeg fikk en idé.

Skibsreder Hagel var sloppet ut av hvelvet. Men ikke ved egen hjelp. Noen måtte ha hjulpet ham ut, og denne noen måtte det kunne gå an å opspore. I hvelvdøren fantes det hverken lås eller dørvrier på innsiden. Det var slått fast så ofte, at hvis det også var fantasifoster, da var samtlige funksjonærer hos Hagel & Co. fantasifostre.

Men det kunde de vel neppe være, i hvert fall [110] var det ikke bare mig som så dem og behandlet dem som virkelig eksisterende vesener når de kom på sykebesøk. Frøken Soleng kom først, medbringende stor sammenskuddsbukett. To kroner på hver, det så jeg lang vei med det blick som erfaringen gir. Jeg hadde jo selv så ofte stått i spissen for slike buketter og visste at det bare var midtsommers vi kunde skjære det ned til halvannen på hver. Jeg visste også hvordan hver enkelt hadde gerert sig ved anledningen. Mortensen trakk aldri de to kronene op av pungen uten å si at nå vilde han enten gifte sig eller bli syk så det en gang kunde bli hans tur også. Sånt gjorde jo buketten dobbelt kjær. Jeg startet altså med frøken Soleng. Jeg spurte hvordan hun hadde hatt det på brorens gård sist lørdag.

– Var de begynt med våronna derute? spurte jeg for å gjøre det mere lett og lekende.

– Når er De begynt å interessere Dem for sånt som våronn? spurte frøken Soleng og oppfattet det som noe hun skulde le av. Dermed holdt vi på å komme vekk fra hele lørdagen. Jeg holdt krampaktig fast på landet og sa jeg alltid hadde interessert

mig for onnetider. Så syntes hun ordet onnetider også var komisk i min munn, så det var ikke så greit. – Tok De buss eller båt utover? spurte jeg, og der skulde jeg begynt straks.

– Nei, tror De jeg kom utover da? sa hun. – Det blev sent den dagen. Og så hadde jeg noe å gjøre.

– På kontoret?

– Er De skjør? Ikke om noen trakk mig efter [111] hårene fikk de mig på kontoret en lørdag ettermiddag.

– Men De kunde jo glemte vesken Deres f. eks.?

– Ja, det er noe annet.

– Men det hadde De altså ikke?

– Hvad da?

– Glemte vesken?

– Når da?

– Lørdag.

– Har jeg sagt at jeg glemte vesken min på kontoret lørdag?

– Ja, var det ikke det De sa da?

– Har jeg sagt det, må jeg hatt hjernerystelse jeg også.

– De var altså ikke på kontoret lørdag ettermiddag?

– Nei, absolutt ikke.

Kanskje var jeg ikke så smidig som jeg burde vært. Jeg behøvde muligens ikke brukt så mange krokveier for å komme til siste spørsmålet. Men jeg hadde fått greit svar til slutt, og det var hovedsaken. Frøken Solengs alibi var i orden.

Hasse Holden hadde jeg selv sett vel avgårde til selskapet hos Kolls så ham behøvde jeg strengt tatt ikke ta i forhør. Det blev ikke anledning til det heller forsåvidt. Han var reist til Oslo i en eller annen anledning, fortalte Willy Lockert, som kom med noe post til mig.

– Var det en rystende nyhet vilde jeg ikke fortalt Dem det, sa Willy. – Det kan bli for meget av en god ting.

Det fins enkelte sykdommer som folk oppfatter [112] rent humoristisk, forutsatt at de ikke lider av dem selv. Faktisk tror de fleste at kusma og hjernerystelse er noe som snilde mennesker har for at deres omgivelser skal få anledning til å rive av sig morsomheter.

– Hvordan går det med loftet, frøken Loft? sa Willy. – De har hatt en aldri så liten loftsrydning, hører jeg.

Willy var ikke eier av noen nøkkel til hvelvet, men vilde en mann fra Scotland Yard dermed satt en strek over ham? En nøkkel kunde man finne, låne, stjele, det hadde vi nettop hatt det beste eksempel på.

– Du var ikke på kontoret lørdag aften du, Willy?

– Jeg nei.

– Tenk jeg syntes så tydelig det var dig jeg så smette inn gjennom døren. Men det må ha vært en som lignet.

– Lå ikke De *her* lørdag aften da? spurte Willy med ungdommens raske kombinasjonsevne.

Tante Esther slo til stadighet om sig med en replikk som hun øiensynlig ikke syntes noen sykehuskonversasjon skulde være foruten. Den gikk ut på at alt falt tungt i sengen. Hvad angikk det å strikke eller sy hadde jeg iallfall måttet gi henne rett, og under samtalen med Willy Lockert skjønnte jeg at det heller ikke var så helt lett å drive efterforskningsarbeide på nevnte sted. Under hvilket påskudd skulde jeg få fatt i Mortensen, Bleken, vaktmester Rud og vaskekonen, fru Halvorsen? Jeg fikk vente – [113] eller jeg kunde alliere mig med Willy, som var bevegeligheten selv og ikke så lite freidig.

Jeg sa at hvis han vilde gjøre mig en tjeneste skulde han få det jeg hadde igjen av millionen.

Willy snurpet fjeset sitt. – Det var ikke meget det! Da gjør jeg det heller for gammelt vennskaps skyld!

Det var øiensynlig et oppdrag som for en syttenårs gutt smakte av fugl. Alt neste dag hadde jeg et dokument i hende, beskrevet med Willys lange, vindskjeve bokstaver.

Det lød således:

Resultat av efterforskning i anledning visse personers gjøren og romstering lørdag aften, den 30. mars d. å.:

Bleken, Oskar, 51 år, kontorsjef, Herresand.

Han forklarer at han lørdag ettermiddag kl. 14,30 reiste med buss til Lillesand, hvor han skulde delta i dåpsceremoni som herrefadder søndag formiddag. På grunn av punktering ankom han først til Lillesand kl. 19. Hans gjøren og laden her antas ikke å interessere utover det punkt at det som blev gjort blev gjort i Lillesand, ikke i Herresand.

Mortensen, Sjur Hagbart, 36 år, kasserer, Herresand.

Vanskelig å få på gli. Uttaler dog på gjentatte påtrengende forespørsler at han sov middag til klokken 18. Da ringte hans forlovede og beklaget sig over at han ikke var kommet til kaffe kl. 17 som utlovet. Denne telefonbeklagelse varte fra kl. 18 til kvart på 19, efter hvad de andre pensjonærene hos fru Muus mer enn villig fortalte fordi de syntes det var ekstra sjofelistisk å beslaglegge telefonen på [114] denne for lørdagens og søndagens avtaler så overordentligen viktige tid. Kvarteret mellem kvart på og 19 gikk med til avhentning av fornærmet dame. Fra kl. 19 til 21 er det godtgjort at paret befant sig på Bio Kino og så filmen «Heng i å elsk!» Hvad de foretok sig efter filmen er så vidt jeg kan forstå uten interesse for Dem.

Rud, Malvin, 42 år, vaktmester, Herresand.

Vedkommende forteller at han den dag hadde en radioagent oppe hos sig fra kl. 17,30 i anledning påtenkt bytte av apparat, og forlot ikke leiligheten før bortimot 19 da han hørte larm fra gaten og skjønnte at noe var hendt. Siden blev han stående på gaten en nokså lang stund da det var mange som vilde ha greie på hvad som var skjedd og hvordan det hadde gått for sig. Siden blev han buden inn til barberer¹⁵ Olander for å fortelle fru Olander som er sengeliggende hvordan det gikk for sig. Siden gikk han til sykehuset for å høre om det var noe nytt. Var en stund inne hos vaktmester Antonsen for å høre nyheter kl. 22. Gikk så tilbake til fru Olander for å fortelle at De levde enda. Tror han kom hjem mellem 22,30 og 23.

Halvorsen, Augusta, alder ikke til å få dradd ut av, rengjøringskone, Herresand.

Ved siden av kontorrengjøringen passer angjeldende graver for folk fra mars til oktober. Gravpasset henlegger hun fortrinnsvis til lørdagseftermiddagene. Sist lørdag hadde hun kjøpt påskeliljer for utenbys frue for å legge dem på den utenbys frues avdøde manns grav. Hun hadde hørt at vannet var satt på. Men det var det ikke allikevel, og hun måtte gå [115] hjem efter spann med vann. Det er nemlig bare

konkurransen og brødnid når visse personer vil ha det til at hun ikke passer gravene så godt for dem som ikke kan kontrollere. Da hun gikk tilbake med det fulle spannet møtte hun sykebil. Tenkte det kunne være artig å få vite hvem som var i den og tok veien om sykehuset. Mens hun stod der kom fru Hagel, som så forferdelig opskaket ut. – Neimen er det ikke fru Halvorsen? sa hun. I det samme kom Holden ut fra sykehuset, og han så også så opskaket ut at vidnet nesten følte sig helt overbevist om at skipsrederen var gåen. Og ikke bare hadde fru Halvorsen rengjort for ham i snart femten år, men hun hadde også sett ham lys levende for to timer siden da han kom opp på kontoret just som hun tok de siste takene med langkosten. Og det rare var at aldri hadde han vært så koselig og forståelsesfull. – Bare bli De, fru Halvorsen, hadde han sagt, – jeg skal til tannlægen på momangen. Først etter at vidnet hadde fortalt dette, hadde hun fått høre at det ikke var Hagel som var blitt overkjørt. Men hun hadde gudskjelov bare sagt ting som kunde høres såvel av levende som av døde. Holden hadde gått for å telefonere til Deres mor, mens fru Hagel hadde gått videre til Kolls og ikke holdt sig for god til å ha følge med vidnet, sa vidnet, så vidnet mente at det var ofte at folks beste egenskaper kom frem når de var opskaket. Fra kirkegården var vidnet gått til sin søster for å fortelle henne om ulykken.

I og med dette tror jeg å ha fullført det oppdrag De har gitt mig og håper å ha gjort det til Deres fulle tilfredshet. Jeg skal ikke ha noe for det, da det er en vennetjeneste, men jeg undres på om De kunde gjøre mig en vennetjeneste [116] igjen? Bleken har sagt at han vil gi gull for å få vite hvor det er blitt av millionen Deres. Så hvist De ved leilighet kunde fortelle mig det fulle og sanne forhold, vilde jeg være Dem meget takknemlig. Noen mener at den er torpedert, men sånt er jo forferdelig å høre på for den som har kjennskap til moderne bankvesen og valutasystem.

Med håp om at W. Lockerts hemmelige opplysningsbyrå også en annen gang kan stå Dem til tjeneste, tegner jeg
Med høiaktelse
Willy Lockert,
p.t. ufrivillig volontør.

XIII

Hurtigruten østover anløper Herresand ved halvsyvtiden og ligger en time ved bryggen for å kulle og forskjellig. Bunkre, heter det visst.

Den timen pleier de reisende benytte til å bese Herresand. Det var det advokat Steinarson hadde gjort. Han hadde da også fått se en trafikkulykke like som noen hovedstaden kunde by på.

Gjennom W. Lockerts hemmelige opplysningsbyrå sivet sannheten om den forsvunne amerikaarv raskt ut i byen. Mamma og tante Esther kom bestyrtet fra byen og syntes det var fryktelig at selv sykdomsfantasier kunde bli omdannet til rykter på kort tid. At det var mulig for en Herresandsboer å arve en million var en kjensgjerning de høist møisommelig hadde tilegnet sig, og bare høist møisommelig lot de sig overbevise om at millionen var forsvunnet igjen. Men selvfølgelig – da journalister og fotografer påny troppet op, skjønte de jo at noe måtte det være i det. Begge tok det for såvidt rolig. Det hadde vært festlig å ha en million i familien, det hadde det vært, men det var ikke til å komme bort fra at den hadde rokket [118] ved naturens orden. Det var ikke etter naturens orden at man f. eks. kunde slå i stykker en tallerken av serviset med hollandsk svibelmønster uten å behøve å gremme sig. Det var ikke etter naturens orden å kjøpe armbåndsur med briljanter uten å ha spinket gjennom måneder for å kunne gjøre det. Det var knapt nok at briljanter i det hele tatt var etter naturens orden i en by som Herresand.

Selvsagt var det ikke noen gledelig nyhet, men det fantes kompensasjoner selv om de ikke lot sig uttale med rene ord. Det hele blev mere oversiktlig, mere avstemt efter en god, gammeldags samvittighet. Og man fikk tilbake den kostelige rett til å beklage sig, en rett som Herresand øieblikkelig hadde fratatt både millionens eier og dens pårørende. Tante Esther kunde igjen gå inn i hvilken som helst butikk og klage over prisen på varene uten å risikere at noen nebbet butikkdame straks kom med hentydninger. Og det ene med det andre.

Likevel var journalisten fra Herresands Dagblad ikke i stand til å få en eneste av oss til å uttale at penger ikke bragte lykke. Overskriften blev derfor en noe annen enn sist, det skulde også bare manglet, «Har vi klart det uten en million før, håper

jeg vi skal klare det herefter også, sier uheldig ung dame.» På bildet hadde avissverten gjort oss til sydlandske skjønnheter alle tre, og sånt dulmer utrolig. Artiklen åpnet med denne tirade: frøken Ellen Loft, som nu nærmest må ansees som fast medarbeider i vår sensasjonsspalte, har i disse dager vært utsatt for en sjelelig [119] rystelse som, i tillegg til den legemlige, som vi kunde berette om i mandagsnummeret, må være høist følelig.

Det beste av alt sammen var at intervjuet tilfeldigvis stod i Herresands Dagblad for Iste april, og så var det ingen som trodde et dust av det. Alle var stolte av å ha gjennomskuet aprilspøken, til tross for at den var litt usedvanlig i formen. Og tante Esther som hadde sukket og stønnet og riktig forsøkt å ta sitt mon igjen i en samtale med fru Benum angående sykehusregninger, var blitt kontant avvist av den ellers så elskverdige dame, som sa at hvad skulde vi i staten si.

Samme dag fortalte Willy, som kom med månedsgasjen i en konvolutt, at Hasse Holden hadde fått stilling i Oslo.

Fått stilling i Oslo?

– Undskyld at jeg får krampelatter, sa jeg.

– Å værsgod, sa W. Lockert generøst. – Jeg for min del synes det er ergerlig fordi hans gjøren og laden på et visst tidspunkt er uopklart. Har De noen anelse om hvor mange klokken var da han ringte til Deres mor?

Ringte til mamma? Hadde Hasse Holden ringt vilde jeg hørt om det ikke bare ett men hundre ganger, akkurat som jeg hadde hørt hundre ganger om oversøsterens telefonopringing, skjelvingen i knærne, proppen i halsen, tåken for øinene, bilturen gjennom gatene, skrekken da vesken var glempt så chaufføren ikke kunde få betaling og alt det andre. Hadde Hasse Holden ringt vilde jeg hørt hvert ord tusen ganger. Det er nemlig det med å ha familie om sig at ikke [120] bare skal en måtte skjule eventuelle skuffelser, men en skal også måtte se familien gjøre anstrengelser for å skjule eventuell medfølelse, og til slutt hadde jeg virkelig ligget og håpet på at en viss rødhåret ung mann skulde trine inn av døren bare for at mamma og tante Esther skulde slippe å tro at det gjorde mig noe at han ikke kom.

Stilling i Oslo?

– Undskyld hvis jeg ler mig ihjel, Willy! sa jeg.

– Vær så god, sa W. Lockert. – Men var jeg Dem vilde jeg utsette det litt. Hvis De har interesse av å komme til bunns i den lagune som forefinnes i hans gjøren og laden fra det øieblikk –.

– Lakune, sa jeg. – Lagune er en slags havbuket.

– Jamen havbukter er nettop noe det gjelder å komme til bunns i, sa W. Lockert uforstyrrelig. – Den havbukten jeg tenker på ligger mellom det øieblikk Holden forlot fru Hagel til det øieblikk han ringte på hos Kolls og undskyldte at han var en time for sent ute. Var jeg Dem vilde jeg reise til Oslo sporenstreks. Reisepengene har De i konvolutten her og allting. Hvis det altså er Dem noe om å gjøre å få forklart Dem –.

– Nå tror jeg det rabler for byrået, sa jeg.

Byråets innehaver så sig om etter hatten. Jeg måtte til å formilde ham. Hvis jeg reiste, sa jeg, hvad med kravebenet? Og med hodet? Og minefaren? Og hvad skulde jeg si hjemme?

Lockert mente at vanskeligheter var til for å overvinnnes. Minefaren kunde undgaaes ved at ^[121] man benyttet buss. Hodet så pent ut utvendig, og det klarte en sig utrolig langt med, ofte lenger enn godt var. Kravebenet burde selvfølgelig helst vært fikset, men jeg fikk holde det på plass ved hjelp av viljen. Hvad man ved en sånn anledning skulde si hjemme var et problem som W. Lockert ikke på noen måte undervurderte. Jeg fikk et visst inntrykk av at han anså de spørsmål som omfattet foreldre og foresatte som noe av det kinkigste han var borte i. Men – man hadde alltid den utvei når man måtte reise bort og ikke vilde angi grunn, at man kunde efterlate sig en lapp med noen få beroligende ord, f. eks. «Reist bort i nødvendig ærend. Vær ikke redd og let ikke efter mig.»

Jeg sa til Willy at det var et svineheld at jeg var slompet bort i byrået hans. Jeg hadde først trodd det var en helt ny institusjon, men det var kanskje ikke tillellet?

– En må jo ha noe å interessere sig for, sa Willy og fingret litt undselig med hatten, – når at faren min absolutt vil at jeg skal være frimerkesleiker hos Hagel. Det var forresten Holden som satte mig på det. Det var han som gav byrået mottoet jeg nevnte også: Vanskeligheter er til for å overvinnnes.

Det interesserte mig å høre om han hadde hatt noen vanskeligheter å overvinne på vegne av Holden.

Han nølte litt. Det var dette med taushetsplikten. Spørsmålet var om den var bindende nu da den ene parten var reist for godt. Jeg uttalte at jeg syntes ikke den kunde være det. Willy gav etter.

[122] – Jo, Holden – han hadde nærmest hatt fast abonnement –.

W. Lockert så på mig med hvad jeg til den dag hadde kalt troskyldige blå øine. Jeg følte mig imidlertid ikke overbevist om jeg vilde komme til å gjøre det mere.

– Det var særlig hvilken vei De tok på søndagsturene Deres han vilde ha greie på. Enda byrået tar dobbelt takst for søndagsarbeide i henhold til arbeidervernloven.

– Willy! sa jeg og satte mig op, protestene fra venstre skulder var heldigvis ikke så uttalt lenger. – Jeg som trodde du var opover ørene forelsket i Elsa Tommelstad tvers over gaten. Du stod jo og hang på den porten hver bidige søndag morgen?

– Op over ørene? sa Willy indignert. – I Elsa Tommelstad? Jeg stod i og arbeidet jeg. Det var *det* jeg gjorde. De støtte forbausende ofte på hr. Holden i vinter, gjorde De ikke det? Når De gikk på ski og sånn?

– Jo, igrunnen – når du sier det.

– Ja, da er byrået fornøid. Deres tilfredshet er vår tilfredshet – det mottoet har jeg funnet på selv.

Jeg sa at hvis jeg hadde ant at jeg blev skygget, da –.

– Skygget er for sterkt sagt. Det ordet vil han ta sig forferdelig nær av.

– Jammen nå er han jo reist.

– Ja, det er *det*. Innehaveren av Lockerts byrå stirret et øieblikk frem for sig i dumpt mismot. – [123] Det kommer til å bli trist på kontoret fremetter. Gørr. Så liddeli vittig som Holden var. Han er den vittigste jeg har kjent. Mye vittigere enn Hagel.

– Ja, hvem sier at Hagel er vittig?

– Sier? Det er vel nok at en ser. Hvert skjørt i byen liker Hagel. Det er ikke et lokk som ikke –.

– Det kan vel være andre ting en vittighet som teller.

Willy så på mig og skjelte intenst, det gjorde han alltid når han tenkte hardt. Men hvad som enn hendte – i det øieblikket måtte jeg ikke le av W. Lockert.

Ved døren stanset han og så på mig med et uttrykk av rettferdig harme. – Jeg skjønner forresten ikke – hvis De skjønner hvad jeg mener?

Jeg skjønnte hvad han mente, og der og da innrømmet jeg overfor W. Lockert at jeg hadde tenkt for meget på penger selv om de ikke akkurat var gått mig til hodet. Først hadde jeg tenkt på de pengene jeg hadde fått, og siden på dem jeg hadde mistet. En skulde kunne tenke både på det ene og det annet på samme gang, det var *det* en skulde.

– Båtte på kjærlighet og penger ja! sa byråinnehaveren og gliste stort. – Det vilde være fint! Det fineste av alt.

– Nåja!

Det er det med å omgås folk som er meget yngre enn en selv at en straks får forpliktelsen til å virke opdragende, så jeg forholdt mig noe reservert til dette siste utbruddet. Og at jeg ikke [124] akkurat så reservert ut da han et par sekunder efter stakk hodet inn av døren, gjorde ikke noe, så fullstendig opslukt var han av den morsomhet han var iferd med å begå.

– De kan bli en Holden dame igjen, De! ropte han som en siste hilsen den dagen.

XIV

Haken ved en i hast besluttet reise er at en nesten alltid får betenkeligheter i det øieblikket fremkomstmidlet setter sig i bevegelse.

De første par milene i bussen hadde jeg nok å gjøre med å overbevise mig selv om at det virkelig fantes visse grunner til å sette avsted slik som jeg gjorde. Jeg følte mig så tvers igjennem lettferdig som bare den kan gjøre som aldri har foretatt en reise uten at et visst ritual av forberedelser er gått forut. Hvad tante Esther vilde si hvis hun opdaget at jeg hadde reist avgårde uten så meget som å dampe et eneste plagg med fuktig klæde, våget jeg ikke tenke på.

På spisebordet hadde jeg lagt en papirlapp. Den tok sig riktig dramatisk ut mot den mørke ekeplaten.

«For å undgå unødig meningsutveksling om hvad jeg som rekonvalesent måtte tåle eller ikke tåle, meddeler jeg på denne måte at jeg er reist til Oslo i viktig konferanse. Fall ikke i avmakt, folkens! Reisen har ingenting med hvit slavehandel å gjøre. Mor dere godt mens jeg er borte. Syltetøiet står i kjelleren.» Jeg håpet at mamma og tante Esther vilde bli beroliget av den løsslopne tonen.

[126] Det var unektelig et savn at jeg ikke engang for mig selv kunde diske op med noen av de vanlige grunner for en reise. Det var ikke ferie, og ingen hadde bedt mig komme på besøk. Jeg var rekonvalesent, men skulde ikke til kursted eller læge. Reisen hadde ingen forretningsmessig hensikt, og den var ikke rettferdiggjort hverken av bryllup, barnedåp eller sølvbryllup. Jeg skjønnte der jeg satt og rystet i bussen, at jeg tross alt hadde begått få handlinger i mitt liv som ikke var logisk underbygget. Men da var det vel også på tide at jeg begikk en.

Selvsagt gikk det an å leve videre uten noen gang å få bevis for at skibsreder Hagel hadde stått innestengt i sitt eget sikkerhetshvelv, men hvis han hadde gjort det og noen hadde låst ham ut, ønsket jeg å avgi forklaring om min andel i saken. Å finne en mann låst inne i et praktisk talt lufttett rum, var jo ikke noe en gjorde hver dag. Sluttelig hadde jeg en hilsen å overbringe fra en viss driftig ung mann i Herresand til en viss rødhåret mannsperson som for øieblikket opholdt sig i Oslo, så når alt

kom til alt var ikke reisen så dårlig begrunnet som jeg fra først av hadde hatt følelsen av. I hilsenen skulde jeg gi uttrykk for at Herresand hadde så få virkelig vittige og eleverte personer i sin midte at den hadde ikke råd til å avse noen til andre byer. Ganske i forbigående kunde jeg også nevne at det var sløie tider for byrået. Bleken generte sig ikke for å prutte ned til femogtyve øre selv om han hadde lovet gull.

[127] Da jeg først hadde lagt Herresand bak mig svant betenkelighetene forbausende fort. Vi humpet av gårde på telebløte veier langs vårlige kratt og glitrende vann, gjennom ensformige landskaper som allikevel ikke trettet. Etter tre timers kjøring hadde vi jernbanestasjonen hvor bussen korresponderte med toget. Her var det fønvind og en mildt sløret himmel som speilte sig i vannblanke isperronger. Toget var over en halv time forsinket, og kaffe i tykk kopp med seige smultringer til blev nydt ved marmorbord sammen med selskapssyk mandalsdame som hadde en kusine i Herresand.

– Kjenner De Ellen Loft? sa hun.

– Nei, gjør De? sa jeg.

– Nei, jeg har bare lest om henne, sa damen fra Mandal, som forresten hadde grønne øredobber og sort føllskinnskåpe. – Det stod et stykke i en Mandalsavis iforgårs. Tenk jeg tror jeg vilde sprukket jeg! Arve en million og så bli snytt for hvert øre. Verden er jamen full av leielse.

– Det er det den er.

– At noen kan være så stygg å gjøre sånt! Jeg har forresten hørt at det er gått litt rundt oppi tørkeloftet til den samme frøken Loft.

– Ha ha, den var fin!

– Ja ikke sant? Det var mannen min som kom med den. Han er nokså kvikk og humoristisk av sig. Selskapsmenneske i grunnen. Men De som er fra Herresand vet vel bedre beskjed om henne enn jeg. Jeg syntes jeg hørte at hun lå på hospital?

– Det var fordi hun blev overkjørt det.

[128] – Ja en ulykke kommer sjelden alene –

Damen fra Mandal sa det med den stemmen som fremkommer ved at man holder en sukkerbit mellom tennene og suger kaffen inn gjennom den, og himlet

medfølelse over kanten av koppen. Men om aldri så medfølelse var det etter denne samtalen nesten nødvendig for meg at vi kom fra hverandre i trengselen på toget.

Videre skramlet jeg i stappfull tredjeklasses kupé. Jeg følte meg lett, fri og glad. Jeg hadde ikke lenger noen forpliktelser som styrtrik arving, hvilket ikke vilde si at jeg ikke når som helst vilde gjøre hvad som helst for å få dem igjen, bare det var håp om det. Det vilde jeg nemlig. Men det var ikke minste håp. Forhåpningene og forpliktelsene var ballast som brutalt var blitt kastet overbord av andre, den store triste hemmeligheten hadde jeg til slutt lempet ut selv, og derfor følte jeg meg som en ballong som steg og steg.

Ingenting i verden er som ballongfølelsen. Du kan sitte timevis på hard trebenk uten å merke det, du kan se en mann stange sig utrettelig i tennene uten at det gjør dig noe, du kan rulle forbi de tristeste myrlandskaper og du synes ikke du har sett noe skjønnere, du kan sitte rett overfor en dame fra Flekkefjord og med den største sinnsro se henne lese om din egen ulykke.

Heller ikke blev jeg forvirret da hun plutselig la brillene sammen og skubbet avisen over til meg. – Det må De lese! sa hun bydende og pekte på overskriften: Uheldig ung dame. Stykket handlet om en viss frøken Loft fra Herresand som [129] hadde arvet o. s. v., o. s. v., og jeg leste det gjennom med stor interesse.

– Vedkommende skal være blitt sinnssyk, oplyste avisens eierinne. – Og opriktig talt – jeg forstår henne. Det er en helt normal reaksjon. Jeg vet ikke hvad som skulde kunne veie op et sånt uhell.

Under vanlige omstendigheter vilde jeg vel svart: «Nei, De kan så si» eller noe annet like fornuftig. Men nå kunde jeg plutselig ikke se noen grunn til at jeg ikke skulde si hvad jeg mente selv til en sedat dame fra Flekkefjord med kritisk ansiktsuttrykk. Jeg sa at hvis en kunde tenke sig at skjebnen trådte frem for oss med en pengesekk i den ene hånden og alt mulig annet i den andre hånden, vilde vi selvfølgelig velge pengesekken, men –

– Velge pengesekken ja, og siden kjøpe alt det han hadde i den andre hånden. Det var hvad jeg vilde gjøre hvis jeg traff ham. Gid han kom til mine kanter også!

– Hvis ikke alt var tilkjøps da?

Damen fra Flekkefjord lo overbærende.

– De er så ung at De har lov til å snakke sånn. Men jeg kan fortelle at det er svært lite som ikke er tilkjøps. I Deres alder tenker en selvfølgelig at kjærlighet og en liten rød stuge nede ved sjøen kan opveie alt, og det er forsåvidt av de misforståelser verden ikke kan undvære –.

– Har De aldri følt hele Dem som en ballong? spurte jeg.

Hun så forskrekket på mig. – Ballong?

– Ja.

[130] – Nei heldigvis, sa damen. Det var selvfølgelig leit å se tilliten svinne i blikket og raskt byttes ut med det motsatte, men det gjorde mig ikke så svært meget heller. Mannen med tannpirkeren holdt op å pirke, konen som tygget lefseklining holdt op å tygge og den unge piken som knekket nøtter med tennene var holdt op å knekke. Det var bare mannen som drakk øl som ikke holdt op å drikke, men han veltet to av flaskene under setet, så jeg tror i grunnen han var interessert han også.

Det var litt vanskelig å forklare hvad jeg mente.

– Kjenner De ikke den følelsen av å sveve over grantoppene?

– Nei heldigvis! sa min reisefelle for annen gang, og det med ettertrykk. – Jeg vilde være livende redd.

– Den følelsen kan nemlig veie op alt annet, og den er ikke å få tilkjøps.

– Joda, sa mannen med flaskene, og blandet sig inn. – Den følelsen den koster akkurat fire kroner og femogtvve øre efter siste prisstigning på bayer. Og hvis De vil helt op i stratosfæren koster det – –

– En følelse er i alle tilfeller av et så flyktig stoff, sa damen fra Flekkefjord og overdøvet mannen med flaskene, – at den neppe er i stand til å veie op noe som helst. Det vet bare ikke dere unge. Hvis De fikk snakke med denne frøkenen fra Herresand som det står om i avisen der så skulde De få høre.

– Jamen jeg *er* henne!

Presentasjonen var forsåvidt ganske virkningsfull. [131] Det blev så stille i kupéen et øieblikk som det over hodet kan bli i en kupé når toget går gjennom skjæringer. Og siden gikk vi inn i tunnel. Men da vi kom ut av den, hadde min vis-vis fått munn og mæle igjen.

– Det kan ikke være mulig! sa hun. – Jeg vet nemlig ganske bestemt at hun ligger på sykehus.

Jeg sa jeg var kommet ut for to dager siden, men hun fortsatte å protestere så lenge at hun til slutt fikk mig nesten overbevist om at det ikke var mig som satt der i kupéen. Og siden – på hotellet i Oslo var det under sterk tvil jeg skrev mig inn som Ellen Loft.

*

– Jeg vilde gjerne tale med hr. Holden.

Portieren kom til med sitt forbindtligste smil. – Hr. Holden reiste lørdag. Han flyttet visstnok til en slektning. Alt her på hotellet var nemlig forutbestilt i anledning det store skøitesteivnet –

– Men han opgav vel den nye adressen?

Portieren så etter i kortregisteret.

– Frøken Ottilie Holden, Skogveien 37.

Tante Tilie altså. Jeg hadde da hørt om henne. Det var hun som aldri kunde si en ting bare en gang, men øieblikkelig fortsatte med å fortelle tingen om igjen. En måtte ha god tid skulde en bo hos tante Tilie, hadde jeg hørt.

Hun så søt ut forresten med grått, florlett hår i gardinfasong rundt et rødmusset ansikt.

– Hasse? Nei tenk han er flyttet. Det var så kjedelig så, en søster av mig dumpet nemlig overraskende ^[132] ned her omtrent på samme tid og jeg har jo bare den ene gjestesengen. Men værsgod kom inn. Jo De må da komme inn. Nei, Hasse er nok flyttet han. Det var så leit så. En søster av mig dumpet nemlig overraskende ned her omtrent samtidig, og da jeg bare har den ene gjestesengen er det ikke så greit. Så dessverre, Hasse han –

Jeg satt en liten stund på kanten av en stol inne i en koselig stue. Tante Tilie skrudde radioen ned litt.

– Men jeg skrur ikke helt ned, for jeg må høre nyhetene, så derfor skrur jeg aldri helt ned, for jeg må jo høre nyhetene, men jeg kan skru ned til lavt.

Jeg sa det var mig om å gjøre å treffe hennes nevø. Jeg var nemlig ansatt hos Hagel & Co. og hadde en beskjed fra hans svoger. Frøken Holden forsikret mig tre–fire ganger på rad at hun brant etter å høre hvordan den søte Annie og den bedårende Fredrik hadde det, og da det til slutt var gått op for mig at jeg måtte passe mere på i svingene, fikk jeg endelig svart at de hadde det godt. Og like etter klarte jeg å få presset inn spørsmålet om hvor Hasse bodde nå.

Så visste hun det ikke.

– Han sa han skulde ringe, men enda har han ikke gjort det, skjønt han sa han skulde ringe, og det ligner ikke Hasse ikke å gjøre det. Men han var ikke riktig i kulør denne gangen, og enda har han ikke gjort det, skjønt han sa at –.

Så kom nyhetene i radio, og jeg kunde ikke forstyrre henne med farveltaing, nei ikke *før* [133] sportsnyhetene kom. Dem viste hun selv likegyldighet for. Under de elskverdigste avrundinger og gjentakelser nådde vi omsider døren, men her fanget hallomannen påny vår interesse ved med smeltende røst å meddele, at nu kom en etterlysning.

De første ordene fikk blodet til å hamre i årene mine.

«Ellen Loft forsvant fra sitt hjem i Herresand 5. april og eftersøkes av sine nærmeste, da hun har vært meget syk og man frykter for hennes sinnstilstand. Hun er 23 år, høi med kraftige skuldre, har askeblondt hår båret i såkalt pagefasong, gråblå øine, temmelig høie kinnben og klar hudfarve, almindelig nese. Hun er antagelig klædd i gråblå drakt med liten beret i samme farve. Det er bragt på det rene at hun aktet sig til Oslo og er tiltrådt reisen med buss som korresponderer med Osлотоget på Rise stasjon kl. 13. Oplysninger bes meldt –»

– Hvad var det nå De het igjen? spurte frøken Holden. Denne gangen nøide hun sig plutselig med én setning.

Under den siste del av etterlysningen hadde jeg forutseende akt mig helt ut i entrédøren.

– Frøken Kjeller, sa jeg fort. – Men jeg vet jo utmerket godt hvem Ellen Loft er. Herresand er en liten by. Hun blev overkjørt for en stund siden. Det var virkelig synd det. Ja, ja, tusen takk, frøken Holden, og undskyld bryderiet –.

Jeg overtok like godt hennes eget trick og var langt nede i trappen før hun kunde komme til. To meget betenkte øine var det siste jeg så av [134] henne. Tok jeg ikke

feil så de etter farven på klærne mine.

Jeg gikk sporenstreks til hotellet og byttet den blå drakten med den grå kåpen. Det var vemmelig å tenke på at de hjemme var urolige for mig, men ringte jeg, vilde det snart være forbi med min bevegelsesfrihet. Jeg betraktet skuldrene mine i speilet og siden kinnbenene. Plutselig husket jeg at jeg stod innskrevet i hotellboken som Ellen Loft. I en fart slengte jeg ned i kofferten igjen de par tingene jeg hadde tatt op, ringte ned og bad om regningen. Hotellkarer burde ikke ha blanke knapper, jeg kvakk riktig grundig da han kom for å ta bagasjen.

Siden fikk jeg fatt i en Aftenpost og gikk ut for å søke værelse. Det forekom mig å være det tryggeste for en som var eftersøkt. Jeg bestemte mig for det første det beste jeg kom til, et lite værelse i et pensjonat i femte etage i Mariegate.

Så ofte var jeg av vittige personer blitt kalt frøken Kjeller at jeg nesten følte det som om det var mitt eget kjødelige navn jeg opgav til vertinnen.

Det første jeg gjorde i det nye værelset var å skrive noen linjer hjem og forsikre at jeg hadde det bra og be dem ta etterlysningen tilbake. Det var forferdelig vanskelig å skrive selv disse få linjene, når jeg ikke kunde skrive som det falt sig, men først og fremst måtte tenke på at det skulde lyde normalt.

XV

Den dagen tok jeg hotellene for mig.

Det gjorde eftersøkningen litt innviklet at *jeg* også var eftersøkt.

Neste dag tok jeg fatt på de store pensjonatene. Lykken skulde stå mig ganske kraftig bi hvis det skulde komme noe ut av det. Det gjorde det da heller ikke. Da jeg hadde snakket med den enogtyvende stuepiken kom jeg til å tenke på at jeg like godt kunde ringt til alle disse stedene.

Det fantes flere felles kjente jeg kunde søkt opplysninger hos, men ingen som ikke øieblikkelig vilde sette sig i forbindelse med Herresand.

Siden satte jeg mig på en av benkene på Karl Johan for å følge vrimlen. Det var også en metode, men en meget slett en er jeg redd. Kaldtⁿ⁶ var det også. Jeg spurte en matematisk utseende herre jeg tilfeldigvis var kommet ved siden av om hvor stor proSENTS chance han trodde det var for at jeg skulde finne et menneske på den måten. Han mente en titusendels chance. Det var ikke videre opmuntrende. Da jeg kom til pensjonatet i Mariegate igjen løp jeg rett i armene på Ultra-komfyrens talsmann i Herresand. Det var for sent å snu.

[136] Han var i byen for å se på demonstrasjonen av den nye Ultra-Ultra komfyren, fortalte han. Aldeles strålende! Fabelaktig! Han var på mine vegne glad jeg ikke hadde bestemt mig for Ultra-komfyren. Skjebnen hadde holdt en Ultra-Ultra i beredskap for mig.

– Var det den demonstrasjonen det blev snakket om i nyhetene igår formiddag? spurte jeg og følte at med så megen list måtte jeg snart kunne bli agent jeg også.

Han slo beklagende ut med hendene. Radio hadde han dessverre ikke hatt tid til å høre på. – Men for å komme tilbake til det De spurte om, Ultra-Ultra komfyren har tre elementer og er utstyrt med grill, dertil selvfølgelig thermostat og et varmeskap som efter behag også kan brukes som kjøleskap. Kan fås i tre størrelser og er så lekker at jeg synes en husmor må komme i skade for å spise komfyren istedenfor det hun har i grytene. Syntes De den var uhu?

– De er vel opmerksom på at jeg ikke har noen million lenger?

– Ja, gratulerer! Evig eies som bekjent kun det tapte. Og for mig spiller det ingen rolle. Skulde jeg bare klare å selge komfyrer til millionærer vilde det ikke se rart ut.

– Jeg er ikke husmor heller. Hvordan vil De fikse det?

Han slo ut med hendene. – Min minste kunst, forsikrer jeg Dem. Hvordan skulde det gå for oss agenter hvis vi ikke kunde greie så pass? Skal han være høi eller lav, blond eller mørk?

– Rød!

[137] – Ja det er min yndlingsfarve også, sa agenten. Han skvatt til. – Mente De noe med det?

Jeg kom til å huske på at jeg alltid hadde hørt, at agenter var langt bedre sporhunder enn opdagelsesbetjenter.

Vi blev enige om en byttehandel. Rød, ung mann mot rød Ultra-Ultra komfyr av Super de Luxe modellen.

– Rød, ung mann skal bli! sa agenten. – Stol på mig. Vil De ha ham tilsendt eller henter De selv?

Vi avtalte møte neste formiddag på samme sted. Det var så meget jeg måtte huske. Ringte han til pensjonatet og spurte etter frøken Loft var det lite sannsynlig at de vilde spørre om ikke en frøken Kjeller kunde gjøre samme tjenesten.

Til avtalt tid og sted stod han der og viftet triumferende med en papirlapp. «Fru Stokstad, Mariegate 10 V» stod det på papirlappen.

– Mariegate? sa jeg himmelfallen. – Men da bor han jo –

– I huset ved siden av Dem ja! Og i samme hus som jeg er i besøk i, bare etasjen høiere oppe. Ser De den balkongen til venstre der? Der bor han. Men jeg måtte helt på den andre kanten av byen for å få greie på det. Herresand er betydeligere lettvintere sånn. I det hele tatt, Oslo er fin på mange måter, men rett som det er tar jeg mig i å gå der og lengte til trappene i Herresand. Vet De forresten at De er etterlyst i radio, frøken Loft?

Så hadde han altså fått vite det allikevel. Jeg [138] sa det var en av grunnene til at jeg måtte ha fatt i Hasse Holden. Han kunde nemlig si mig om jeg var rar eller ei.

– De er i tvil selv da?

– Undertiden –

– Jamen der har De jo beviset! sa agenten og lyste op. – Doktoren sa til onkelen min at den som er redd for å bli rar, han blir det ikke, men den som ikke er redd, sa han, den ser det stygt ut for.

*

Fru Stokstad, Hasses vertinne fra skoletiden, var presis sånn som jeg hadde forestilt mig henne, akkurat så mistroisk i blikket som en blir av å leie ut værelser, og akkurat så lang og spiss i ansiktet en blir av ustanselig å stå i dørsprekk bak sikkerhetslås. At hun var av gull på bunnen og dessuten laget verdens beste sursild, kunde en ikke se utenpå henne, men jeg visste jo om det, så forsåvidt var jeg bedre stilt enn andre. Hr. Holden var ikke hjemme. Han var gått ut ved ti-tiden, og hun visste ikke når han kom hjem igjen, og det var heller ikke mulig å få drevet henne til å anta noe.

Jeg gikk hjem igjen og tilbake igjen minst ti ganger den dagen. Dørsprekken hos fru Stokstad blev litt smalere for hver gang og ansiktet tilsvarende lengere og spissere. Som den millionøse jeg hadde vært og siden ex-millionøse, var jeg blitt sett på med mange slags blikk, men fru Stokstad var den første som så på mig som noe i retning av en huntiger.

[139] Da jeg gjorde mitt ellefte forsøk, var det en foran mig i trappeoppgangen, men så høit oppe at jeg ikke kunde se vedkommende. Hasse var det i hvert fall ikke. For sikkerhets skyld saktet jeg farten, og var bare kommet til plataet mellem tredje og fjerde etasje da jeg hørte det blev ringt på i øverste etasje. En dør blev åpnet og en stemme spurte om det var mulig å få snakke med hr. Holden.

Stemmen var tante Esther.

Min første innskytelse var å rutsje nedover trappene igen så fort remmer og tøy kunde holde, men faktisk blev jeg trods panikkfølelsen simpelthen innfanget av samtalen deroppe som de bare murveggene gav sterk gjenklang.

– Ikke hjemme? Tante Esthers stemme blev rådløs og jeg formelig hørte hvordan dørsprekken smalnet. Så forstod tante Esther at hun måtte skynde sig. – Det var forresten egentlig ikke Holden jeg skulde ha tak i, sa hun fort. – Vet De, om det har vært en ung dame her og spurt etter ham? En høi, lys, ung dame?

– Ja det skal være visstl

Døren blev åpnet med ettertrykk i hele en sikkerhetslenkes lengde.

– Jeg har faktisk ikke annet idag enn å åpne døren, enda jeg holder på med fiskemat, og radioen skulde en jo også høre litt på, så spennende som det er nå.

– Jeg forstår Dem så inderlig godt, sa tante Esther og tok fru Stokstad meget bedre enn jeg hadde gjort. – Det er forferdelig kjedelig å måtte fly fra når en holder på å røre fiskefarse.

[140] – Den har så lett for å bli kort, sa fru Stokstad, langt på vei mot optining alt. – Og når en strever og strir vil en jo gjerne ha noe igjen for slitet.

– De kan da skjønne det. Og De må virkelig undskylde min niese, sa tante Esther. – Mitt navn er frøken Amdahl, og den lyse, unge damen er min niese – det er dessverre all grunn til å undskylde henne, sa tante Esther og pusset nesen. – Hun – hun har hatt en sterk hjernerystelse og vi er redd for at hun ikke helt har forvunnet følgene av den enda – om De forstår hvad jeg mener.

– Å gud! sa fru Stokstad. – Vil De ikke komme inn og sitte litt. Jeg har hatt en svigerinne jeg som –

Tante Esther sa hun hadde ikke rist og ro på sig til å gå inn og sitte. – Dessuten vil jeg ikke opta tiden for Dem. Det er ikke mening i at Deres fiskefarse skal bli spedd med andres sorger så å si. Hun sa ikke noe om når hun vilde komme igjen da?

– Nei. Nei jeg har hatt en svigerinne jeg som –

– Hvordan så hun ut?

– Å ikke noe for øiet akkurat.

Tante Esthers mishag var like stort som mitt, det følte jeg gjennom to etasjer.

– Liten og litt skjev sånn –

– Jamen min niese har aldri vært liten egentlig. Det vil si, etter at hun blev stor har hun aldri vært liten.

– Å Deres niese! syntes De spurte om ^[141] min svigerinne jeg. Nei, Deres niese –. Når jeg nå vet det, skjønner jeg jo at jeg hele tiden har skjønt at det var noe rart ved henne. Hun er ikke hvad man kaller – fru Stokstad blev varsom i stemmen og det var det grunn til også – farlig –?

Tante Esther protesterte ophisset. – Nei det er ikke noe sånt, det er ikke noe sånt. Hun har det bare med å innbille sig forskjellig. Tror hun har gjort ting hun aldri i sitt liv har vært borte i osv.

– Min svigerinne hun hadde det sånn hun at –

– De tror ikke De kunde holde mig underrettet, fru Stokstad, i tilfelle hun skulde komme igen? Det vilde være forferdelig snildt av Dem om De vilde telefonere til mig. Jeg bor hos min kusine, fru professor Molløe i Parkveien. Min søster, mor til min niese altså, vil ikke riktig innrømme hun, at det er som det er. Men min kusine fru Molløe har satt alle hjul i sving. Nu venter jeg flere telefonbeskjeder hjemme hos Molløe, så jeg må nok gå igjen. Hvis min niese kommer igjen og Holden fremdeles ikke er inne, kan ikke De så be henne inn og så ringe –

Det utviklet sig til en regulær sammensvergelse der oppe. Forsiktig listet jeg mig ned og kom trygt inn i nabohuset igjen. Skjønt trygt og trygt. Hvad skulde jeg nå gjøre? Skulde overskriften over alt jeg foretok mig bli: Uheldig ung dame?

Neste formiddag så jeg ham fra vinduet i værelset mitt. Han hadde den lyse regnfrakken på sig og skrittet ut slik som jeg tusen ganger hadde ^[142] sett ham skritte opover Storgaten i Herresand. Hadde aldri trodd at lange skritt kunde gjøre et så dypt inntrykk på mig. Jeg åpnet vinduet og ropte goddag. Men jeg befant mig nok ikke i annetasjen i postmester Benums spissgavlede villa, Herresand. Hvis ikke stemmen min helt tapte sig før den hadde fra femte ned til gaten, blev den iallfall fullstendig overdøvet av trikk og bil. Jeg rev kåpen med mig og styrtet ned på gaten, akkurat tidsnok til å se ham i det fjerne bakerst på en trikkeplattform. Det fantes ingen bilholdeplass i nærheten heller, så selv om jeg hadde villet var det ugjørlig å opta noen filmforfølgelse.

Ved middagstider så jeg tante Esther gå op til fru Stokstad og komme tilbake igjen efter tyve minutters forløp. Først ved sekstiden kom Hasse hjem igjen. Jeg gikk ut på balkongen som hørte til værelset mitt. I dagens løp hadde det falt mig inn at det

måtte kunne gjøres noe ut av den kjensgjerning at balkongene våre lå ved siden av hverandre. Dessverre var det ikke balkongsesong. Selv med tykk kåpe på blev en rødneset der ute etter et par minutters tid. Jeg ropte «Hasse» gjentatte ganger, men uten resultat. Siden tenkte jeg at det vilde vært kjekt om jeg hadde vært klatreape – eller bare et almindelig simpelt ekorn som kunde bruke halen som fallskjerm. Men nu var jeg altså Ellen Loft, og hvad kunde *hun* begi sig på i den retning uten å ende som en klatt nede på fortauet?

Det var akkurat idet det begynte å skumre og jeg skulde til å gå inn igen, at jeg kom på at det ^[143] måtte gå an å spasere over hvis en bare hadde noe å spasere på.

Riktignok var jeg forferdelig svimmel. Jeg var så svimmel at jeg hadde vanskelig for å balansere på en stokk som lå på jorden, hvis jeg innbilte mig at stokken gikk over en avgrunn. Men var det som av byråsjef W. Lockert antydnet, at en kunde holde et kraveben sammen ved hjelp av viljen, kunde en kanskje også bruke viljen som støttstav når en skulde ut og spasere på en bordfjel mellem to balkonger i femte etasje.

En bordfjel kan en i et pensjonat få låne på den måten at en sier en skal vaske en jumper og er redd *den* skal bli lepet, hvis en ikke har noe å legge den i svak skråstilling på. Jeg ventet utålmodig på at den grønne lysningen på vesthimlen skulde miste litt av sin glans og styrke. Før det var mørkt torde jeg ikke skride til verket. Så var bordfjelen ikke lang nok. Jeg tenkte mig om litt, det pleier ofte hjelpe når en kommer tilkort. Siden gikk jeg ut på kjøkkenet og sa jeg skulde stryke jumperen, så om de hadde en strykefjel? En av pikene gav mig den med et blikk som sa at damepensjonærer var noe av det mest masete som fantes, nei takke til for herrer!

Strykefjelen var fin, solidere og lengere enn de fleste.

Strykefjelen rakk over. Da den var lagt til rette stod det bare igjen å begi sig. Jeg innrømmer at jeg nølte litt. Det forekom mig å være enda litt verre å sette foten på fjelen enn å stikke stortåen i Herresandfjorden i slutten av mai. Det fløi også gjennom mig at det kanskje var en litt underlig ^[144] måte å komme inn til en ung mann på. Særlig når det ærend en fôr i var å skaffe sig attest for at en var fullt tilregnelig. Men fremgangsmåten hadde jo sine grunner. Strykefjelen var lagt der efter prinsippet om den fullgode grunn, og logisk var Hasse i hvert fall, selv om det var andre ting han ikke var. Det var fordi han var logisk han var blitt så ¹⁷ forrykende sint på mig. Men *jeg* kunde godt være litt ulogisk, som f. eks. da jeg stengte skibsreder Hagel inne i et ildfast hvelv, uten å ha noen rimelig grunn til det.

Klokken blev åtte før jeg besteg strykefjelen med et inderlig ønske om at det jeg nå var i ferd med å gjøre ikke skulle bli noe bidrag til min spesielle spalte i Herresandspressen. Midt ute på den hadde jeg et forferdelig øieblikk. Et aldeles redselsfullt øieblikk. Noen slo i ytterdøren langt nede under mig, og mekanisk bøide jeg hodet for å se. Men det skulle jeg ikke gjort. I neste sekund syntes jeg tydelig jeg stod med bena op og hodet ned, og at tyngdeloven lekte med mig som en jonglør med en tallerken. Med den siste rest av min åndskraft besluttet jeg å gjøre det motsatte av hvad jeg ellers pleide gjøre når jeg balanserte på en stokk, nemlig å innbille mig at strykefjelen lå trygt på jorden og at et hopp fra min side vilde bli det uskyldigste lille sprett. Tricket virket helt ypperlig. I neste øieblikk var jeg over, men likesom litt geleaktig i konsistensen de første sekundene.

Så hørte jeg en damestemme innenfor og gjennomlevde et par høist ubehagelige minutter. Det [145] hadde vært forbundet med såpass mange vanskeligheter å komme dit jeg stod at det holdt hardt å se den mulighet i øinene at jeg var gått feil. Det fantes en annen mulighet også – den at Hasse hadde besøk av en dame – men jeg følte mig ikke stort mere tiltalt av det. Og hvad skulle jeg nå gjøre? Gå tilbake over strykefjelen? Bare tanken fikk bena til å slå krøll under mig igjen.

Men enten det var så eller så – damestemmen duret i vei den, inntil den blev avløst av en mannsstemme som sa det blev to minutters pause. Det var likesom litt flaut å bli narret av noe sånt som radio, men lettelsen var overveiende, ikke minst da jeg like efter hørte plystring innenfra. Herresandssangen i plystreutførelse kom sikkert ikke fra noen radio.

Øieblikket var inne.

Jeg banket på og tok i dørhåndtaket. Det viste sig at døren var ulåst, og en viss trang til å komme i hus seiret over mine konvensjonelle betenkeligheter. Uten at noen hadde sagt: kom inn! åpnet jeg døren, overbevist om at den som overdøvet mine bankelyder ved henført å plystre Herresandsangen, ikke kunde være noen annen enn en viss rødhåret, ung mann fra Herresand.

Men det kunde det dessverre.

Det kunde også være en viss mørkøiet, gråsprenget, middelaldrende mann fra Herresand, viste det sig, skjønt hvem skulle trodd det? Det var bare en ting som var enda mere usannsynlig enn at skibsreder Hagel plystret Herresandssangen, [146] og det var at han befant sig i en hybel i Mariegate.

Jeg tror vi stod et helt minutt og glodde dumt på hverandre.

Men mens forbauselsen hos mig gled over i skrekk, forvandlet den sig til lystighet hos ham.

– Det later til at vi to har en viss affinitet til hverandre! sa han endelig med det dulgte smilet som var så karakteristisk for ham. – Jeg hadde ærlig talt ikke ventet å finne Dem her.

– Ikke jeg Dem heller! forsikret jeg og fikk også talens bruk igjen.

Hagels stemme blev enda lystigere: – Det er altså her De opholder Dem?

Jeg sa at det gjorde jeg aldeles ikke. Jeg sa det var første gangen jeg stod der i værelset. Men det lot ikke til at han tok opplysningen til etterretning.

– Her opholder De Dem, gjentok han, – mens politiet har øinene på stilker for muligens å opdage den så tragisk forsvunne Ellen Loft. Som Deres sjef burde jeg i grunnen være høist forarget over at De benytter sykepermisjonen Deres på denne måten. Men han så ikke noe forarget ut.

– De har altså stått ute på balkongen helt siden jeg kom?

Den villfarelse kunde jeg ikke la ham være i allikevel. Jeg sa jeg bodde ved siden av og hadde gått en slags benvei.

– En slags benvei?

Han gikk bort til vinduet. – All right, øinene glitret megetsigende, – det ser usannsynlig ut, ^[147] men jeg frykter ikke for min forstand av den grunn.

– Ikke for min heller?

– Ikke med mindre De for alvor holder fast ved at De kom luftveien.

– Jamen det gjør jeg. Jeg har bare fryktelig liten lyst til å gå samme veien tilbake igjen.

– Sier ikke noe om det.

– Men hvis fru Stokstad får øie på mig ringer hun til min tante. Og hvis Hasse kommer –

– Men er det ikke ham De venter på da?

– Jo. Det vil si, jeg visste ikke at De var her.

– Nei, det forstår sig, sa Hagel.

Han sa noe mere også, men jeg hørte ikke hvad det var, så intenst lyttet jeg til det som nettop da gikk for sig utenfor. En dør med patentlås blev åpnet og lukket. Siden var det noen som snakket sammen. Tok jeg ikke meget feil var det Hasses stemme og fru Stokstads. Nå kom han, selvfølgelig. Hagel sa noe hele tiden, men jeg oppfattet ikke et kvekk, så fullstendig var tankene mine koncentrert om å slippe vekk, slippe vekk for enhver pris. Jeg vurderte i rask rekkefølge kottet, skapet og servanten og fant dem utjenlige til gjemmested. Det eneste jeg hadde å gjøre var å gå tilbake over strykefjelen igjen. Så kunde det være Hagels tur til å tro han hadde sett syner. – Frøken Loft var her nettop! vilde han si til Hasse. – Hun gikk ut den veien der. Og så vilde det være Hagels tur til å bli sett på som litt utilregnelig, og han vilde ha inderlig godt av å kjenne hvordan det var.

[148] I løpet av et sekund hadde jeg tatt min beslutning. Idet jeg mumlet noe om at jeg vilde overraske, forsvant jeg ut på balkongen igjen, klatret op på strykefjelen, løp over og kom over. Det gikk forsåvidt bedre når jeg ikke hadde tid til å tenke. Jeg trakk strykefjelen inn som en annen vindebro. Det var ikke så helt lett å manøvrere den gjennom døren. Mens jeg bakset som verst opdaget jeg at jeg ikke var alene i værelset. På en av de harde småstolene satt tante Esther rett op og ned og så på mig.

Jeg kunde ikke la være å le. Men det var selvfølgelig det siste jeg burde gjort. Selv om tante også virket temmelig eksaltert, var forskjellen den at hun befant sig i den heldige situasjon at hun hadde lov til å være det.

For første gang studerte jeg for alvor på hvordan jeg skulde legge mitt vesen an for at det skulde virke mest mulig normalt. Le måtte jeg ikke. Spøke måtte jeg ikke. Munterhet virket eksaltert. Men altfor alvorlig måtte jeg heller ikke være og fremfor alt ikke likegyldig. Det virket sløvt. Skiftende stemninger var visstnok et stygt tegn. Det vilde bety at jeg hørte til den manisk-depressive typen. Det beste var å være rolig, bare ikke så rolig at det ledet tanken hen på apati.

For mig gjaldt det nå for enhver pris å vinne tilliten tilbake. Altså lot jeg mig omfavne med avmålt ro, mens jeg tenkte på hvor lenge det var normalt å la sig omfavne av tante.

[149] Jeg slapp heldigvis å bli med hjem til Molløes. I stedet blev det redd op for tante i mitt værelse.

Hun vilde ha greie på hvorfor jeg var reist hjemmefra på den måten.

Jeg sa rolig at det var på grunn av tvingende omstendigheter. Det var en jeg absolutt måtte treffe. Tante Esther trykket mig til sin barm igjen og spurte om jeg ikke vilde betro mig til henne. Rolig betrodde jeg henne at jeg måtte treffe Hasse Holden da han antagelig kunde bevise at det jeg hadde sagt om innestengingen i sikkerhetshvelvet var sant. Ovenpå det pusset tante Esther nesen både vel og lenge. Det hjalp visst lite at jeg var rolig når jeg fremdeles holdt fast ved den fikse ideen.

Rolig spurte jeg tante Esther hvordan hun hadde fått greie på hvor jeg var. Litt motstrebende fortalte hun at hun hadde truffet agent Pettersen fra Herresand. Det falt mig inn at da var det ikke usannsynlig at hun også hadde kjøpt Super de Luxe-modellen av Ultra-Ultra komfyren. Hun innrømmet at hun iallfall hadde skrevet navnet sitt på noe som han hadde kalt sluttseddel. Jeg opplyste henne rolig om at da fikk vi to Ultra-Ultraer til huset.

Så begynte hun plutselig å hulke. Det skulde vært mig. Jeg vet ikke hvilken kasus jeg da vilde blitt henregnet til, men godartet hadde den neppe vært. Jeg sa rolig at hvis det var for komfyrenes skyld hun gråt syntes jeg det var overflødig. Av noe godt kunde en ikke få for meget.

[150] Så var det ikke for komfyrenes skyld hun gråt, sa hun, men fordi det var så uhyggelig at jeg var så rolig.

Dette var et litt nedslående resultat av mine anstrengelser, men jeg besluttet likevel å holde linjen.

XVI

Klokken elleve lå vi da i våre gode senger, som etter tante Esthers mening var under all kritikk.

Dessuten hadde hun hørt at det ikke fantes en divan i Oslo uten veggedyr.

Klokken halv tolv spurte jeg henne om hun eide noe i retning av sovemidler.

Hun sa hun hadde hørt at det å telle til hundre skulde være glimrende.

Da jeg var kommet til fireogfemti spurte hun om det var branntau i værelset.

Jeg sa at det fantes to utganger og da var det ikke påbudt å ha branntau.

Tante Esther syntes at fra tredje etasje av burde begge deler være strengt påbudt.

Jeg spurte om hvilken dag det var. Hun sukket og sa det var mandag.

Det var bare såvidt jeg torde spørre hvilken dato det var.

Med et enda dypere sukk sa hun at det var åttende april.

Hver gang jeg tenkte på Hagel og på den minen han antagelig hadde satt op når det viste sig at jeg ikke var på balkongen, måtte jeg bore hodet i puten for å kvele latteren. Det var som en slags kompensasjon for alt trøblet jeg hadde hatt.

[152] Tante Esther spurte om døren var låst.

Jeg kunde ikke si det med sikkerhet og måtte op og kjenne efter.

Tante Esther sa: – Jeg *vet* det er nervøst, men se under sengene også.

Siden slokket vi lyset igjen, og tante Esther sa hun trodde alt blev bra igjen bare vi kom til Herresand. Hun hadde aldri likt sig i større byer. Folk så på henne som en noksagt. Hun hadde vært inne i en godtebutikk og kjøpt for femogtyve øre kamferdrops, men så hadde hun glemt å betale, og damen hadde vært så stram

som om hun, Esther Amdahl, hadde tenkt å bedra dem for femogtyve øre. Det skulde vært i Herresand.

Nu snakket hun som den ene forstandige Herresanddame vilde snakke til en annen like forstandig Herresanddame, så jeg måtte trodd alt ha styrket min stilling de siste par timene.

Jeg sa jeg hadde hørt det skulde hjelpe på søvnen å legge putene vekk.

Vi la alt som puter het på gulvet.

– Du er ikke noe ulykkelig på sett og vis?

– Nei, hvorfor det?

– Du får jo ikke sove.

Tante Esther måtte ha lyset på igjen for å se på klokken. Den var over tolv.

– Deilig at vi går mot de lyse dagene. Når det blir sommer skal vi på mange holmeturer, du. Med kaffekjele og vafler. Vi var på altfor få holmeturer ifjor.

Lyset blev slokket igjen.

– Fløtevafler! sa hun ut i mørket. – Bare det kunde bli litt fredeligere i verden –

[153] Jeg kom også til å tenke på sommeren. På en bestemt sommeraften året før. Først var himmelen blå og løvet lysegrønt og månen hvit. Siden blev månen gul og himmelen grå og løvet mørkegrønt, henimot sort.

– Nå begynner jeg å bli døs, forlød det fra divanen. – Kanskje det hjelper å tenke på farver.

Selv blev jeg lysvåken av det. Jeg sa det var sørgelig det var sånn at en alltid hadde følelsen av å forsømme noe. Om vinteren syntes en en hadde forsømt noe om sommeren, og om sommeren kjentes det som om en hadde forsømt noe om vinteren.

– Langtifra! sa tante Esther raskt og følte plutselig som den Amdahl hun var, at hun hadde gitt visse uhensiktsmessige følelser for lange tøiler. – Det er bare fordi klokken er over tolv at vi – at du – føler det sånn. Vi må sove vi som skal reise imorgen. Er det ti på to toget går?

Jeg fastholdt at jeg ikke kunde reise før jeg hadde snakket med Hasse Holden.

– Er du glad i ham? spurte tante.

Sånt er overrumpling.

Jeg sa nei. Og så sa jeg ja. Og så sa jeg at jeg visste ikke. Jeg håpet som sagt bare han kunde bevise at jeg ikke var så skrullet som folk vilde ha det til.

Skuffelsen var stor på divanen. Ikke en fjær knirket på flere minutter. – Nå som du har vært så bra i hele aften, sa hun endelig. – Forresten mener vi ikke at du er skrullet. Du har bare en fiks idé som gjør dig litt forstyrret. Tro ikke at vi laster dig for det. Som jeg mange ganger har ^[154]sagt til din mor: Rolig, regelmessig hverdagsliv er det vi trenger en stund utover alle sammen. Jeg håper inderlig vi må slippe flere sensasjoner med det første. Hva er det der for en lyd forresten? Minst et halvt minutt før tante Esther sa dette, hadde jeg undret mig på hva de korte alarmerende støtene kunde bety. Så gikk det på likt op for oss. Vi hadde jo en formiddag hatt luftvernøvelser i Herresand også.

– Det er også en tid å ha øvelser på! sa tante Esther og la sig ned igjen. – Det er rart jeg ikke har hørt noe om det hos Molløes. Ja, for det må jo ha stått i avisen. Det burde i det minste ha gjort det.

Sirenen var mere klangfull i Herresand, slo hun fast med en viss tilfredshet i stemmen. Men lyden var jo alltid enerverende. En kunde ikke la være å tenke på de landene det hadde vært alvor for. Ellers vilde en faktisk kose sig ved å ligge i sin gode seng, akkurat som en koste sig når det stormet ute og en satt lunt og varmt inne.

Det gikk i en dør ute på gangen. Tante Esther støttet sig op på albuen. – Du har ikke lest noe om det *du* da? Og hos Molløes som de abonnerer på tre aviser –. Nei nå synes jeg ærlig talt de kunde holde op. Det kan da ikke være meningen at folk skal stå op av sine gode senger for å gå i kjelleren. Ikke at denne er så god at det gjør noe, men –.

– Avisoverskriftene var jo nokså skremmende idag.

– Har de noensinne vært annet da?

Endelig holdt lyden op.

[155] – Du skjønner, forklarte tante Esther. – Jeg er i grunnen bare nervøs for ting som kan hende, jeg. Brann og sånt. Og ekle mannfolk. Men jeg fantaserer ikke frem noen ting. Det har du fra Loftene. Det ligner akkurat Oslo å skulle ha øvelser om natten, for å være litt gjevere enn oss i småbyene. Men det er mange som mener at Herresand vilde bli angrepet før Oslo om det blev krig.

Folk snakket sammen ute i gangen.

– Lyset er jo på, slo tante Esther fast. – Jeg har da lest så meget om den slags at jeg vet at lyset blir tatt under en skikkelig flyalarm.

I det samme gikk lyset.

– De gjør det ikke ordentlig, sa tante Esther, midt mellom irritasjon og forskrekkelse. – Lyset skal gå samtidig med faresignalet. Instruksene stod jo i Herresands Dagblad i forrige uke. Har du fyrstikker? Bare så vi ser at vi kan se –

Vertinnen kom halvpåklædd inn med et lys og sa det var pussig det ikke blev sagt noe på forhånd om den slags øvelser, men det var dem som mente det skjedde med hensikt. Mens jeg fikk på mig sko og kåpe, muntret hun oss med rørende historie om sin seks års sønn. – Vi er jo i Norge, vi mamma! hadde han trøstende sagt. Tante Esther pusset nesen med stor kraft og fortalte til gjengjeld at hun hadde hatt riks med Herresand aftenen før, og det var helt rolig der, og når det var rolig i Herresand kunde alle ta det med ro. En herre som skulde kjenne til tingene hadde nemlig sagt at i tilfelle angrep vilde Herresand være en av de mest utsatte byer –

[156] Så kom lyset tilbake igjen, gudskjelov. Men folk var allikevel så smått begynt å gå i kjelleren. En fremmed dame i pyjamas stakk hodet inn til oss og sa at var det øvelser så var det korrekt å gå i kjelleren, og var det ikke øvelser var det også korrekt, og denne appell til korrektheten kunde to damer fra Herresand ikke godt overhøre.

*

Det viste sig å være offentlig tilfluktsrum i gården.

Kjelleren var dyp og gammeldags med lang, krokete gang. Murlukten blandet sig med tilsig fra potetbinger og kållagere. En herre bak oss utbredte sig om hvor prektig det var at gangen ikke gikk rett. Projektiler av hvilken sort de enn måtte være gikk nemlig alltid rett.

– Er dette oss? sa tante Esther og så på mig med et ubeskrivelig blikk. – Eller er vi noen andre?

En ung mann med noe som lignet et gyngestolteppe over skuldrene, dukket op ved siden av henne. – De er frøken Esther Amdahl, Løkkeveien 13, Herresand, det kan De holde fast på gjennom tykt og tynt! sa han. Gyngestolteppet gjorde ham litt fremmed, men det tok ikke mange sekundene å opdage at det var agenten for Ultrakomfyren. – Og De er frøken Ellen Loft. Og jeg er Jarl Pettersen, Torvet 3. Alt dette skulde være klart.

– Ja, da er det verden som er blitt anderledes, sa tante Esther – for noe *er* det, De kan si hvad De vil.

[157] – Verden blir ustanselig anderledes den, sa forståsigpåeren bak oss. – Og er allikevel ustanselig den samme.

I selve tilfluktsrummet var det ikke kommet så mange enda. Spørsmålet: øvelser eller ikke øvelser, hadde øiensynlig sådd splid rundt om i etasjene og skilt koner fra menn og foreldre fra barn. En dame i kimono og fettlærstøvler stampet frem og tilbake på cementgulvet med armene over kors og sa til hvem som vilde høre på at nå fikk det være slutt med den naive skepsisen som så lenge hadde kjennetegnet oss her hjemme. Nå fikk vi stikke fingeren i jorden –

– Ja kan det bare bli med fingeren så, sa en ung dame i lyseblå skidrakt som alt satt og strikket på en grå strømpe.

Tante Esther sa til enhver som gad høre på at vi var fra Herresand, og at hun syntes det var grunn til å klype sig i armen. Det klang så uskyldig mellem murveggene. Å klype sig i armen var ren idyll. Det var noe en gjorde hvis det snedde i mai f. eks. eller en arvet penger efter en onkel i Amerika, ikke når en stod i kjeller og ventet bombefly.

Vertinnen vår vederkveget oss med flere av seksåringens visdomsord, og den unge damen som strikket strømper opfordret oss til veddemål om hvem som til slutt kom til å få strømpene. De var påbegynt til Finnland. Nå da hun var ved tykkleggen så de ut til å skulle tilfalle Norge. Hvor mange vilde de være tiltenkt før hun nådde tåen? Og hvem vilde endelig få dem?

[158] – Det må bli Deres barnebarn det! sa damen i kimonoen uten å stanse op.

Tante Esther hevdet at de bedre kjellere i Herresand var ganske anderledes komfortabelt utstyrt enn den vi nå befant oss i. Mange hadde satt ned både gamle sofaer og gyngestoler.

– Jeg vilde bli gal skulde jeg se noen sitte og gyngje i en gyngestol! kunngjorde den marsjerende damen.

En lang mannsperson i lys regnfrakk kom inn.

Kanskje må en ha stått i en dårlig oplyst kjeller før en riktig forstår å vurdere selvlysende rødt hår.

Den lyse regnfrakken hadde han gått med i mange slags vær, men av en eller annen grunn minnet den bare om ekte herresandsk sønnavær av den sorten som ligger og rider på sølvlyse, toppete skyer i horisonten.

Han så sig om som om han lette etter noen. Han opdaget oss og kom raskt over gulvet. Jeg kunde ikke se noen overraskelse hos ham, det var det rare. Det var tante Esther som presterte mest i den retning.

Hasse hilste på henne med det pene søndagsbukket som gjør en Amdahl fra Herresand godt langt inn i sjelen, ikke minst når en står i en fremmed storbykjeller og nettop er blitt avsnubbet i anledning en gyngestol.

Jeg strammet mig op.

– Goddag! sa jeg.

– Goddag! sa han.

– Er *du* her? sa jeg.

– Er *du* redd? sa han.

[159] Jeg sa jeg hadde ikke vært det, men når han gikk så langt som til å bryte vår tradisjonelle dialog, da –

Jeg blev hysjet ned av en dame som forlangte stillhet for å høre efter motordur.

Når brune øine først er varme er det ingenting som er så varmt som brune øine.

– Dette er greier. Rystelsenes klimaks, hvad? Skjønt du har vært utsatt for en god del. Jeg har lett efter dig som en gal i tre dager –

– Etter mig?

Jeg glemte omgivelsene og ropte høit. Folk så på oss, tante Esther med et blikk som gav tilkjenne at hun nødvendig vilde vi skulde kompromittere Herresand nettopp som hun hadde lagt ut om hvilken vidunderlig beliggenhet Herresand hadde og hvor dannede menneskene var der og hvilken ypperlig kjellerkultur byen kunde opvise.

Til privat oppgjør egnet et tilfluktsrum sig dårlig. Vi måtte passe på hver gang den politiske diskusjon var i stigende. Da ydet larmen en viss beskyttelse.

Jeg spurte om ikke fru Stokstad hadde sagt at jeg hadde vært der. Hasse sa at fru Stokstad hadde sagt at en frøken Kjeller hadde vært der og spurt etter ham, men koblet ut av Herresandsammenhengen var Kjeller for ham bare et ganske almindelig familienavn. Skjønt videre oppvakt var det kanskje ikke.

Jeg minnet ham om at for en efterlyst person var det en viss risiko forbundet med det å opgi sitt virkelige navn.

[160] – Var det for å hjelpe politiet du lette etter mig?

– Nei, for å si dig fra min svoger at det var visse ting han ikke vilde spørre om overfor dig personlig, selv om han ikke ønsket å utbasunere dem for en hel by.

Akkurat da var det heldigvis bråk nok til at vi kunde snakke noenlunde usjenert. En herre fra Tønsberg hevdet nemlig at Tønsberg lå mere utsatt enn Herresand, en påstand som blev møtt med hånlatter av frue fra Haugesund. Ærgjerrighetens og lokalpatriotismens lover er uransakelige. Alle vilde ha det til at deres by lå farligst til og vilde få det verst hvis noe hendte, enda en skulde tro at de like gjerne så at det motsatte var tilfelle. –

Jeg opdaget den istykkerslåtte lampen i vedkassen, sa Hasse. – *Det sammen med din påfallende nervøsitet gav mig en anelse.* Det var derfor jeg lot som om jeg hadde nøklen i en annen dress. Jeg torde ikke risikere noe, ikke mens Annie var der. Siden blev jeg forresten nesten overbevist om at mistanken ikke holdt stikk. Holdt den stikk, vilde ikke du under noen omstendighet forlate kontoret tenkte jeg. For å få det på det rene bad jeg dig slå følge med oss. Husker du det?

– Du maste jo livet av mig. Du gjorde mig helt fortvilet.

– Men du blev med?

– For å få dere ut ja. Dere gikk jo aldri. Jeg la vesken min igjen for å ha noe å kunne gå tilbake etter.

Nesten litt bittert sa Hasse at han bedre og [161] bedre forstod hvorfor en dame ikke kunde gå et skritt uten veske. Det fantes ikke den ting en dame ikke kunde opnå ved hjelp av en ganske almindelig håndveske.

– Siden du snakker om håndveske –, sa jeg og åpnet *min*, som forresten ikke var så ganske almindelig eftersom den hadde kostet seksti kroner og var tatt på kreditt i den tiden jeg var rik. – Husker du den?

Jeg gav ham en liten, pjusket rød fjærtingest i hånden. Og faktisk fikk han det der vatrede over neseroten som alltid hadde gjort frøken Soleng så bløt om hjertet.

– Den stod foran i en gyselig, rød, liten hatt, gjorde den ikke det?

– Hva var den sa du?

– Nysselig. En nysselig, rød, liten hatt.

Fuglen var så å si alt jeg hadde med av bagasje denne gangen. Hasse mente at da var det ikke så rart allikevel at familien hadde efterlyst mig. Tenk så hadde han nesten selv glemt at han hadde sagt at den skulde sitte i hatten og telle minuttene, og den dagen det lyktes den å telle til ti uten at vi røk i tottene på hverandre, den dagen –

– Hva med den dagen –

– Ja det er det jeg også er spent på. Det var derfor jeg tok den med. Det var som sagt dig som sa det.

Endelig skjønnte han hvor jeg vilde hen. – Er tellingen begynt? Så skal jeg skynde mig å fortelle resten. Da det fryktelige hadde hendt – du kan nesten være glad du ikke var bevisst med på [162] det – og jeg kommer ut av sykehuset igjen, står fru Halvorsen der sammen med Annie, og hun forteller at hun *har* sett min svoger gå op på kontoret den eftermiddagen. Du hadde sagt at han ikke hadde vært der. Da begynte jeg påny å legge to og to sammen. Jeg snudde og gikk tilbake til kontoret igjen. Det var på høi tid. Han var temmelig medtatt, men kom sig fort. Han sa han hadde fått et illebefinnende der inne og måtte ha besvimt. Og så hadde antagelig en eller annen som var kommet innom – Bleken kanskje eller Mortensen – sett at hvelvdøren stod åpen og gått bort og låst den. Men det var selvfølgelig uforsvarlig å

låse igjen en hvelvdør uten først å se etter om det var noen der inne, vedkommende kunde jo være besvimt og ute av stand til å rope. Sa han.

– Og så blev du forferdelig sint på mig?

– Sint er vel ikke akkurat ordet. Men jeg visste jo hvad du kanskje ikke har hatt anelse om – at min søster og svoger har vaklet på skilsmissens rand i flere år. Først for tre dager siden fikk jeg tilfeldigvis vite hvem tredjepersonen var – eller rettere sagt, hadde vært – og det var ikke dig.

Det var enda en ting jeg måtte vite. Var han ikke blitt det spor overrasket over å se oss der i kjelleren –?

Motstrebende fortalte han at akkurat den aftenen hadde han møtt en felles bekjent fra Herresand – agent Jarl Pettersen –

Jeg oplyste om at *han* også var i kjelleren. Han stod sammen med en hvithåret dame og [163] skrev noe på en lyserød lapp med en støttepillar som underlag. En sluttseddel – tok jeg ikke meget feil.

– Hvilken type kjøpte du? spurte jeg Hasse.

– Grønn Super de Luxe modell.

– Min er rød.

Hasse sa: – Hvor langt er du kommet i tellingen nå?

– Jeg har talt til ti for lenge siden.

– Uten at vi er røket i tottene på hverandre?

– Nei vi er så enige så. Om at vi har vært ordentlig dumme.

– Ja du har vært dum og jeg har vært gal, erklærte han. – Det er sånn det henger sammen. Men de dumme blir efterlyst, og de gale går fri.

*

Det blev litt pinlig et øieblikk.

Vi hadde nemlig fullstendig glemt at vi befant oss i en kjeller sammen med andre mennesker. Og vi hadde ikke merket at det var blitt stille omkring oss. Hasse og jeg hadde dessverre ikke hørt hvilken av Norges byer hadde fått æren av å være den

farligste og mest utsatte. Derimot er jeg redd alle hadde oppfattet resultatet av vår private diskusjon, nemlig at *han* var gal og *jeg* dum. Og de så ut som om de var enige.

En sa: – Så koselig vi kunde hatt det her dere om bare alt hadde vært anderledes!

Den strømpestrikkende damen i lyseblå skidrakt ropte til tante Esther: – Hvis *De* er fra Herresand kjenner De vel den heldige damen [164] som det stod om i alle avisene, hun som arvet mange millioner etter en onkel i Amerika?

Damen i fettlærstøvlene og kimonoen stanset for første gang:

– Hun falt død om da hun fikk meddelelsen! Det skal være aldeles sikkert.

Jeg så tante Esthers leber bevege sig, og jeg tror hun sa: – Nei, hun er her i kjelleren! Men jeg hørte ikke en lyd. Hun var alt fullstendig overdøvet av det gny som stod om den legendariske millionarv i Herresand.

*

Hasse kom plutselig til å tenke på noe. – Er det ikke så at du har talt til ti uten at vi er blitt uenige?

– Jo.

– Jamen da er jo den dagen kommet da jeg kan fri til dig. Hvad sier du til det?

– Til det sier jeg: Heldig ung dame!

– Det kunde vært titelen på en bok det. Vet du hvad den kunde handlet om?

– Om to som fikk hverandre til slutt kanskje?

– Ikke så verst gjettet – bare at de to heldige var så uheldige at de måtte skilles nesten med en gang. *Jeg* tror ikke dette er øvelse.

Vi kunde nesten ikke høre hverandre, så høit gikk fremdeles diskusjonens bølger. Tante Esther spurte oss med et kjærlig blick hvad vi to stod og tøvet om.

– Jeg har spurt Deres niese om hun vil ha mig, ropte Hasse.

[165] – Og jeg har sagt at hvis han håper på det motsatte er jeg redd jeg må skuffe ham, skrek jeg.

Det er grunn til å tro at tante Esther ikke riktig oppfattet hvad vi sa.

– Ja jeg tror også det bare er øvelser! svarte hun. – Men sirenen i Herresand er meget bedre –

Noter

[n1.](#) tilståelsens] *rettet fra:* tilståelsen (*trykkfeil*)

[n2.](#) sjappe] *rettet fra:* sjapp (*trykkfeil*)

[n3.](#) visste] *rettet fra:* viste (*trykkfeil*)

[n4.](#) det] *rettet fra:* der (*trykkfeil*)

[n5.](#) barberer] *rettet fra:* barber (*trykkfeil*)

[n6.](#) Kaldt] *rettet fra:* Kalt (*trykkfeil*)

[n7.](#) så] *rettet fra:* å (*trykkfeil*)

Sigrud Boos *Heldig ung dame* er lastet ned gratis fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no